༄། །བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་བསྟོད་པ་
རིན་ཆེན་སྒྲོན་མ་ཞེས་བྱ་བ་
བཞུགས་སོ།།

《菩提心讚寶燈論》

窟弩喇嘛丹增嘉蹭/著

正法永住

格西 格桑品措・智妙/合譯

窟弩喇嘛丹增嘉蹭

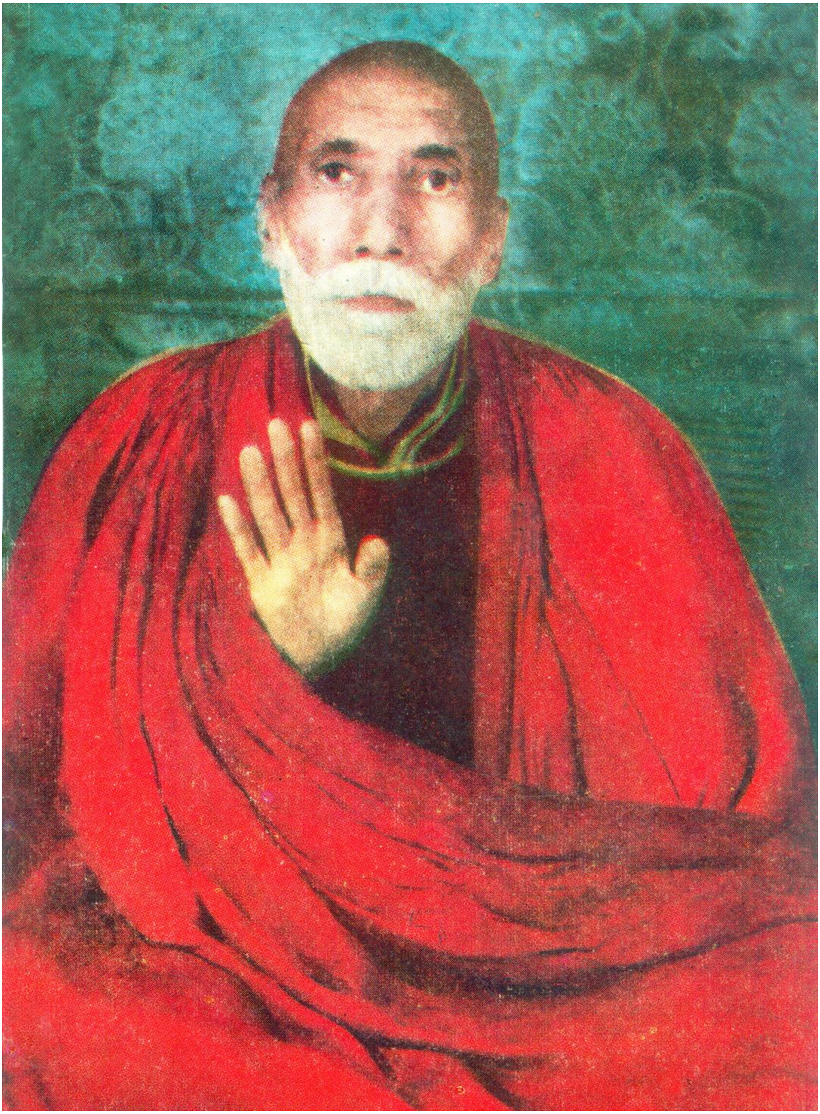

目錄

序..............................1

窟弩喇嘛丹增嘉蹭略傳....................2

《菩提心讚寶燈論》翻譯及略釋............5

《聖樹經》......................373

《行集燈》......................377

《菩薩寶鬘》....................380

阿底峽尊者略傳....................385

譯註心得........................388

跋..............................395

序

法王達賴喇嘛尊者從窟努喇嘛丹增嘉蹭座前得到《入行論》的傳承，每當法王傳關於菩提心教授時，經常提及這位上師，在一九八五年菩提迦耶的時輪金剛灌頂法會中，更稱讚其為二十世紀的寂天大菩薩。窟努喇嘛所著之《菩提心讚寶燈論》，專門讚誦菩提心的功德、利益等，全書三百五十六偈頌，完全依實修證悟所流露出來的慈悲智慧之法語，字字珠璣，末學有幸拜讀之，並蒙師長格西格桑品措一一釋義，內心法喜充滿，無法言喻，今抱持著獨法樂不如與眾共法樂的心態，故而不揣自之學淺才疏，與師合作，將其譯出，並附上所譯的聖樹經、行集燈與菩薩寶鬘，希願見聞者同霑法益。

菩薩大悲願，**提**筆書正論；
心繫有情生，**讚**佛成就因；
寶玥亦難比，**燈**破萬年昏。

智妙　二零一二年七月二十三日 于印度達蘭沙拉　會心齋

窟弩喇嘛丹增嘉蹭略傳

窟弩喇嘛丹增嘉蹭，一八九五年出生於北印度窟弩松諾村，父名高林布，母名農吉，一九零二年開始跟舅舅學藏文，一九零八年在窟弩裏巴噶曲林寺跟上師強曲嘉蹭學菩提道次第及大手印等，一九一四年前往西藏，在經過錫金時，向烏金丹增上師學藏文正字學語燈論及文法詩詞等，同時學寂天菩薩的入行論，一九一七年在西藏日喀則扎西倫布寺學量學等，在期間按九世班禪的指示為寺院負責人員教授藏文文法等，之後前往西藏康區，在德格為官員之子等藏人教授藏文文法，一九三一年著作了藏文正字學語燈論的注記，在西藏康區拜嘉央青澤曲吉羅珠、高托司徒堪布、噶喇嘛阿旺桑珠等上師，尤其是在哈夏喇嘛益西頓登那裏聽受西藏大藏經口傳等，在康區德格期間，精通十三巨著及大手印、大圓滿、積分論、八月戒論、妙音論等論典，遠近馳名，一九三三年返回拉薩，按西藏政府的指

示擔任藥王山藏醫院文法教師，同時跟隨御醫青饒羅布研習醫學四續，一九三七年為了學巴尼巴論返回印度，在加爾各答從阿闍梨哈裏恰哇處聽受梵文的辭藻學，在瓦拉那西從班智達地維納伊低巴蹄學巴尼巴論，在瓦拉那西梵文大學跟大阿闍梨嘉納塔噢巴達亞及唯識派的大阿闍梨冉香噶地巴蹄研討佛法，一九四五年回故鄉弘揚佛法，弟子成千上萬，名揚四海，一九五六年被拉達克的巴古拉羅桑土登仁波切迎請到喀什米爾的西裏納噶爾傳授佛法，一九五九年獲得瓦拉那西梵文大學的瓦嘉巴帝榮譽獎，一九五九年十月四日因收到法王達賴喇嘛的電報前往印度茂蘇林拜見法王，把自己用印度文翻成的菩提道次第略論獻予法王，按法王的要求在茂蘇林為西藏的六十多位高僧大德教授聲明論及殊勝讚等，同時獻給達賴喇嘛入菩薩行論等傳授，從一九七零年開始前往尼泊爾、菩提迦耶、噶林布、達吉林、錫金等地弘揚佛法，晚年在家鄉的夏

雪寺等弘揚佛法，尊者的著作裏最有名氣是菩提心讚寶燈論，他從年幼開始，依止上百位高僧為師鑽研佛法，精通共與不共明處，一生以弘法、修菩提心為主，被高僧大德們一致尊稱為大菩薩，圓寂於一九七七年二月二十三日，享年八十二歲。

格西　格桑品措　二零一二年七月二十三日

《菩提心讚寶燈論》翻譯及略釋

༄༅། །བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་བསྟོད་པ་རིན་ཆེན་སྒྲོན་མ་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ།།

藏語：byang chub sems kyi bstod pa rin chen sgron ma zhes bya ba bzhugs so

漢語：菩提心讚寶燈

༡

བདག་ནི་སངས་རྒྱས་དེ་ཡི་ཆོས།།
དེ་ཡི་རྗེས་སུ་འཇུག་རྣམས་ལ།།
མི་ཕྱེད་པ་ཡི་དད་པས་ལྟ།།
སྐྱབས་སུ་འགྲོ་ཞིང་སྨོན་པའང་བགྱིད།།

1

佛陀以及其正法
彼之隨行諸眾者
我以堅信來瞻仰
皈依並且亦發願

主旨：此頌藉由對永遠無欺的三寶皈依且發心來禮讚。

略釋：對於證得圓滿果位的佛與其教證法及對佛法作聞思修而證道諦和滅諦的僧——三寶，以堅定的信仰來皈依而且將自己所有功德迴向於一切眾生，願皆速證佛果位。此頌直接顯示皈依及發心，間接顯示對三寶禮讚及作者誓言。

༢

ཕན་པར་བཞེད་པ་ཟླ་བ་ཡི།།

ཆ་ཤས་རྫོགས་པ་ལས་བྱུང་བ།།

བཅོམ་ལྡན་འགྲོ་བའི་བླ་མ་སྟེ།།

སྲིད་ན་ཚད་མས་གཞན་མི་རྙེད།།

2

希願饒益之月亮

其分圓滿生有壞

即是有情之上師

世間以量不得餘

主旨：只有佛是所有眾生至高無上的歸依處。

略釋：由似圓月般願利他的慈、悲、菩提心等所出生的佛，是一切有情的上師，除此之外，在世間裏，即使化為成千上萬的眼睛去尋找，亦尋不到其他。

註１：有壞，藏文 bcom ldan，佛的別號。意指有六功德〈自在圓滿、形色圓滿、祥瑞圓滿、聲名圓滿、智慧圓滿、精進圓滿〉，壞滅四魔〈蘊魔、 煩惱魔、死魔、天魔〉。

註２：如配合《釋量論》之第二品〈成量品：成立唯佛是量士夫〉以閱讀，當更能深化理解此頌之真意。

༡

གང་གི་གསུང་ལས་བྱུང་བ་ཡི།།

དོན་གྱི་ཡིད་བཞིན་ནོར་བུ་ལ།།

གཞན་སྡེའི་ལེགས་བཤད་ལྟར་སྣང་བའི།།

མཆིང་བུས་འགྲན་པར་ག་ལ་བཟོད།།

3

由彼之語所出生

要義如意嘛呢寶

異宗顯現似善說

珷玞如何能耐競

主旨：外道學理無法與佛陀聖言相比。

略釋：導師釋迦牟尼佛所宣講：以菩提心、空正見為主的教法如意寶，能令眾生解脫及獲得究竟佛果位。其他外道任意虛構所講說：相似善的教法珷玞，卻無法令眾生解脫成佛。所以，似珷玞的外道教法，怎能與如意寶一樣的佛陀教法相比？

註１：彼之語，乃佛語。

註２：珷玞，藏文 mching bu，一種斑駁體輕的假寶石。

༤

གང་ལ་གཟུར་གནས་བློ་ལྡན་པ།།

དཔྱད་པ་གསུམ་གྱིས་ཡོངས་བརྟགས་པའི།།

ཐུབ་བསྟན་མཚོག་ལ་པད་རྫིང་ལྟར།།

མཐོང་ནས་ངང་པའི་ཚུལ་གྱིས་འཇུག །

4

任何中立具慧者

用以三察遍思索

能仁聖教如蓮池

見已以鵝姿態入

主旨：此頌旨意是為教導具有中立客觀的智慧者，如理地趣入佛法。

略釋：具中立客觀的理智者，對於佛法，透過現量、事勢比量、信許比量三察來仔細觀察：於現前者，不違現量；於隱蔽者，不違比量；於最隱蔽者，不與前後自語相違。便知佛法是

清淨聖言，真實無誤的，則宛如鵝看到蓮池，高興歡喜地趣入般，對佛法以堅定的信心來聞思修。

註１：三察，藏文 dpyad pa gsum，又稱三量伺察。經過現量、事勢比量、信許比量之正理分析觀察。現量，乃無分別、不錯亂、新生之真實心識。如第一剎那見瓶根現識、第一剎那神通及第一剎那一切種智與聖者根本智等。事勢比量，憑藉事勢正因，推知比較隱蔽所量對境之無謬識。信許比量，憑藉信許正因，了知最極隱蔽所量對境之無謬識。

༥

རང་གཞན་ཕྱུན་སུམ་ཚོགས་པའི་གནས༎

གཞན་གྱིས་ཤེས་མིན་ལ་སོགས་པའི༎

ཡོན་ཏན་བརྒྱད་ལྡན་སངས་རྒྱས་ལ༎

སུ་ཞིག་སྐྱབས་སུ་འཛིན་མི་བྱེད༎

5

自他二利圓滿處

不由彼者了知等

具足八種功德佛

誰不執為皈依處

主旨：將佛寶持為最究竟無欺的皈依處。

略釋：具足八功德的究竟皈依處，為佛寶體性，此八功德，即：無為自性清淨的功德、任運俱成忽爾清淨的功德、彼二功德由聲詞及分別心無力以圓滿之理而證知的功德、知如所有性、盡所有性的功德、慈悲所化的功德、去除所化罪失的功德、自利的功德、利他的功德。凡是想要希求解脫與成佛者，肯定將佛寶持為究竟皈依處。

註１：不由彼者了知等，所指之彼者，即聲詞與分別心。等，指八功德中自利、利他、不依他而知外其餘那五功德。

註２：此頌如《寶性論》中所云：「無為以及任運成，不賴他緣而了知，具有悲智與能力，唯有佛具二義利。」

༦

བདེན་པ་གཉིས་ཀྱི་མཚན་ཉིད་དང་།

བསམ་མེད་གཉིས་སུ་མེད་པ་སོགས།

ཡོན་ཏན་བརྒྱད་ལྡན་དམ་པའི་ཆོས།

སུ་ཞིག་གི་ནི་སྐྱབས་མ་ཡིན།

6

滅道二諦之性相

不可思議無二等

含具八德之正法

豈非誰之皈依處

主旨：法寶是所有一切眾生的實際皈依處。

略釋：具八功德隨一的聖者心續的清淨諦，為法寶的體性。此八功德，即：以聲詞與分別心無

力四句觀擇，故為不可思議的功德；業惑如應而離，故為無二的功德；無各種非理作意的分別，故為無分別的功德；自體無垢染，是為清淨的功德；明現如所有性、盡所有性，故為明顯的功德；有力摧滅所斷品，故為對治的功德；以及滅諦與道諦二種功德。具八功德之正法，豈非欲由所有痛苦中解脫者之實際皈依處？

註１：此頌首句，依原文直譯應為二諦之性相，此二諦乃滅諦功德與道諦功德，為免誤以世俗諦與勝義諦二諦而解，故譯者特添「滅道」二字。

註２：不可思議無二等，等指滅諦功德、道諦功德、不可思議功德、無二功德外其餘未列之四德。

༧

ཆགས་ཐོགས་དམན་པའི་སྒྲིབ་ལས་གྲོལ།།

ཇི་ལྟ་ཇི་སྙེད་ནང་རིག་པ།།

རིག་གྲོལ་ཡོན་ཏན་བརྒྱད་ལྡན་པའི།།

འཕགས་ཚོགས་སུ་ཡི་སྐྱབས་གནས་མིན།།

7

由貪礙劣障解脫

如盡所有內證智

明脫八德具聖眾

焉非誰之皈依處

主旨：此頌講說僧寶是修行的助伴。

略釋：任具八功德隨一的聖者補特伽羅，為僧寶的體性，此八功德，即：於如所有性、盡所有性，以各自了知之理而見的二種清淨功德、親見眾生心續具足如來藏的清淨功德、離貪、礙及下劣障的三種功德、明知的功德、

解脫的功德。具此八功德的聖者，是欲求解脫與成佛者的助伴，是故，僧寶豈非其之皈依處？

註１：前述之佛寶及法寶，與此頌所言之僧寶，合稱為三寶，欲深入通達其意者，可參考《寶性論》及其相關之注釋。

༧

བྱམས་པའི་ཆུ་དང་སྙིང་རྗེའི་སར་རྒྱས་པ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་དཔག་བསམ་ལྗོན་པ་ཆེ།།

སྐྱེས་བུའི་འདོད་དོན་བདེ་བླག་འགྲུབ་པའི་དཔེ།།

དབྱངས་ཅན་མགྲིན་པར་གནས་ཀྱང་རྙེད་དཀའ་སྙམ།།

༨

慈水悲土以滋長

菩提心之大寶樹

順成士夫願之譬

妙音住喉亦難得

主旨：如菩提心般圓滿士夫願之比喻難得。

略釋：利益眾生的慈水及悲土，而滋長出菩提心的大如意樹。依著此心的寶樹，能順利成辦士夫希求解脫與成佛的願，窟弩喇嘛自忖：像菩提心一樣的比喻，即使是擅長詩歌的妙音天女也不能形容。

༩

ཇི་ལྟར་བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་གི།།
ཕན་པའི་བསམ་པས་འགྲོ་ཀུན་ཁྱབ།།
དེ་ལྟར་ཕ་མ་དྲང་སྲོང་དང་།།
ཚངས་པ་ལ་ཡང་ག་ལ་སྲིད།།

9

如同勝妙菩提心
思利普及一切眾
似此即使父母親
仙人梵天亦焉有

主旨：世間共許為大神的梵天等也無菩提心。

略釋：如此勝妙的菩提心，無有分別的對一切眾生作普遍的饒益，即使在世間裏被稱為最親切的父母，及證到神通的外道仙人，與世間驕慢自大的梵天，帝釋等，又怎會有像那樣殊勝的菩提心？

༡༠

མེ་ཏོག་དབུས་ན་པུཎྜ་རཱི་ཀ་བཞིན།།
དགེ་སེམས་ཀུན་གྱི་ནང་ན་བྱང་སེམས་མཆོག །
དེ་དང་ལྡན་ན་འཕྲལ་དང་ཕུགས་སུ་བདེ།།
དེ་ཕྱིར་འབད་པ་ཀུན་གྱིས་བསྐྱེད་པར་བྱ།།

10

猶如花中芬陀利
諸善心中覺心勝
倘若具此現究樂
是故盡力令生起

主旨：無論希求現在或是究竟樂的眾生，生起菩提心是非常重要的。

略釋：好比花中之最的白蓮花一樣，善心之中，菩提心是最優異的，如此的菩提心，任誰具有，就能得到現前樂與究竟樂，因此，一切士夫，應當多方面精進地使菩提心在自續中，未生令生，已生不衰，且愈來愈增長。

註１：芬陀利，梵文 puṇḍarīka， 芬陀利嘎，即白蓮花。

註２：覺心，即是菩提心，藏文 byang chub sems，因菩提之意為覺，故菩提心此處譯為覺心。以下某些偈頌，或囿於字數，或求朗誦順暢，亦會採菩提心之意，將其譯成覺心。

༡༡

རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་ཡང་།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་ཁོ་ན་ལས།།

འབྱུང་ཕྱིར་གྲོལ་བར་འདོད་པ་དག །
འདི་ལ་ནན་ཏན་བྱ་བར་འོས༎

11

所有一切種妙智

亦唯出自勝覺心

是故欲求解脫者

於此應當勤奮勉

主旨：尤其是欲求證得佛果位者，更應將菩提心持為修行中的最主要。

略釋：一切遍智的智慧法身，唯依殊勝的菩提心而得，想從煩惱障與所知障的恐懼中解脫者，當應努力精進地將菩提心當作核心來修行。

註１：是故欲求解脫者，所指的解脫，是從煩惱障與所知障解脫。

༡༢

རང་དང་གཞན་གྱི་དོན་བྱེད་པའི།།

ཐབས་མཆོག་ཅི་ཞེས་དཔྱད་པ་ན།།

རིན་ཆེན་བྱང་ཆུབ་སེམས་འབའ་ཞིག །

ཡིན་པར་ངེས་ནས་དགའ་བས་བསྐྱེད།།

12

行作自他之利益

觀察何為勝方便

唯有珍寶菩提心

決定是爾歡喜生

主旨：唯有菩提心是成辦自他二利之方便。

略釋：能滿足自利與他利的眾多方便法中，何者最勝？如若詳加觀察的話，便知像如意寶一樣的菩提心是最殊勝的，所以，具慧者則會毫無疑問歡喜精進地持菩提心。

༡༣

འབྲས་བུ་ལན་ཅིག་མིན་འབྱིན་བྱང་སེམས་དགེ།།

རྣམ་མཁྱེན་བར་དུ་མི་ཟད་ཡོངས་སུ་འཕེལ།།

རྣམ་མཁྱེན་རིག་ནས་གཟུགས་སྐུའི་ཆུ་འཛིན་ལས།།

དམ་ཆོས་ཆར་གྱིས་འགྲོ་དགེ་སྨྱུ་གུ་རྒྱས།།

13

菩提心善果非一次謝

直至遍智無盡普增長

證遍智後色身之持水

出正法雨滋長眾善苗

主旨：修習菩提心的異熟果是無窮盡的。

略釋：菩提心的異熟果不像一般的福業生一次果即滅，不但直至證到佛果位期間一直增長，而且證得究竟的四身後，也從相好莊嚴的色身之雲，降下相應所化的正法甘露雨，恆常不斷滋長其善苗。

註１：持水，藏文 chu ’dzin，雲的異名。

༡༤

རིག་པའི་ནང་ན་ནང་དོན་རིག །

རིན་ཆེན་ནང་ན་ཡིད་བཞིན་ནོར།།

སྨྱུར་འགྲོའི་ནང་ན་ཅང་ཤེས་ཏེ།།

སེམས་ཀྱི་ནང་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

14

明處之中內明處

珍寶之中如意寶

疾行之中千里駒

諸心之中菩提心

主旨：此頌明所有一切心之中，唯菩提心最為優越。

略釋：世間大小五明等所有學問中，最優越的是內明處〈佛學〉；所有珍寶之中，最珍貴的是如意寶；群馬之中，最優良的是千里馬；所有善心裏，最殊勝優越的是菩提心。

註１：疾行，藏文 myur ’gro，馬的異名。

༡༥

ཉི་མ་ཟླ་བ་སྒྲོན་མ་གློག་གི་ཕྲེང་།།

གསལ་མོད་ནང་གི་མུན་སྟུག་ག་ལ་སེལ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་འདི་འགྲོ་བའི་ནང་གི་སྨག །

མཐའ་དག་རྩད་ནས་འབྱིན་པར་དམ་པས་བསྔགས།།

15

日月燈炬閃電鏈

雖明豈能破心闇

覺心盡除眾內晦

聖者正士讚頌揚

主旨：消除眾生心續中的黑暗，菩提心超勝一切。

略釋：太陽、月亮、燈炬、閃電等，可以消除黑暗，然而無法消除眾生心續中的無明黑暗，此菩提心可將眾生內心黑暗連根拔除，因此，古聖先賢極度讚嘆菩提心。

༡༦

ཕན་བདེ་ཀུན་གྱི་འབྱུང་བའི་གནས།།

རྒྱལ་བའི་སྲས་ཀྱི་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

དེ་ལ་ཡིད་བཞིན་ནོར་བུ་ཡིས།།

འགྲན་པའི་ནུས་པ་ཡོད་རེ་སྐན།།

16

一切利樂之來源

勝者子之菩提心

於此用以如意寶

競爭能力定無有

主旨：能滿足眾生希願的如意寶，無法與菩提心匹比。

略釋：所有現前與究竟利樂的來源，是佛子心中的菩提心，對於這顆殊勝的菩提心，那怕是能滿足眾生希求的如意寶也無法與其相比。

註１：勝者子，藏文 rgyal ba’i sras，即佛子。

༡༧

ཆུ་ཤིང་རང་འབྲས་བསྐྱེད་ནས་འཛད།།

སླར་ཡང་འབྲས་བུ་འབྱིན་མི་ནུས།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་ཟིན་པའི་དགེ།།

འབྲས་བུ་འབྱིན་ཡང་མི་ཟད་འཕེལ།།

17

芭蕉結果而凋零

再亦無能產生果

菩提心攝妙淨善

生果累累無盡增

主旨：被菩提心所攝持的善法，其果無邊無盡。

略釋：芭蕉樹結一次果實後乾枯，便不能再生長果實，似此，沒有被菩提心所攝持的善業，也只能生一次果，但是，被菩提心所攝持的善法，其果不會窮盡且日益增長。

༡༨

ཡོངས་འདུ་ས་བརྟོལ་རྩར་ཕྱིན་ནས།།

སྨོན་ན་དེ་བཞིན་འདོད་དོན་འགྲུབ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱང་འགྲོ་བ་ཡི།།

འདོད་དོན་རྫོགས་པར་བྱེད་ལ་དབང་།།

18

往詣大香樹旁前

如若發願以得償

菩提心亦能主掌

圓滿眾生希求願

主旨：菩提心能權掌眾生的滿願。

略釋：前往如意樹旁祈願，得以滿足世間的欲求，同樣的，若生起菩提心，可將內心所有的痛苦消除，而且圓滿現前與究竟的希願。

註１：大香樹，乃如意樹，藏文 yongs 'du sa brtol，三十三天善見城外東北隅，有諸天會聚之如

意樹，稱為畢集穿地之樹，根深五十由旬，樹高一百由旬，樹葉旁蔽五十由旬，廣袤一百五十由旬，周四百五十由旬，花瓣盛開逆風香溢五十由旬。

༡༩

ལྗོན་པ་འདབ་འབྲས་གཡུར་ཟ་བ།།
འཛིན་མའི་ཐིག་ལེར་བརྟེན་ནས་ཡིན།།
འཁོར་འདས་དགེ་མཚན་ཇི་སྙེད་པ།།
བྱང་ཆུབ་སེམས་ལ་བརྟེན་ནས་ཡིན།།

19

樹葉果實極熟透
是依持母之精華
世出世間一切祥
乃是憑依菩提心

主旨：所有現前與究竟的一切祥瑞，皆源於菩提心。

略釋：樹葉茂盛，枝頭結滿香甜果實的大樹，是依

靠大地的精華而形成，同樣的，所有世間的風調雨順、莊稼豐收、少病少災等吉祥，與出世間的一切善法、解脫與成佛，皆是修菩提心而來的。

註１：持母，藏文’dzin ma，大地的異名。

༢༠

འདི་ནས་རྣམ་མཁྱེན་རིག་གི་བར།།
གཅིག་ཏུ་གཟུང་བར་བྱ་བའི་ཆོས།།
ཕན་བདེ་འབུམ་ཕྲག་འགྲོ་བའི་གཞི།།
བྱང་ཆུབ་སེམས་ནི་དམ་པ་སྨྲིང་།།

20

今迄證得遍智間
全然唯一所取法
成千上萬利樂源
正士所云菩提心

主旨：自現在起直至成佛前皆當珍愛菩提心。

略釋：從今一直到成佛前，全然唯一所要取的妙法——成千上萬的現前與究竟的利樂源，唯是菩提心，故龍樹、寂天等古聖先賢，皆屢屢宣說。

註１：依藏文'bum phrag，應是十萬，此乃表眾多之意，故譯為成千上萬。

༢༡

སེམས་ཅན་རེ་རེའི་སྐྱོན་ཀུན་སེལ།།

རེ་རེའང་ཡོན་ཏན་མཐའ་ཀླས་པ།།

སྐྱེད་འདོད་བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་སྟེ།།

ཆད་བྱུང་ལས་ཀྱང་འདི་ཆད་བྱུང་།།

21

一一有情愆悉除

欲發各德亦無邊

乃是殊勝菩提心

此較希奇尤希奇

主旨：願菩提心若在心續中發起，乃極為希奇。

略釋：緣量等虛空般的有情，願一一有情的內心痛苦與過患皆消除，願各各有情內心生起無邊的佛功德，發起此等心，乃是殊勝的願菩提心。世間人獲得一次如意寶便執為希奇，然而，任何一眾生內心生起願菩提心，較其更希奇。

༢༢

ཀུན་ལ་ཕན་པར་འདོད་ན་བྱང་སེམས་དགོས།།

ཀུན་དང་མཛའ་བར་འདོད་ན་བྱང་སེམས་དགོས།།

ཀུན་གྱིས་བློ་གཏད་འདོད་ན་བྱང་སེམས་དགོས།།

ཀུན་གྱི་བཤེས་གཉེན་འདོད་ན་བྱང་སེམས་དགོས།།

22

欲利眾要菩提心

與眾睦要菩提心

眾予信要菩提心

為眾師要菩提心

主旨：若想成為一切眾生的善知識等，則必修菩提心。

略釋：想無別地饒益一切眾生，菩提心是必要的；想與一切士夫和睦相處，菩提心是必要的；想使他者皆對自己生起信任心，菩提心是必要的；想成為諸眾的善知識，菩提心是必要的。

༢༣

འགྲོ་ལ་ཕན་པར་བཞེད་པ་ཡིས།།

འགྲོ་ལ་གང་གིས་ཕན་འགྱུར་ཞེས།།

འགྲོ་ལ་བརྩེ་བས་དགོངས་པ་ན།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་འདི་ཉིད་གཟིགས།།

23

希冀利益於含識
謂何能夠益蒼生
悲愍有情作思惟
唯見此勝菩提心

主旨：能成辦眾生利樂之法，唯有菩提心。

略釋：能令眾生得到利樂的最好方法為何？全然地想給予一切眾生利樂的導師釋迦牟尼佛，以悲愍心對其作一一思惟，唯有見到這個殊勝菩提心是最優越的方法。

註１：此頌原文雖未言明是佛以悲愍作思維，然句中使用「想」的敬語 dgongs pa，與「看」的敬語 gzigs，而且只有佛沒有絲毫自利以悲憫心為眾生思惟何為成佛最佳的方便，也唯有佛才能無雜染無誤的看到諸法，所以便可知思者見者是佛。

༢༤

གདུང་བ་འཛིལ་ལ་བསིལ་ཟེར་ཅན།།

སྨག་རུམ་སེལ་ལ་ནམ་མཁའི་ནོར།།

ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་འཁྲིན་པ་ལ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་ཟླར་མི་འོས།།

24

消除惱熱涼光者

破除黑闇虛空寶

斷除雜染諸煩惱

無有菩提心之喻

主旨：消除煩惱闇無有比菩提心優越的。

略釋：月亮可以消除燥熱的痛苦，太陽可以破除黑暗，但是，想斷除繫於生死輪迴中的一切煩惱及習氣，唯有菩提心，日月等無法比喻。

註１：涼光者，藏文 bsil zer can，月亮的異名。

註２：虛空寶，藏文 nam mkha’i nor，太陽的異名。

༢༥

སེམས་ཀྱི་ཟླ་བ་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

སེམས་ཀྱི་ཉི་མ་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

སེམས་ཀྱི་ནོར་བུ་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

སེམས་ཀྱི་བདུད་རྩི་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

25

心之月亮菩提心

心之太陽菩提心

心之珍寶菩提心

心之甘露菩提心

主旨：消除眾生內心的煩惱，菩提心最優越。

略釋：像月亮一樣消除燥熱苦者有眾多，但消除內心煩惱的燥熱，菩提心為最優越；像太陽一樣消除黑暗者有眾多，但消除內心無明的黑暗，菩提心為最優越；像如意寶一樣消除貧乏者有眾多，但消除內心功德的貧乏，菩提

心為最優越；像甘露一樣消除疾病者有眾多，但消除內心痛苦的疫病，菩提心為最優越。

༢༦

རང་ཕན་འདོད་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་བསྐྱེད།།

གཞན་ཕན་འདོད་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་བསྐྱེད།།

བསྟན་པའི་སྲི་ཞུ་འདོད་ན་བྱང་སེམས་བསྐྱེད།།

བདེ་ལམ་འདོད་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་བསྐྱེད།།

26

欲利己發勝覺心

欲利他發勝覺心

欲奉教發菩提心

欲道順發勝覺心

主旨：想真正地自利利他，內心要發起菩提心。

略釋：若想真正實現自己短暫與長遠的利益，首先要發起殊勝的菩提心；若想滿足他人的利

樂，首先要發起殊勝的菩提心；若想真正奉獻於利樂之源的佛陀教法，首先要發起殊勝的菩提心；若想順利地進入究竟無住涅槃的道路，首先要發起殊勝的菩提心。

༢༧

བླ་མེད་བྱང་ཆུབ་འཐོབ་བྱེད་སེམས༎

མི་དགེ་དྲི་མ་འཁྲུད་པས་ཆུ༎

དགེ་བ་སྡུད་པས་ལག་པ་སྟེ༎

དམ་པའི་ཆོས་སུ་སྐུལ་བས་ལྕག །

27

無上菩提能證心

洗滌不善垢穢水

集積匯聚淨善手

激入正法策勵鞭

主旨：此頌主要意旨是將菩提心形容為水、手、鞭。

略釋：能證到無上菩提的心——菩提心，在任一士

夫的內心發起時，就像水一樣，洗滌自利作意等不善之心的污垢；如手一樣，匯集一切淨善法；似鞭子般策勵使令進入佛子萬行。

༢༨

འདབ་བརྒྱ་འགྲོལ་བར་མི་བྱེད་ཅིང་།།

ཀུ་མུད་ཟུམ་པའི་བྱ་བ་བྲལ།།

འདམ་རྫབ་སྐེམ་པར་མི་བྱེད་པའི།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་འོད་བརྒྱ་པ།།

28

百辦花苞不解開

君陀離於閉合事

不令泥濘成乾涸

菩提心之百光者

主旨：將菩提心喻為太陽一樣而讚揚。

略釋：像太陽般的菩提心，不會使蓮花花瓣開放，不會讓睡蓮花瓣閉合，也不會使泥濘變乾

枯，此菩提心的日輪，卻能解開煩惱的束縛，消除無明的黑闇，使煩惱與無明之習氣等的泥濘乾涸。

註１：百瓣，藏文’dab brgya，蓮花的異名。

註２：君陀，梵文 kumuda，或音譯為固目答，即是睡蓮。

註３：百光者，藏文’od brgya pa，在此指太陽。

註４：太陽本令蓮花開，睡蓮合，泥濘乾，而菩提心的太陽卻相反，不令蓮花開，不使睡蓮合，不讓泥濘乾，此頌以矛盾的修飾法呈現。

༣༨

འདི་ནས་བྱང་ཆུབ་སྙིང་པོའི་བར༎
བྱང་ཆུབ་སེམས་དང་འབྲལ་མི་བྱ༎
དེ་བཞིན་སྨོན་དང་བྱིན་བརླབ་པར༎
ལྷ་དཀོན་རྣམས་ལ་གསོལ་བ་གདབ༎

29

自今迄至如來位

不應離於菩提心

如此發願求加持

誠禱上師三寶前

主旨：藉由儀軌來生起菩提心之後，祈求上師三寶加持永不退失菩提心。

略釋：今遇善緣得以在善知識尊前，以儀軌來發起殊勝的願菩提心，因此，從今起一直到證得佛果位前，無論何時，遇到何緣，誓不離菩提心，並祈求上師與三寶加持：永不退失菩提心。

༣༠

ཚ་བས་གདུང་ཞིང་དུབ་པའི་མགྲོན॥

ལྡོན་གྱིབ་སྟུམ་པོ་ཐོབ་ན་བདེ॥

སྲིད་ལམ་རྒྱུ་ཞིང་ངལ་བའི་འགྲོ།།

རིན་ཆེན་བྱང་སེམས་སྐྱེས་ན་བདེ།།

30

為熱所惱疲倦客

濃蔭樹下獲愉悅

輪迴道上艱辛眾

生寶覺心則安樂

主旨：將菩提心喻為：遭受熱苦的行客之乘涼處，而讚揚。

略釋：被夏天的悶熱所逼惱的趕路行客，若能於濃蔭樹下乘涼片刻，便會得到快樂，同樣的，在輪迴苦道上來回行走的痛苦眾生，若發珍寶般的菩提心，則將能安於恆常的究竟快樂中。

註１：生寶覺心則安樂，所云之安樂，乃指究竟安樂。

༄༅

དབུལ་དང་ཕྱུག་གི་རྣམ་དབྱེ་མེད།།

མཁས་དང་བླུན་པོའི་ཁྱད་མི་བྱེད།།

མཆོག་དམན་མཉམ་པར་ཕན་བྱེད་པ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་རིན་པོ་ཆེ།།

31

不分貧困與富裕

不別賢能與愚痴

勝劣平等作饒益

菩提心之嘛呢寶

主旨：將菩提心喻同如意寶而讚嘆。

略釋：若發起像如意寶一樣的菩提心，則不分貧窮與富貴，賢能與愚痴，高尚與低劣，平等地作饒益，因此，眾士夫當應無有疑惑的憑依此菩提心的如意寶。

༣༢

ཡུལ་དུས་གནས་སྐབས་རིགས་དྲུག་གི།།

ཁྱད་པར་རྣམ་སྤངས་ཕན་པ་ཡི།།

བསམ་དང་སྦྱོར་བས་འཇུག་བྱེད་པ།།

སངས་རྒྱས་ས་བོན་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

32

時地分位六道異

斷已以利之意樂

以及加行作趣入

覺者種子菩提心

主旨：菩提心是成佛的主因故，喻為種子一樣來讚嘆。

略釋：何時何地對六道眾生不分親疏，全然地以利他的意樂與行為來成辦饒益眾生的事業，像不離相屬的種子般，菩提心是成佛不可缺少的近取因。

註１：作趣入，指成辦利益眾生的事業。

註２：覺者種子菩提心，所云之覺者，乃佛也。因佛自覺覺他，覺行圓滿，故稱為覺者。

༣༣

ཞུམ་པའི་སྐབས་སུ་སྤྲོ་བ་སྐྱེད།།

འབྱོར་པའི་སྐབས་སུ་ཁེངས་པ་སེལ།།

སྲིད་ན་སླུ་བ་མེད་པའི་བཤེས།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ལས་གཞན་མ་མཆིས།།

33

退縮之時提勇氣

富裕之時除傲慢

世間無欺摯親友

唯獨只有菩提心

主旨：菩提心是世間永遠都不會欺誑的善友。

略釋：修習利他中，遇到非常強烈的逆緣而心退縮時，會讓人提起勇氣；勢力與財富增大而生

起我慢時，會讓傲慢消除；在世間無論遭受各種盛衰或喜怒哀樂因緣時，都不改變且無欺的成為最親的至友，唯獨只有菩提心。

༣༤

འདི་ན་ཕན་པའི་དཔེ་ཇི་སྙེད།།

ཕྱོགས་འགའ་ཞིག་ཏུ་བསྡུས་ན་ཡང་།།

ཆད་བྱུང་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་ཆར།།

རྨི་ལམ་དུ་ཡང་འགྲན་མི་བཟོད།།

34

盡世所有利益喻

如若集聚於某方

夢中亦莫堪能競

希有菩提心之分

主旨：世間所有利樂的譬喻，皆聚在一起，亦比不上菩提心。

略釋：在世間中，將利益與安樂的所有比喻，皆聚

在一起，別說是直接比，就是於夢中〈夢中有許多虛幻、假有、增益、誇大〉，亦無法與優異菩提心的少分相比。

༣༥

རིན་ཆེན་དང་པོ་ཧེ་ཞུ་བར༎

འགྱུར་རྐྱེན་རྐྱེན་གྱིས་མི་འགྱུར་བ༎

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་རོ་མཆོག་གིས༎

བདུད་རྩི་ལ་ཡང་འཕྱ་བར་བྱེད༎

35

宛如黃金第一寶

興衰因緣不轉變

菩提心之勝妙味

亦把甘露做譏諷

主旨：菩提心味超勝甘露味。

略釋：像第一寶黃金〈真金不怕火煉〉一樣，遇到各種興衰的外緣本質都不會變的菩提心之

勝妙味，將優越甘露味也諷刺了。

註１：第一寶，藏文 rin chen dang po，黃金的異名。

༣༦

ཤེས་བྱའི་མཆོག་གྱུར་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

བསླབ་བྱའི་མཆོག་གྱུར་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

བླང་བྱའི་མཆོག་གྱུར་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

བསྒོམ་བྱའི་མཆོག་གྱུར་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

36

最妙所知菩提心

最勝學處菩提心

最妙所取菩提心

最勝所修菩提心

主旨：菩提心是所知、所修、所學等之中最殊勝的。

略釋：一切所知裏最殊勝的是菩提心；學處之中最殊勝的是菩提心；所取之中最殊勝的是菩提

心；所修之中最殊勝的是菩提心。

༣༧

ཀླུང་གིས་ཆུ་ཡི་གཏེར་ཛི་བཞིན།།

ཆུ་ཡི་གཏེར་གྱིས་ཆུ་འཁྲུར་བཞིན།།

ཆུ་འཁྲུར་གྱིས་ཀྱང་འཛིན་མ་བཞིན།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་འགྲོ་འདི་མཛེས།།

37

如河能使水倉壯

水倉能讓負水美

負水亦令持母富

菩提心令眾莊嚴

主旨：菩提心令眾生莊嚴。

略釋：像河流把大海豐滿、壯麗；大海使雲變俊美；由雲降雨讓大地富庶，菩提心令眾生的心續善廣莊嚴。

註１：水倉，藏文 chu yi gter 或 chu gter，海的異

名。

註２：負水，藏文 chu ’khur，乃雲的異名。

༣༨

རིན་ཆེན་གཏེར་དང་འདོད་འཇོའི་བ།།

ལམ་འཇུག་རྣམས་ཀྱི་ངལ་གསོའི་སྟེགས།།

སྨན་གྱི་མཆོག་ལས་ཕུལ་བྱུང་བ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཞེས་དམ་པར་གྲགས།།

38

寶藏及與如意牛

道上行者休憩凳

超群絕倫勝妙藥

聖者共許菩提心

主旨：聖者共許：菩提心比寶藏、如意牛、休息凳、妙藥等還殊勝。

略釋：產生各種珍寶的寶藏及能滿眾生願的如意牛、道上行人休息的凳子、能治癒各種疾病

的妙藥等，比這些都更為殊勝的是菩提心，聖者共許之。

註１：如意牛，藏文’dod ’jo’i ba，能隨心所欲產生乳汁等的理想牛。

༣༩

རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པའི་སར།།

བདེ་བླག་ཏུ་ནི་འགྲོ་འདོད་ན།།

རྒྱལ་སྲས་རྣམས་ཀྱི་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

འདི་ལ་མ་བརྟེན་ཐབས་གཞན་ཅི།།

39

一切種智之境地

如若冀求順利往

不依佛子菩提心

焉有其他之方便

主旨：欲順利達到佛果位，除菩提心外別無他法。

略釋：欲求無誤且順利地獲得一切遍種智的佛果

位，若不依佛子主要修的菩提心，根本無有其他第二法可憑依。

༤༠

གཞན་དོན་སེམས་པ་ལ་སོགས་པའི།།

རབ་དགའ་ཆུ་གཏེར་འཕེལ་བྱེད་པ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་ཟླ་གཞོན་འདིས།།

བསིལ་ཟེར་ཅན་ཡང་སྨད་འབེབས་བགྱིད།།

40

思維利益他者等

極喜水倉益增長

此菩提心初昇月

亦能貶低涼光者

主旨：讚嘆：菩提心的上弦月貶低月亮。

略釋：思維利他及行作利他等，且比其他地德圓淨還優越的極喜初地之水倉，令其增廣的菩提心上弦月，將甘露源——月亮也貶低。

註１：極喜，藏文 rab dga’，在此指初地〈極喜地〉。

註２：初昇月，藏文 zla gzhon，上弦月的異名。上弦月指望月前之月。

༤༡

ཉོན་མོངས་མྱུ་གུ་གཅོད་པ་ཡིས།།

རལ་གྲིའི་བྱ་བ་ཉེར་གནས་པ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཞེས་བྱ་བ་འདི།།

འགྲོ་ཀུན་སྲུང་བར་བྱེད་པའི་མཚོན།།

41

斷除煩惱之苗芽

近於利劍之作用

此云所謂菩提心

保護普眾之兵器

主旨：把菩提心比喻為保護一切眾生的兵器來讚嘆。

略釋：所謂像鋒利的寶劍一樣能斷除貪等煩惱苗芽

的菩提心，是保護所有眾生免受煩惱敵侵害的兵器，故應依之。

༤༢

འབྱོར་པའི་ཚེ་ན་ཁེངས་པ་མེད།།

རྒུད་པའི་ཚེ་ན་ཞུམ་པ་མེད།།

གཞན་གྱིས་རྗེ་བར་མི་ནུས་པ།།

རིན་ཆེན་དང་པོའི་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

42

富裕之時無驕矜

窮衰之時靡畏怯

彼者不能為迫害

第一珍寶菩提心

主旨：讚嘆菩提心，遇到任何逆緣都不被迫害。

略釋：財物等受用富裕時無傲慢，窮困時亦不會悲傷膽怯，更不被種種逆緣所迫害，無論何時皆如本質不變的第一寶黃金般的是菩提心。

註１：彼者不能為迫害，所稱之彼者，即種種逆緣。

為，指作。

༤༣

ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་རྣམ་གསུམ་གྱི།།

བུད་ཤིང་སྐམ་པོ་སྲེག་པ་ཡིས།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་མེ་ཆེན་པོ།།

ཐ་མལ་མེ་ཡི་རྗེས་མི་འགྲོ།།

43

雜染煩惱三種類

其之乾柴燒焚滅

菩提心之猛烈火

不與凡火相等同

主旨：菩提心的大火非同世間凡火。

略釋：燒毀所有煩惱、業和生三種雜染乾柴的菩提心猛烈劫火，是與世間凡火不相同的。

註１：三雜染，藏文 kun nas nyon mongs rnam

gsum，即煩惱雜染〈十二緣起中無明、愛和取等三支〉、業雜染〈行與有二支〉、生雜染〈識、名色、六入、觸、受、生、老死等七支〉。

༤༤

སྲིད་ན་སྙན་པའི་སྒྲ་གང་ཞེས།།

དམ་པ་དུ་མས་དཔྱད་ན་ཡང་།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཞེས་བྱ་བའི་སྒྲ།།

འདི་ལས་གཞན་དུ་མི་གསན་སྙམ།།

44

世間何為悅耳音

聖者雖亦多觀察

所謂菩提心之聲

思忖唯此餘不聞

主旨：聖者耳中最動聽的，唯是菩提心之音。

略釋：世間悅耳音為何？聖者透過多方仔細觀察，

除了所謂利他的菩提心聲音之外，無有較其動聽之音，我〈窟弩喇嘛〉如是忖思。

註１：餘不聞，「聞」字藏文使用敬詞 gsan，指窟弩喇嘛思忖：聖者不會聽到有其他比菩提心之聲還悅耳的音。

༤༥

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་རོ་མྱོང་བ།།

དེ་དག་བུར་ཤིང་འོ་མ་དང་།།

སྦྲང་རྩི་ལ་སོགས་རོ་གཞན་ཀུན།།

ཅི་ཞིག་དགའ་བར་བྱེད་དམ་ཅི།།

45

已嘗菩提心味者

薩哈噶葱甘蔗奶

以及蜂蜜等餘味

豈能令其歡喜乎

主旨：嘗到菩提心味，便不會喜好甘蔗、牛奶等其

他味。

略釋：嘗到菩提心味而生起喜樂的菩薩，被世間稱為美味之甘蔗、牛奶、上品柿子、蜂蜜等甘甜味，又如何會令其喜歡呢？

註１：薩哈噶惹，梵文 sahakāra，譯言同生，係用牛奶澆灌培植柿樹，結出的果實，其味香甜，被視為柿子中的上品。

༤༦

སྲིད་ཞིའི་མཐའ་ལ་མི་ལྷུང་བར།།

མི་གནས་མྱང་འདས་གྲོང་ཁྱེར་དུ།།

བགྲོད་པའི་ལམ་ཆེན་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

འགྲོལ་བར་འདོད་པས་བསྟེན་བྱ་ཉིད།།

46

不墮輪迴涅槃邊

去往無住涅槃城

其之大道菩提心

欲求解脫故唯依

主旨：讚嘆菩提心是直達無住涅槃城的大道。

略釋：不墮落於生死輪迴與寂靜涅槃二邊，順利去往究竟無住涅槃佛淨地的大道，唯是菩提心，欲求究竟解脫〈成佛〉之故，應當唯依此。

註１：輪迴涅槃邊，藏文 srid zhi'i mtha'，亦即有寂邊。

註２：無住涅槃，藏文 mi gnas myang 'das，不住生死輪迴與涅槃寂靜二邊，入大涅槃，成正等覺。

༤༧

ཆུ་ཡི་རྙོག་མ་དྭངས་བྱེད་པ།།

ཀེ་ཏ་ཀ་སོགས་མང་མོད་ཀྱི།།

ཉོན་མོངས་རྙོག་མ་དྭངས་བྱེད་པ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ལས་གཞན་རྙེད་དཀའ།།

47

能令水之污濁清

給大噶等雖眾多

能令煩惱污濁淨

菩提心外難獲餘

主旨：讚嘆唯有菩提心能清淨煩惱昏濁。

略釋：雖能澄淨污垢濁水的澄清劑有多種，然而，能令貪、瞋、痴等煩惱昏濁清淨者，唯有菩提心。

註１：給大噶，梵文 ketaka，澄清劑。

༤༨

མར་ཞེས་ཊིན་ཊན་ཊིན་གཞོ་བ།།

བྱམས་དང་སྙིང་རྗེ་ལྷུག་པ་ཡི།།

བསམ་པ་ལས་བྱུང་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

རང་གཞན་ཕན་བདེ་འབྱུང་བའི་གནས།།

48

知母念恩報恩德

慈悲增上之意樂

從而所生菩提心

自他利樂來源處

主旨：由知母、念恩等所出之菩提心，乃自他利樂之源。

略釋：知一切有情皆曾為我母、念其恩重、報其恩德、對其發起慈心、悲心、增上意樂的力量，從而所生的珍寶菩提心，是自他現前與究竟所有利樂的來源。

༤༨

མང་ཐོས་བཙུན་ལ་སྨྲུབ་ཚུགས་འཛིན།།

རྣམ་པར་དཔྱོད་པའི་བློ་ལྡན་ཡང་།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་དང་མི་ལྡན་ན།།
དེ་ལ་སུ་ཞིག་སྨོན་པར་བྱེད།།

49

博聞高尚善修持
亦有辯才觀察慧
如若匪具菩提心
孰能於彼起羨慕

主旨：若具賢、正、善良三功德等，而不具菩提心，不堪為讚嘆、欽羨。

略釋：雖見廣博聞、才識精湛、行為高尚、德行謹嚴、心地善良、善修戒定、亦具天生及後天修習的辯才智慧，而不具菩提心，具慧者豈會對此等功德起羨慕呢？

༥༠

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་རྣམ་འཚེ་སྤོང་།།
བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་སྡུག་བསྔལ་འདོན།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་འཇིགས་པ་འབྲལ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་ཉེས་སྤྱོད་འགོག །

50

菩提心斷絕損害

菩提心拔除苦厄

菩提心遠離怖畏

菩提心遮遣惡行

主旨：菩提心斷除損害、痛苦等。

略釋：菩提心斷除對他人的損害；菩提心救拔苦海中受苦的眾生；菩提心免於非人、惡魔、強盜、猛獸等的恐懼；菩提心遮遣不善的惡行。

༥༡

བྱང་ཆུབ་སེམས་འདྲའི་བརྟན་པ་གང་།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་འདྲའི་སྙིང་སྟོབས་གང་།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་འདྲའི་སྤོབས་པ་གང་།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་འདྲའི་ཞི་བ་གང་།།

51

何似菩提心堅固

何若菩提心氣魄

何如菩提心無畏

何猶菩提心溫和

主旨：無有如菩提心般堅固、氣魄等者。

略釋：具菩提心者比他人心堅固、氣魄大、無畏勇敢、身語意三門溫和，因此，化為千眼去尋，亦尋不著如菩提心一樣堅固、氣魄、無畏、溫和者。

༥༢

ཀུན་སློང་བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆིས་ན།།

སྦྱོར་བའང་དགེ་བ་རྒྱ་ཆེན་འགྱུར།།

ནད་སེལ་སྨན་གྱི་རྩ་བ་ལས།།

སྨན་གྱི་མྱུ་གུ་འབྱུང་བ་ཡིན།།

52

等起若有菩提心

加行亦善廣大增

治癒疾病之藥根

從而生出藥苗芽

主旨：若有菩提心的動機，任行何事，淨善亦廣增。

略釋：內心如有菩提心根本動機，非但正行具善，加行時淨善亦廣增，好比治癒疾病的藥根，也長出具療效的藥苗芽一樣。

註１：等起，藏文 kun slong，即動機。

༥༢

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་མངོན་མཐོ་འགྲུབ།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་ངེས་ལེགས་འགྲུབ།

དེ་ཕྱིར་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་གདམ།

དམ་པ་དག་གི་ཞལ་དུ་གནས།

53

菩提心成增上生

菩提心成決定勝

是以菩提心讚詞

諸等正士口中住

主旨：菩提心成就增上生及決定勝。

略釋：菩提心能容易成就人天增上生及順利成就解脫與究竟佛果位，因此，菩提心讚詞，在諸聖者大德口中常住。

註１：增上生〈勝生〉，藏文 mngon mtho，指人天圓滿善趣。

註２：決定勝〈定勝〉，藏文 nges legs，指解脫位及一切智位。

༥༩

བྱང་སེམས་སྐྱེས་ན་ཕལ་པ་ཡང་༎

བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་མིང་འཐོབ་ཅིང་༎

ལྷ་དང་བཅས་པའི་འཇིག་རྟེན་གྱི།།

ཕྱག་བྱ་བཀུར་བའི་གནས་སུ་འགྱུར།།

54

若已發起菩提心

雖庸亦獲菩薩名

成為天趣等世間

其之禮拜恭敬處

主旨：若發菩提心，獲菩薩名，及為天等恭敬處。

略釋：若發起菩提心，就算是墮惡趣，也會獲得菩薩名，並且成為聲聞、獨覺、大梵天、帝釋等所有世間天人的恭敬處。

༥༥

གཞན་ཕན་ལས་སུ་སྦྱོར་བ་ན།།

ཚ་གྲང་བཀྲེས་སྐོམ་ངལ་སོགས་ཀྱིས།།

སྐྱོ་བ་མེད་པར་རབ་སྦྱོ་བ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་ཆ་ཤས་སྣམ།།

55

行作利他事業時

冷熱饑渴疲憊等

無有厭煩極欣喜

忖思菩提心支分

主旨：因菩提心力，利他時也無厭煩與憂勞。

略釋：具菩提心者，拋棄自利，行作利他時，被冷熱饑渴疲憊等所迫，也不會生起厭煩心，反而歡喜地精進，如此的毅力，我想一定是菩提心的力量。

༥༦

བྱང་ཆུབ་སེམས་དང་མི་ལྡན་ན།།

མི་གནས་མྱང་འདས་འཐོབ་མི་འགྱུར།།

མི་གནས་མྱང་འདས་མ་ཐོབ་ན།།

འཆིང་བ་གཉིས་སུ་ཐོགས་པར་འགྱུར།།

如若不具菩提心

無住涅槃不證得

無住涅槃如不證

阻於二種纏縛中

主旨：不具菩提心，則不證無住涅槃。

略釋：欲求證得無上菩提者，倘不具菩提心，則不會證到遠離生死輪迴與寂靜涅槃二邊的無住涅槃，若不證到如此的無住涅槃，則會被煩惱與所知二障束縛，且受粗細四魔的迫害。〈細四魔的迫害如阿羅漢所受者〉

註１：二種纏縛，藏文’ching ba gnyis，指煩惱障與所知障。

༥༧

འཁོར་སྒྱུར་མི་གཙང་གནས་མི་འགྱོན།།

བྱང་སེམས་སྡིག་པའི་ཡིད་ལ་མིན།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་སྐྱེ་འདོད་ན།།

སྟོབས་བཞིས་རང་རྒྱུད་དག་པ་གཅེས།།

57

輪王不至污穢處

菩提心非罪意中

若欲生妙菩提心

勤以四力淨自續

主旨：菩提心不生於惡心故，首先應以四力清淨自續。

略釋：如同轉輪王不至污穢處，菩提心亦不生於罪惡的心中，若欲發起殊勝的菩提心，首先必須勤以四對治力，清淨自己的心續。

註１：勤以四力淨自續，所謂四力，藏文 stobs bzhi，即四對治力：所依對治力、厭患對治力、返回對治力、現行對治力。又原文 gces，珍愛、珍重，此譯為勤，或更貼切。

༥༨

ལོངས་སྤྱོད་ཡོངས་སུ་རྒྱས་པའི་སར།།

འཁོར་སྒྱུར་གདན་ནི་དྲང་བར་འོས།།

དགེ་བ་རྒྱས་པའི་ཡིད་ལ་ཡང་།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་མྱུ་གུ་སྐྱེ།།

58

受用一切圓滿處

堪能迎請轉輪王

淨善增長之心中

亦生菩提心苗芽

主旨：此頌講說於具善的心中可生菩提心。

略釋：如同壽、福報、財富、受用圓滿處可迎請轉輪王一樣，罪淨善廣的心中，亦可生起菩提心的苗芽。

༥༨

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་གནོད་སེམས་སྤོང་།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་ཡིད་བྱེད་འཐོབ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་ཤེས་རབ་སྐྱེད།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་གཟུང་ན་ལེགས།།

59

菩提心斷損害心

菩提心得利作意

菩提心發妙智慧

善哉持勝菩提心

主旨：菩提心斷損害心，得利作意，生智慧，故教導應持菩提心。

略釋：菩提心斷損害心、貪心、邪見等；菩提心得甘受利他的作意；菩提心能生通達甚深空性的智慧，故一切士夫發起妙菩提心則善哉。

註１：利作意，指甘受利他的作意。

༦༠

རང་གི་དོན་དུ་གཞན་དག་ལ།།

རྨི་ལམ་དུ་ཡང་མི་འབྱུང་བ།།

སེམས་ཅན་ཀུན་གྱི་དོན་སེམས་པ།།

རྨད་བྱུང་བྱང་ཆུབ་སེམས་ལ་སྣང་།།

60

為了自益而利他

夢境中亦不現起

思維利益一切眾

顯於希奇菩提心

主旨：孰能具有希求平等利益一切眾生之心？具菩提心者也。

略釋：被我愛執所縛的凡夫，不會生起利他的心，就算是為了自利而生起利他心，連夢中也未曾現起過，欲平等普利一切眾生的利他心，則顯於具希奇菩提心者。

༦༡

རྒྱལ་སྲས་སྤྱོད་པ་མཐའ་དག་གི།

རྟེན་དུ་གྱུར་པ་བྱང་ཆུབ་སེམས།

ལྗོན་ཤིང་ཡལ་འདབ་རྒྱས་པ་ཡི།

རྟེན་དུ་གྱུར་པ་འཛིན་མ་བཞིན།

61

所有一切佛子行

所依乃為菩提心

猶如樹木枝葉茂

其之所依為持母

主旨：菩提心是所有佛子行的所依。

略釋：實修六波羅蜜多、四攝法〈佈施攝、利行攝、同事攝、愛語攝〉等所有大乘佛子行的所依，唯是菩提心。如同樹木枝葉茂盛的所依是大地般。

༦༢

བྱང་ཆུབ་སེམས་ལ་བདག་གཞན་མཉམ་པ་ཡོད།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ལ་བདག་གཞན་བརྗེ་བ་ཡོད།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ལ་བདག་པས་གཞན་གཅེས་ཡོད།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ལ་དོན་གཉིས་སྒྲུ་ནོམ་ཡོད།།

62

覺心具自他平等

覺心具自他相換

覺心具愛他勝己

覺心具二利圓滿

主旨：菩提心具自他平等、自他相換等。

略釋：唯具菩提心者有自他平等心、自他相換心、愛他勝己心、二利圓滿的資糧。

註１：二利，藏文 don gnyis，乃自他二利。

༦༣

བྱང་ཆུབ་སེམས་དང་མི་ལྡན་ན།།

ཆོས་གཞན་ལྡན་ཡང་འཚང་མི་རྒྱ།།

སྲོག་གི་དབང་པོ་མི་ལྡན་ན།།

དབང་པོ་གཞན་དག་དོན་མི་བྱེད།།

63

如若不具菩提心

縱有他法弗證覺

儻使非有生命根

餘根不能起作用

主旨：不具菩提心，則無法成佛。

略釋：欲求證得無上菩提者，倘不具菩提心，即使善修出離心、空正見等，亦難成佛，好比沒有命根就算具足眼耳鼻等餘根也不能起作用一樣。

༦༤

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་རྙེད་པ་དང་།།

བཀུར་སྟི་སྙན་པར་གྲགས་པ་ལ།།

མི་འདུག་གལ་ཏེ་བྱུང་ན་ཡང་།།

གསེར་བཞིན་རྣམ་པར་འགྱུར་བ་མེད།།

64

菩提心絕不趣入

利養恭敬及名聲

如若不求自得此

宛然黃金無變易

主旨：依菩提心而得到的名聞利養，宛如黃金不變。

略釋：具菩提心者絕不刻意追求利養、恭敬、名聲等，若依菩提心之力而得者，此等皆如黃金般不轉變，且能成為度所化的殊勝方便。

༦༥

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་དགེ་བ་ལ།།

རྒྱལ་བ་ཡིས་ཀྱང་འཇལ་མི་སྤྱོད།།

འཇིག་རྟེན་ཉན་ཐོས་རང་སངས་རྒྱས།།

འཕགས་མཆོག་གིས་ལྟ་སྨོས་ཅི་དགོས།།

65

菩提心之妙淨善

諸佛亦莫能度量

世間聲聞辟支佛

大聖更且不待言

主旨：菩提心的淨善，連佛也無法度量。

略釋：菩提心生起的淨善，具遍智的諸佛皆不能度量，更何況是世間聲聞、獨覺及世出世間菩薩！

註１：大聖，藏文’phags mchog，本為佛薄伽梵、菩薩等聖者，在此指菩薩。

༦༦

མཁའ་ལ་མངོན་མཐོ་ཉིན་མོར་བྱེད།།

དམན་གནས་འགྲོ་བ་ཡོངས་ཀྱི་མིག །

མངོན་པར་མཐོ་བའི་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

དམན་གནས་འགྲོ་ལ་བླང་དོར་སྟོན།།

66

作晝高高虛空掛

低處所有眾生眼

至上極高菩提心

示導劣眾取舍也

主旨：至上極高的菩提心，教導劣眾取捨。

略釋：在寬廣遼闊的天空裏，具光之中最亮最高的太陽，是低處所有眾生的眼目，修行中最殊勝極高的菩提心，教導低處的一切劣眾如何取捨。

註１：作晝，藏文 nyin mor byed 或 nyin byed，太

陽的異名。

༦༧

པདྨས་སྐྱུགས་པའི་མེ་ཏོག་བཅུད།།

བུང་བ་ཀུན་གྱི་དགའ་བའི་དཔལ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་བཤད་པའི་ཆོས།།

སྐྱེ་བོ་ཀུན་གྱི་དགའ་བའི་དཔལ།།

67

貝瑪所吐花精蜜

一切蜜蜂最歡喜

覺心所說之正法

所有士夫最歡喜

主旨：以菩提心的動機所說之法，眾士夫最為歡喜。

略釋：像蓮花所吐出的花精蜜是所有蜜蜂最歡喜一樣，以菩提心的動機所說的法，是一切士夫最歡喜的。

註１：貝瑪，梵文 padma，即蓮花。

༦༨

བཙལ་ཀྱང་སྙན་ངག་མཁན་དག་གིས།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་དཔེ་མ་རྙེད།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་དང་མཚུངས་བརྗོད་པ།།

དཔེ་ཡིས་ཀྱང་ནི་དབུལ་བ་སྙམ།།

68

擅長精通詩詞者

菩提心譬亦弗得

思忖詮似菩提心

用以比喻亦匱乏

主旨：無有如菩提心般的比喻法。

略釋：擅長精通吟詩作對的詩人，千辛萬苦也找不到寶菩提心的比喻，我想：因為詮說像菩提心一樣的比喻是根本沒有的。

༦༨

བྱུགས་ཀྱི་ཤིང་རྟ་ལ་སོགས་ལྟའི།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་དེ་དག་ལས།།

དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་རྫུ་འཕྲུལ་ལྟའི།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་མཆོག་ཏུ་བསྔགས།།

69

如來神變般菩薩

超勝若畜木車等

諸眾菩薩覺勇識

故而甚極讚頌揚

主旨：像如來神變菩薩超勝如獸力車等諸菩薩，故對其甚極讚頌。

略釋：因菩提心力故，像如來神變的菩薩，行道超勝似如獸力車、太陽、月亮、聲聞神變的菩薩，因此，對其甚極讚頌。

༧༠

གྲུ་ཡིས་ཕ་རོལ་སྒྲོལ་བར་བྱེད།།

ཁབ་ཀྱིས་གྱོན་པ་འདྲུབ་པར་བྱེད།།

མགྱོགས་འགྲོས་འདོད་པའི་གནས་སུ་སྐྱེལ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་སངས་རྒྱས་འཐོབ།།

70

船舟能度到彼岸

繡針縫製穿身衣

疾行送達目的地

菩提心得佛果位

主旨：依菩提心，順利臻於佛果位。

略釋：船舟能讓渡客順利到達彼岸，針能縫製各種衣裳，快馬能順達所欲處，菩提心能順利證得究竟佛果位。

註１：疾行，藏文 mgyogs ’gro，馬的異名。

༧༡

ཆགས་སོགས་གཉེན་པོ་མི་སྡུག་སོགས།།

དྲངས་ནས་འབྱིན་པར་མི་བྱེད་ཀྱང་།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་ཀུན་གཉེན་དུ།།

གྱུར་ནས་སྤང་བྱ་ཀུན་ལས་རྒྱལ།།

71

貪等之治不淨等

非能自根盡拔除

妙菩提心成遍治

制勝一切之所斷

主旨：菩提心乃一切障之對治。

略釋：以修不淨觀對治貪愛、以修慈心對治瞋心等，只能暫時壓伏，無法徹底遣除，然而，常修菩提心，能斷除此等煩惱，證得佛果位。

༧༢

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་རང་རྒྱུད་འདུལ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་གཞན་རྒྱུད་འདུལ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་ཀུན་ལ་གུས།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་ཀུན་མཉམ་མཐོང་།།

72

菩提心調伏自續

菩提心調伏他續

菩提心普敬所有

菩提心一視同仁

主旨：菩提心能調伏自他心。

略釋：菩提心能調伏被三毒所干擾像瘋象一樣的自他心；菩提心不輕視、不諂媚而恭敬他人；菩提心不貪親怨敵，平等對待一切眾生。

༧༣

འདབ་བརྒྱའི་གཉེན་གྱིས་མུན་པ་སེལ།།

ཀུ་མུད་གཉེན་གྱིས་གདུང་བ་འཕྲོག །

ཡིད་བཞིན་ནོར་བུས་འདོད་པ་འཇོ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་དོན་ཀུན་འཕོབ།།

73

百辦之眷除暗冥

固目答友奪燥熱

如意珍寶滿所欲

菩提心得諸成就

主旨：菩提心成就自他二利。

略釋：太陽能消除黑暗，月亮能消除燥熱，如意寶能滿足所欲，菩提心能成就一切現前與究竟的所願。

註１：百瓣之眷，藏文’dab brgya’i gnyen，即太陽。

註２：固目答友，藏文 ku mud gnyen，即月亮。

༧༤

གསེར་སྣང་ཞེས་བྱའི་དངུལ་ཆུ་ཡིས།།

ལྕགས་ཁམས་གསེར་དུ་སྒྱུར་བར་བྱེད།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་མི་གཙང་ལུས།།

སངས་རྒྱས་སྐུ་རུ་སྒྱུར་བར་བྱེད།།

74

所謂顯金之水銀

能令鐵類轉為金

菩提心亦能轉化

不淨垢軀為佛身

主旨：菩提心能將不淨身轉為佛身。

略釋：所稱顯金的水銀，可將鐵類轉成金，菩提心能將三十六不淨物所形成的平凡身軀，轉化為具三十二相、八十隨形好的佛身。

註１：顯金，藏文 gser snang，即水銀。

༧༥

དྲང་ཞིང་བསམ་པ་རྒྱ་ཆེན་ལྡན།།

བློ་གྲོས་ཀུ་ཤའི་རྩེ་མོས་སྒྲ།།

མཆོད་འོས་སྐྱེས་བུ་དམ་པ་ཡི།།

འཇུག་བྱ་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཕོ་ན།།

75

具有正直廣大心

智慧孤沙頂尖美

應供聖者所趣入

唯獨只有菩提心

主旨：菩提心是聖者唯一所趣入的。

略釋：具有沒被狡詐污垢所染的正直中立心及緣一切有情的廣大心，也具像吉祥草端一樣尖銳的妙智慧，連世間自大的梵天也理宜供養的諸聖者，恆常所趣入的，唯獨只有菩提心。

註１：孤沙，梵文 kusha，吉祥草，梵義譯為除邪

或上茅。一種長芒的禾本科植物。入藥味甘
而澀，性平，功能補益身體且能延年。

༧༦

ནམ་མཁའི་མཐའ་དང་མཉམ་པའི་འགྲོ།།
དངོས་སམ་ཡང་ན་བརྒྱུད་ཀྱང་རུང་།།
འཕྲལ་དང་ཡུན་གྱི་བདེ་བ་ལ།།
བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་སྒྲུབ་པར་བྱེད།།

76

量等虛空之眾生
無論直接或間接
現前以及長遠樂
菩提心能成辦之

主旨：毫無疑問地，菩提心成辦眾生現前與長遠樂。

略釋：菩提心能直接或間接地成辦所有量等虛空眾
的現前與長遠究竟樂。

༧༧

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་མྱུར་བ་གསལ་བའི་གློག །

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་ཟབ་པ་ཆུ་ཡི་གཏེར།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་ཕ་མཐའ་ལྷ་ཡི་ལམ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་བརྟན་པ་རི་ཡི་དབང་།།

77

菩提心疾如閃電

菩提心深似水倉

菩提心際宛天路

菩提心固若須彌

主旨：以各種比喻形容菩提心快速、深奧、寬廣、堅固。

略釋：菩提心行道疾如閃電，菩提心功德深如大海，菩提心所緣廣如虛空，菩提心力固如須彌山。

註１：天路，藏文 lha yi lam 或 lha lam，天空的異

名。

༧༨

ཀུན་གསལ་ལམ་དུ་ཉིན་མོར་བྱེད་པ་རྒྱུ།།

རྒྱ་མཚོའི་ངོགས་སུ་ཕྱོགས་ཀྱི་གླང་པོ་རྒྱུ།།

ཀུན་གྱི་རྣ་བར་ཐུབ་པའི་སྙན་པ་རྒྱུ།།

སྐྱེས་མཆོག་ཐུགས་ལ་བྱང་ཆུབ་སེམས་འདི་རྒྱུ།།

78

遍亮道上作晝行

大海濱邊方象行

諸眾耳中佛名行

聖者心中覺心行

主旨：以三喻讚頌聖者心中的菩提心殊勝。

略釋：天空中太陽行走，光輝燦爛；大海濱邊守護的方象行走，氣勢威嚴；眾生耳中佛的聲譽名揚，悅耳動聽；聖者心中菩提心流動，勝妙優越。

註１：遍亮，藏文 kun gsal，天空的異名。

註２：方象，藏文 phyogs kyi glang po，守衛八方的大象。即護地子、白蓮花、左方、眼藥、喜地、有齒花、遍地傳、滿美。載於《甘露藏》中。

༧༩

ཐེག་ཆེན་འགའ་ཞིག་བྱང་སེམས་ཀྱི།།
ངོ་བོ་འགའ་རྒྱུ་འགའ་འབྲས་ཏེ།།
དེ་ཡི་ཕྱིར་ཡང་བྱང་ཆུབ་སེམས།།
ཐེག་པ་ཆེན་པོར་གསུངས་པ་སྙམ།།

79

安立菩薩乘之法
某是菩提心自性
某些成因某為果
故付覺心宣大乘

主旨：菩提心為安立大乘之主因。

略釋：安立大乘的某些法為菩提心的自性，某些法為菩提心的因，某些法為菩提心的果，我想是此等原因，所以經論中稱菩提心為大乘。

༨༠

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་སྨྲས་པའི་ཚིག །
གཞན་ཕན་སྙིང་པོར་འགྱུར་བ་སྟེ།།
ཁུ་བྱུག་སྙན་པར་སྒྲོག་པའི་སྒྲ།།
རྣ་བ་ཡི་ནི་དཔལ་དུ་འགྱུར།།

80

菩提心所言之詞
乃是利他心要義
杜鵑鳴發悅音聲
成為耳中吉祥瑞

主旨：以菩提心的動機而出的所有言詞，全是利他。

略釋：以菩提心的動機而出的所有言詞，完全是利他的心要，如同杜鵑的唱音，任誰聽到，皆

悅耳動聽。

༨༡

ཇི་ལྟ་ཇི་ལྟར་རྒྱལ་སྲས་ལ།།

རྐྱེན་ངན་དྲག་པོ་འབྱུང་འགྱུར་བ།།

དེ་ལྟ་དེ་ལྟར་དགེ་གྲོགས་སུ།།

འགྱུར་བ་བྱང་ཆུབ་སེམས་ལས་སྙམ།།

81

如此如此於佛子

遭遇劇烈違逆緣

如是如是成善友

忖度源於菩提心

主旨：菩提心力能令逆緣轉為道用。

略釋：佛子菩薩無論遭遇什麼樣的劇烈逆緣，皆能如是化為道增的善友，我想這些都源於菩提心力。

༨༡

བྱང་ཆུབ་སེམས་ནི་མར་ཤེས་དྲིན་དྲན་ལས།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ནི་དྲིན་གཟོ་བྱམས་སྙིང་ལས།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ནི་ལྷག་པའི་བསམ་པ་ལས།།

སྐྱེ་ཕྱིར་དེ་དག་ལ་འབད་ཤིན་ཏུ་གཅེས།།

82

菩提心者由知母

念恩報恩及慈悲

增上意樂所生故

精勤彼等甚珍重

主旨：菩提心依知母等生起故，首先應於此等珍愛精進。

略釋：菩提心從知母、念恩、報恩、慈心、悲心、增上意樂等所生故，首先應精進此等在自續中生起，是非常重要的。

༨༣

རིན་ཆེན་ཆག་ཀྱང་རིན་པོ་ཆེ།།

རང་གི་མིང་ནི་མི་འདོར་བ།།

དེ་བཞིན་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཉམས་ཀྱང་།།

རང་གི་མིང་ནི་གཏོང་མ་ཡིན།།

83

珍寶雖碎仍珍寶

亦不失去自名稱

如是菩提心雖衰

己之名號亦不失

主旨：具菩提心的佛子，雖未精進行六波羅蜜多，亦不失菩薩名。

略釋：鑽石雖破碎，仍為鑽石，不會失去自己名稱，如此，發起菩提心而不精進行六波羅蜜多等，及衰退一些律儀，但也不會失去自己的菩薩名。

༨༤

བཤན་པ་སྲོག་གི་གནད་ལ་མཁས།།

ཤིང་མཁན་ཤིང་གི་གནད་ལ་མཁས།།

རླབས་ཆེན་ཡིད་ཅན་རྒྱལ་བའི་སྲས།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་གནད་ལ་མཁས།།

84

屠夫精通命要害

木匠熟練木樞紐

偉大含識佛之子

擅通菩提心扼要

主旨：諸佛子非常精通修行利他的菩提心。

略釋：殺生為業的屠夫，精通牲畜的命要害，木匠熟練木材的運用，希求證得佛果位的偉大佛子，精通行修菩提心。

༨༥

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་ནོར་མཆིས་ན།།

མདོག་ངན་མདོག་བཟང་མེད་ཀྱང་ལྟ།།

སྙན་གྲགས་བཀུར་སྟི་མེད་ཀྱང་ལྟ།།

དགེ་བ་གཞན་དག་མེད་ཀྱང་ལྟ།།

85

如具菩提心之寶

醜陋不美亦寧可

無譽恭敬亦寧可

無有餘善亦寧可

主旨：如具菩提心者，無論勝劣，皆已超越凡夫。

略釋：如具菩提心寶者，雖然貌醜與無有美飾令其莊嚴也寧可，沒有世間的名譽、利養及受人恭敬也寧可，沒有菩提心以外的餘善也寧可。

༨༦

དམ་པ་གསུམ་གྱི་རྒྱས་ཟིན་ན།།

རྣམ་མཁྱེན་རྒྱུ་རུ་འགྲོ་གསུངས་པ།།

དེ་ཡི་དང་པོ་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

ཡིན་ཕྱིར་ནམ་ཡང་བརྗེད་མི་རུང་།།

86

倘若三勝所攝持

謂云成為遍智因

彼之首要菩提心

是故終永不忘失

主旨：無論何時也不能忘失菩提心。

略釋：雖僅絲毫的布施、守持一戒，如被三勝〈前行發心殊勝、正行無緣殊勝、結行迴向殊勝〉所攝持，諸經所云，其皆能成為證得遍智佛果位的因，三勝之中，初為菩提心，故永遠也不能忘失菩提心，且應精進之。

註１：三勝，藏文 dam pa gsum，即發心殊勝、無緣殊勝〈通達空性的智慧〉、迴向殊勝。

註２：謂云，指佛說〈經云〉。

༨༧

ཡུལ་དུས་གནས་སྐབས་ཐམས་ཅད་དུ།།
རིས་བྲལ་སེམས་ཅན་ཀུན་གྱི་དོན།།
བློ་ལྡན་རེ་བ་མེད་པར་མཛད།།
བྱང་ཆུབ་སེམས་ལ་བརྟེན་ནས་ཡིན།།

87

所有時地分位中
公正無私遍眾利
具慧不求回報行
即是依於菩提心

主旨：菩薩因菩提心力，不求回報，行作利他。

略釋：具慧菩薩無論何時何地，遇何外緣，皆公正無私的行作所有利益眾生的事，如此不求任

何回報的行作，即是依於菩提心。

註１：具慧，藏文 blo ldan，在此指菩薩。

༈༈

རྒྱུ་སྐར་དབུས་ན་ཟླ་བ་དང་།

རི་བོའི་དབུས་ན་ལྷུན་པོ་བཞིན།

གང་ལ་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཡོད་པ།

དེ་ནི་སྐྱེ་བོའི་དབུས་ན་བཛེད།

88

猶如星宿中月亮

群山之中須彌般

彼某具有菩提心

此是士夫中豪傑

主旨：具菩提心者，在士夫之中，如月亮、須彌山般顯赫。

略釋：像星宿中最光明的月亮、群山中最穩固的須彌山般，任誰具有菩提心，此則士夫中豪

傑，最為上。

༨༩

སྐྱོ་བའི་ཚེ་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས་དྲན་བྱ།།

འཇིགས་པའི་ཚེ་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས་དྲན་བྱ།།

སྡུག་བསྔལ་འབྱུང་ཚེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དྲན་བྱ།།

བདེ་བ་འབྱུང་ཚེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དྲན་བྱ།།

89

憂時應念菩提心

懼時應念菩提心

苦時應念菩提心

樂時應念菩提心

主旨：無論憂、懼、苦、樂，皆應念菩提心。

略釋：初學大乘者，利他時如生憂愁，應當憶念菩提心，似此，遇到非人、強盜等而生起恐懼時，應當憶念菩提心，遇生、老、病、死苦時，應當憶念菩提心，相反地，遇到喜樂時，

也應憶念菩提心。

༩༠

སྙིང་སྟོབས་ཞན་ན་བྱང་སེམས་དྲན་པར་བྱ།།

གཞན་དོན་ལྷོད་ན་བྱང་སེམས་དྲན་པར་བྱ།།

ལེ་ལོ་བྱུང་ན་བྱང་སེམས་དྲན་པར་བྱ།།

ཉམ་ང་བྱུང་ན་བྱང་སེམས་དྲན་པར་བྱ།།

90

若灰心念菩提心

鬆利他念菩提心

若懈怠念菩提心

若恐懼念菩提心

主旨：鬆懈利他等應念菩提心。

略釋：行艱難的佛子行時，若灰心喪氣，應念菩提心。行作利他，若鬆弛時，應念菩提心。愛著世間惡行與對於善品法懈怠不樂時，應念菩提心。對世間痛苦生起恐懼時，應念菩提

心。

༄༅

ལྷ་ལམ་འདོམ་གྱིས་སུ་ཞིག་འཇལ།།

ཆུ་གཏེར་ཐུལ་གྱིས་སུ་ཞིག་གཞོར།།

ལས་རྩལ་བློ་ཡིས་སུ་ཞིག་དཔྱོད།།

བྱང་སེམས་ཆེ་བ་སུ་ཞིག་བརྗོད།།

91

天路以庹誰能量

水倉以掬誰能計

業理以心誰能測

覺心優越誰能詮

主旨：菩提心的優越，無法言說。

略釋：天空的寬廣，誰能以庹去衡量；大海的水，誰能以掬去計量；業果之理，誰能以有蓋障的心去推測揣度；菩提心的優越，誰能以言語詮說。

註１：庹，藏文’dom，向左右平伸兩臂後，兩掌或
兩中指尖間的長度。

註２：掬，藏文 phul，手指向掌心微曲所容的量。

༩༢

གྲུ་ཆར་དུས་སུ་འབབ་ན་དགའ།།

ཞིང་དུ་ལོ་ཏོག་རྒྱས་ན་དགའ།།

མཁའ་དང་མཉམ་པའི་འགྲོ་བ་ཡི།།

རྒྱུད་ལ་བྱང་སེམས་སྐྱེ་ན་དགའ།།

92

歡喜應時降細雨

歡喜田中莊稼豐

量等虛空眾心續

菩提心生歡喜悅

主旨：眾生心續若生起菩提心，則諸佛佛子歡喜。

略釋：瑞雨依時令而降，田中莊稼豐足，農夫極其
歡喜，同樣的，量等虛空的眾生或某一眾生

發起菩提心，則諸佛佛子甚極歡喜。

༄༅

ཐེག་ཆེན་བྱང་ཆུབ་སེམས་བསྐྱེད་ཀྱིས།།

ཕྱི་རོལ་པ་དང་ཉན་རང་ལས།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཁྱད་པར་འཕགས།།

རྒྱུ་སྐར་དབུས་ན་ཟླ་བ་བཞིན།།

93

大乘覺心發起故

較諸外道聲獨覺

菩薩乃為極殊勝

猶如星宿中月亮

主旨：苗芽般的初發心菩薩，其已超勝聲聞獨覺等。

略釋：初發起大乘心要菩提心的菩薩，則已超勝證到神通的外道與斷除煩惱障的阿羅漢等，好比星宿中的明月，比群星皎潔光亮。

༩༤

འདབ་བརྒྱ་པ་ལ་མེ་ཏོག་བཅུད།།

རྒྱལ་བའི་སྲས་ལ་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

དེ་ཡིས་འགའ་ལ་ཕན་པ་ཙམ།།

འདི་ཡིས་ཡོངས་ལ་མཆོག་ཏུ་ཕན།།

94

百瓣之中花精粹

佛子之中菩提心

彼唯利益些許眾

此為殊勝益一切

主旨：菩薩平等利益一切眾生。

略釋：花精粹令蓮花更美，菩提心令佛子更莊嚴，兩者雖皆美，然而有花精粹的蓮花，只能利益些許蜜蜂，具菩提心的佛子，則能平等利益一切眾生。

༩༥

རིན་ཆེན་བྱང་ཆུབ་སེམས་བརྟེན་ནས།།

འཕགས་མཆོག་སྨོན་ལམ་རྫོགས་པར་བྱེད།།

རང་གི་གདུལ་བྱ་ཡོངས་སུ་སྨིན།།

ཞིང་ཁམས་སྦྱོང་ལ་མངོན་དུ་ཕྱོགས།།

95

憑依珍寶菩提心

大乘聖者圓滿願

己之所化遍成熟

現前趨向淨佛土

主旨：菩薩聖者依菩提心，精進於圓滿、成熟、嚴淨。

略釋：憑依珍寶菩提心，大乘菩薩聖者精進趨向於圓滿本願、成熟有情、嚴淨佛土。圓滿本願：就是為了報化身佛土特別化機所立本願之因〈善根力量〉完全圓滿。成熟有情：在百

千萬億刹土中身之莊嚴盡所有數，每一一身有無邊眾生眷屬，於此展示每一一法句而有力安置彼於成熟解脫之因〈善根〉悉已完全累積。嚴淨佛土：成辦任自所將成佛的報化二身的特別刹土的根本之因〈善業力量〉已得強大具力。

༩༦

ཚངས་པའི་གནས་པ་རྣམ་བཞི་ལས།།

རིན་ཆེན་བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་སྐྱེ།།

རྒྱུ་དང་རྐྱེན་དག་ཚོགས་པ་ལས།།

འབྲས་བུ་སྐྱེ་བ་རིགས་པས་འཐད།།

96

出自源於四梵住

發起寶勝菩提心

由諸因緣和合聚

生果合乎于正理

主旨：修四梵住而發菩提心。

略釋：修慈、悲、喜、捨無量等四梵住，能順發菩提心。原因是：近取因及俱有緣和合，必生己果，是合乎正理的。

註１：四梵住，藏文 tshangs pa’i gnas pa rnam bzhi，亦即四無量〈慈無量、悲無量、喜無量、捨無量〉。

༄༅

ཉིན་བྱེད་ནོར་བུའི་སྣང་བ་ལ།།

བརྟེན་ནས་མིག་ལྡན་གཟུགས་ལ་ལྟ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་རྒྱལ་བའི་སྲས།།

མཁའ་དང་མཉམ་པའི་འགྲོ་ལ་ལྟ།།

97

作晝珍寶之光明

依而具眼看色法

佛之子以菩提心

觀視量等虛空眾

主旨：諸佛子依菩提心，慈眼觀待眾生。

略釋：依著太陽及珍寶的光亮，有眼者看外在的各種色法，似此，憑依菩提心，諸佛子以慈眼看待量等虛空般的眾生。

༩༨

བརྩམ་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས་ལས་བརྩམ།།

བསམ་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཉིད་བསམ།།

དཔྱད་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས་སུ་དཔྱད།།

བརྟག་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས་ལ་བརྟག །

98

行由菩提心著手

思則唯思菩提心

伺則伺察菩提心

尋則尋思菩提心

主旨：菩提心為所要著手、思維、伺察、尋思中最殊勝。

略釋：行作世間任何事，首應從菩提心著手；思任何自他利，首先應唯思菩提心；伺察任何明處，首先應察菩提心；尋思任何心的本質，首先應尋菩提心的本質。

“

གང་ལ་བྱང་སེམས་རྒྱན་ལྡན་པ།།

དེ་ལ་འཚེ་སེམས་ག་ལ་སྲིད།།

གཞན་གྱི་མནར་སེམས་སྤོང་བ་ལ།།

མ་བསྐུལ་བར་ཡང་ངང་གིས་འཇུག །

99

凡具菩提心莊嚴

豈有損害他人心

斷除彼者瞋恨心

不待激勵自然入

主旨：具菩提心者，不但沒有害他心，而且自然消除他人的瞋心。

略釋：具菩提心者，對世間所謂的敵人，豈會有損害心？而且他人常以瞋心對待菩薩，其反而不待別人激勵促發，自然地以慈悲來息滅他人的瞋恚心。

༡༠༠

གང་ཞིག་ཡོད་ན་སུ་ཡང་ནླ།།

གདན་དུ་ཉམས་པའི་སྐབས་མི་འབྱེད།།

ཆད་བྱུང་བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་སྟེ།།

དེ་ལ་བློ་ལྡན་སུ་མི་གུས།།

100

凡誰具有亦高尚

根本無有衰損時

希有殊勝菩提心

何有智者不敬彼

主旨：凡具中立智慧者，宜恭敬菩提心。

略釋：任誰具有成為所有大乘法心要的菩提心，不但超勝世間自大的梵天、帝釋、聲聞獨覺阿羅漢等，而且己之功德，如上弦月般越來越增長，這些都是希有殊勝菩提心力故，因此，中立智慧者，孰不會恭敬之？

༡༠༡

རྒྱལ་སྲས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཡི།།

སྤྱོད་པ་སྤྱོད་པར་འདོད་པ་དག །

སྤྱོད་པའི་རྟེན་ཕྱིར་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

ཐོག་མ་ཉིད་དུ་ནན་གྱིས་བསྐྱེད།།

101

佛子菩薩之行為

希欲行為諸眾者

行為所依之緣故

初唯勵發菩提心

主旨：欲行菩薩行者，首應發菩提心。

略釋：任誰希求行六波羅蜜多及四攝法等菩薩行為，因菩提心是所有菩薩行為的所依，故首先唯應發之。

༡༠༢

རྒྱལ་བ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ལས།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་བྱང་སེམས་ལས།།

བསྐྲུམས་ཕྱིར་བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་གི།།

ཆེ་བ་བློ་དང་ལྡན་པས་འཚལ།།

102

勝者源於覺勇識

菩薩出自菩提心

是故殊勝菩提心

其之優越智者曉

主旨：佛及佛子源於菩提心。

略釋：具十力等功德的佛，出生於自因菩薩，菩薩

又出生於自因菩提心故，此菩提心何等優越，聰明睿智者皆知，何須多言。

༡༠༣

འཁོར་ལོ་རིན་ཆེན་གར་སོང་གི།།
རྗེས་སུ་རིན་ཆེན་གཞན་དག་འགྲོ།།
ཐུལ་བྱུང་བྱང་ཆུབ་སེམས་རྗེས་སུ།།
དགེ་ཆོས་མཐའ་དག་ངང་གིས་སྐྱེག །

103

金輪寶之所去向
其餘珍寶跟隨往
優異殊勝菩提心
隨後善法悉自湧

主旨：若生起菩提心，餘善自然亦生起。

略釋：轉輪王的金輪寶所去之向，其餘珍寶跟隨其後，似此，生起優異殊勝的寶菩提心，其餘淨善法自然在相續中生起。

༡༠༤

བཅོམ་ལྡན་སྟོན་པའི་གསུང་རབ་ཀྱི།།

འོ་མཚོ་ལས་བྱུང་སྙིང་པོ་མཆོག །

བྱང་ཆུབ་སེམས་ནི་འབད་པ་ཡིས།།

བྱང་ཆུབ་བར་དུ་གཅེས་པར་གཟུང་།།

104

世尊導師之教言

乳海所出妙醍醐

乃是菩提心緣故

直至菩提勤珍持

主旨：直至證得究竟樂前，應珍持菩提心。

略釋：導師釋迦牟尼佛所說教法中，好比乳海所出的妙醍醐一樣的精華，乃為菩提心故，直至證到無上菩提之前，皆應精進地珍持菩提心。

༡༠༥

དྲི་བཞོན་ཞགས་པར་ཐེབས་པ་སྲིད།།

ཙན་དན་ཚོད་དང་ལྡན་པ་སྲིད།།

སྣང་བ་མུན་པར་འགྱུར་བ་སྲིད།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་སླུ་མི་སྲིད།།

105

香乘容為羂索套

旃檀可能具暖熱

光亮也許轉為闇

菩提心絕不欺誑

主旨：珍寶菩提心永不欺誑。

略釋：風可能被羂索套住，檀香可能具熱，太陽亮光也可能轉為黑暗，但是，菩提心何時何地何緣，絕不可能欺誑。

註１：香乘，藏文 dri bzhon，風的異名。

註２：旃檀，梵文 candana，旃檀那，略作旃檀。

即檀香，其性清涼。

༡༠༦

བཅོས་མ་མིན་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

སྐྱེ་བ་ཤིན་ཏུ་དཀའ་མོད་ཀྱི།།

བསྐལ་པ་སྟོང་དུ་འབད་དགོས་ཀྱང་།།

མི་ལྡོག་པ་ཡི་སྙིང་སྟོབས་གཅེས།།

106

真實不虛菩提心

雖然極其難生起

縱須勤於千劫波

亦惜不退心毅力

主旨：應永不退轉生菩提心的心力。

略釋：生起真實不虛的菩提心，雖極為困難，縱然須要千劫波的努力，也不能畏懼、退縮、懈怠，應珍惜發起永不退轉的發心毅力。

註１：劫波，梵文 kalpa，藏文 bskal pa，羯臘波，略作劫波、劫。古印度的時間單位，亦泛指極長的時間。

༡༠༧

བྱང་སེམས་བྲམ་ཟེ་རྒྱལ་རིགས་དང་།།

རྗེའུ་དམངས་ཀྱི་རིགས་ལ་ཡང་།།

ཁྱད་མེད་སྐྱེ་ཕྱིར་བཞི་ག་ཡི།།

དད་གུས་སྤྲོ་བས་བླང་བར་འོས།།

107

婆羅門和剎帝利

吠奢以及戍陀羅

無別能生覺心故

四者應信敬喜取

主旨：菩提心不分勝劣，任誰皆能生起。

略釋：喜修行的婆羅門、執政的剎帝利、平民吠奢、被稱為下劣的戍陀羅，皆無分別地能生起菩

提心故，四種姓的凡夫都應信仰、恭敬、歡喜地受取菩提心。

註１：婆羅門，梵文 brāhmaṇa，藏文 bram ze，意譯淨行，職司祈禱之人，指婆羅門教的僧侶及學者階級，居四姓之首。

註２：剎帝利，梵文 kṣatriya，藏文 rgyal rigs，指國王及武士階級。

註３：吠奢，梵文 vaiśya，藏文 rje rigs 或 rje'u rigs，平民階級。

註４：戍陀羅，梵文 śūdra，藏文 dmangs rigs，最卑賤的奴隸階級。

༡༠༨

གང་གི་རྒྱུད་ལ་བྱང་སེམས་ཀྱིས།།

བརྒྱན་པ་དེ་དག་འགྲིབ་པ་བྲལ།།

རང་གཞན་ཞེས་པར་སྤྱོད་ལས་ཟློག །

རླབས་ཆེན་དགེ་ཆོས་སྤྱུད་ལ་དབང་།།

108

菩提心飾某相續

彼等遠離衰退失

遮遣自他罪愆行

自在聚集廣善法

主旨：菩提心能遠離障礙，聚集善法。

略釋：任誰相續被菩提心所莊嚴，彼者功德不被種種逆緣障蔽而退失，也能遮遣自他行作各種過患，及自然聚集廣大的各種善業。

༡༠༨

དཔྱིད་ཀ་ཁུ་བྱུག་སྒྲོག་པའི་དབྱངས།།

སྒྲ་འཛིན་ལྡན་པ་དགའ་བའི་དཔལ།།

རྒྱལ་བའི་སྲས་ཀྱི་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

ལུས་ཅན་ཀུན་གྱི་ཕན་བདེའི་དཔལ།།

109

陽春杜鵑鳴朗音

具有持聲悅之最

勝者子之菩提心

一切有情利樂最

主旨：菩提心是所有士夫的利樂源。

略釋：春季中杜鵑的朗朗音，是所有具耳士夫歡喜的悅音之最，似此，諸佛子的菩提心，是一切有情的現前與究竟所有利樂之最。

註１：持聲，藏文 sgra ’dzin，耳的異名。

༡༡༠

མཁའ་ཁྱབ་སེམས་ཅན་དོན་གྱི་ཕྱིར།།

སངས་རྒྱས་གོ་འཕང་འཐོབ་འདོད་པ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཧེ་གང་ལ་མངའ།།

དེ་ནི་གཞན་དང་ག་ལ་མཚུངས།།

110

為了利益遍空眾

希願證得佛果位

即是淨覺菩提心

任誰具此焉等彼

主旨：任何凡夫都比不上具菩提心者。

略釋：為了遍空般的一切有情而希願證到佛果位的利他心，即是優越的菩提心，任誰具此，豈會與世間所謂大神的梵天、帝釋等相同呢？

༡༡༡

ལྷ་དང་བཅས་པའི་འགྲོ་བ་ཀུན།།

གནས་སྐབས་འཁོར་བའི་བདེ་བ་དང་།།

མཐར་ཐུག་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་ཏུ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་མགྲོན་དུ་གཉེར།།

111

天等所有一切眾

達至短暫世間樂

究竟圓滿之菩提

以菩提心迎接也

主旨：菩提心成辦眾生的現前與究竟樂。

略釋：菩提心將天等一切眾生當作客人，迎接到現前世間樂——善趣，及究竟無上佛果位。

༡༡༢

ནོར་དང་ལུས་སྲོག་ཀུན་བཏང་ནས།།

རིན་ཆེན་བྱང་ཆུབ་སེམས་བསྲུང་བྱ།།

ཅི་ཕྱིར་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་ཡང་།།

འདི་ཡིས་བདེ་བླག་འཐོབ་པ་ཡིན།།

112

普施資財及身命

應護珍寶菩提心

即因一切種妙智

亦是以此順證故

主旨：即使失去受用、生命等，亦不能棄捨菩提心。

略釋：由衷想證得佛果位的具大乘種性者，失去自己擁有的財富受用及寶貴生命等，亦不能放棄難得的菩提心，因為非常珍貴殊勝的佛果位，也是依此心而順利獲得。

༡༡༢

ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

རིན་དང་མཚན་ཉིད་རབ་ཏུ་དབེ།།

འཇལ་བར་བྱེད་པའི་དཔེ་སོགས་ཀྱིས།།

དེ་བཞིན་གཏན་ལ་དབབ་པར་བྱ།།

113

菩薩乘之菩提心

用以所依及性相

分類能量譬喻等

應當如實而理斷

主旨：透過聞思來通達菩提心。

略釋：如何通達大乘心要的菩提心？首先應了解此心之所依、性相、分類、譬喻等，透過聞思斷除增益來通達，而後如實修行。

༡༡༩

ཐོག་མ་མེད་ནས་འཁོར་བ་ན།།

སྡུག་བསྔལ་གསུམ་གྱིས་རབ་མནར་བའི།།

སེམས་ཅན་ནད་པ་ཇི་སྙེད་པ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་བདུད་རྩིས་གསོ།།

114

無始以來輪迴中

甚為三苦所逼迫

一切病患有情者

菩提心露得以療

主旨：菩提心能拯救為苦所迫的眾生。

略釋：無始以來在苦海中輪迴，被三苦所迫，似病患的所有如母有情，菩提心的甘露藥，能治癒其病苦。

註１：三苦，藏文 sdug bsngal gsum，即苦苦、壞苦、行苦。

༡༡༥

མཆོད་སོགས་ཡན་ལག་རྣམ་བདུན་གྱི།།

སྦྱོར་བས་བྱང་ཆུབ་སེམས་བསྐྱེད་རྒྱུས།།

ཚུ་ལུད་སོགས་ཀྱི་སྦྱོར་བ་ཡིས།།

སྨྱུ་གུ་སྐྱེད་ཅིང་རྒྱས་པ་བཞིན།།

115

修行供養等七支

廣發增長菩提心

猶如澆水施肥等

苗芽發出且茂盛

主旨：透過七支，增廣菩提心。

略釋：透過修行禮敬、供養等七支，令菩提心未生生起，已生不衰且增長，如同以水、肥的滋養，讓苗芽未發能發起，已發不枯且增長。

註１：七支，藏文 yan lag rnam bdun，即禮敬、供養、懺悔、隨喜、請轉法輪、請佛住世、迴向等七支。

༡༡༦

ཀུན་ལ་འཚེ་བའི་བསམ་པ་སྤོང་༎

དངོས་སམ་བརྒྱུད་ནས་གཞན་དོན་འཇུག །

རྒྱུན་གང་གིས་ཀྱང་གཡོ་མེད་པ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་ཆ་ཤས་སྙམ།།

116

於眾不起損害心

直接間接行利他

遭遇何緣亦不動

忖思菩提心之分

主旨：直接間接地行作利他，源於菩提心力。

略釋：對所有眾生不起損害心，而且直接或間接的精進行作利他，無論遭遇何等的逆緣，也不會動搖其行善心，我想這一切都是源於菩提心力。

༡༡༧

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་སྨིན་པ་དང་།།

ཚུལ་ཁྲིམས་བཟོད་བརྩོན་བསམ་གཏན་དང་།།

དེ་ཉིད་རྟོགས་པའི་ཤེས་རབ་ཀུན།།

ཕྱུལ་དུ་ཕྱིན་པར་བྱེད་པ་ཡིན།།

117

菩提心能令佈施

戒忍精進與靜慮

通達空性之智慧

一切成為最優越

主旨：菩提心令修習六波羅蜜多的能力圓滿。

略釋：菩提心令實修布施、持戒、安忍、精進、靜慮、般若等六波羅蜜多的能力成為最優越〈圓滿〉。

༡༡༨

ས་སྙིང་སྐྱེ་བོའི་རྣམ་དཀར་སེམས།།

གཅིག་ཏུ་བསྡུས་པར་གྱུར་པས་ཀྱང་།།

ས་བརྗོད་དག་གིས་ཡོངས་འདུ་བཞིན།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་ཆར་མི་ཕོད།།

118

世間士夫諸善心

縱然一切皆總聚

似如眾樹競寶樹

不及菩提心毫分

主旨：所有世間士夫的善心聚集一起，也比不上菩提心的少分。

略釋：如同所有凡樹抵不過如意樹般，將世間所有士夫的善心聚集一起，也比不上菩提心的絲毫分。

༡༡༨

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་རྒྱུད་བརྟན་ན།།

སྡིག་པ་སྦྱོང་ལ་དགའ་བར་འགྱུར།།

དགེ་བ་སྒྲུབ་ལ་དགའ་བར་འགྱུར།།

འཛིགས་པ་སེལ་ལ་དགའ་བར་འགྱུར།།

119

若菩提心潤相續

喜於斷除諸罪惡

喜於修習妙淨善

喜於消除怖畏苦

主旨：心續如為菩提心所滋潤，則歡喜除罪行善。

略釋：心續倘被菩提心的一滴甘露所滋潤，則歡喜斷除各種罪惡，行修諸淨善，也歡喜消除他人對於非人、魔鬼、強盜、猛獸等的怖畏苦。

༡༢༠

བྱང་ཆུབ་སེམས་དང་མཛའ་གྱུར་ན།།

དེ་ནི་རི་རབ་བཞིན་དུ་བརྟན།།

ཉམ་ང་ཆེ་ཐང་ཅི་བྱུང་ཡང་།།

སེང་གེ་བཞིན་དུ་ཡ་ང་བྲལ།།

120

若與菩提心親近

穩固如同須彌山

遭遇多大悲淒苦

亦猶獅子無畏懼

主旨：若親近菩提心，則善心堅固，無畏懼。

略釋：若親近、熟練菩提心，其善心則同須彌山般堅固，不為惡業風所動搖，遭遇任何大小的悽苦，也如獸王獅子般無畏懼膽怯。

༡༢༡

བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་བཙོས་མིན་སྐྱེས།།

མི་ཉམས་གོང་དུ་རྣམ་འཕེལ་ན།།

རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་ཡི།།

གོ་འཕང་འཐོབ་པ་གོར་མ་ཆག །

121

發起真勝菩提心

如若無衰日益增

一切種智佛果位

毋庸置疑定證得

主旨：不令菩提心退轉且增長，毫無疑問地定證佛果位。

略釋：若不退失已發起的真實殊勝菩提心，且精進地令其日益增長，毋庸置疑地，定會證到無上的遍智佛果位。

༡༢༢

མངོན་མཐོའི་ཀ་མལ་རྣམ་པར་བཞད།།

ངེས་ལེགས་སྲུང་རྩེ་སྨྱོང་འདོད་པས།།

སྲས་བཅས་རྒྱལ་བའི་འབྱུང་གནས་མཆོག །

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་སྣང་བརྒྱ་བསྐྱེན།།

122

欲求勝生迦摩開

品嘗決定勝蜂蜜

依佛佛子妙源處

菩提心之百現光

主旨：希求增上生的青蓮花開與品嘗究竟決定勝的蜂蜜，應依菩提心。

略釋：欲求人天增上生的青蓮花綻放及品嘗解脫與佛果位決定勝的蜂蜜者，定依佛與佛子的殊勝來源——菩提心的百現光。

註１：迦摩，即迦摩羅，梵文 kamala，八瓣青蓮花。

註２：百現光，藏文 snang brgya，本為日月的異名，因迦摩羅為八瓣青蓮花，故百現光在此指日。

༡༢༣

ཇི་ལྟར་ལྷ་ལམ་རྒྱ་ཆེ་བ།།

དེ་བཞིན་བྱང་ཆུབ་སེམས་རྒྱ་ཆེ།།

ཇི་ལྟར་རིན་འབྱུང་གཏིང་ཟབ་པ།།

དེ་བཞིན་བྱང་ཆུབ་སེམས་འདི་ཟབ།།

123

天路何等廣遼闊

菩提心也似寬廣

寶源何等極深奧

菩提心亦若深遠

主旨：菩提心寬廣深奧。

略釋：如無邊無際的天空寬廣般，所緣以緣眾生為主的菩提心也如此寬廣，似寶源大海的深奧難測般，菩提心的福德也如此深奧。

註１：寶源，藏文 rin ’byung，大海的異名。

༡༢༤

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་རབ་ཡངས་པ།།

བརྟན་པའི་འཛིན་མའང་རྣམ་པར་གཡོ།།

ཡིད་བཞིན་ནོར་བུའི་རྗེས་འགྲོ་བ།།

འདི་ཡི་ནུས་པ་བརྟག་པར་དཀའ།།

124

極廣穩固之持母

覺心令其亦震動

等同摩尼如意寶

此之威力難思議

主旨：菩提心的威力不可思議。

略釋：菩提心能令寬廣堅固的大地也動搖，等同如意寶般的此心，威力不可思議，連聖者都難測，何況是凡夫！

༡༢༥

ལྟ་བ་བྱང་ཆུབ་སེམས་འབྲེལ་མཆོག །

སྒོམ་པ་བྱང་ཆུབ་སེམས་འབྲེལ་མཆོག །

སྤྱོད་པ་བྱང་ཆུབ་སེམས་འབྲེལ་མཆོག །

འབྲས་བུ་བྱང་ཆུབ་སེམས་འབྲེལ་མཆོག །

125

見結合菩提心勝

修結合菩提心勝

行結合菩提心勝

果結合菩提心勝

主旨：結合菩提心的見修行果甚極優越。

略釋：若某見解結合菩提心，此較其他見解殊勝優越；若某修習結合菩提心，此較其他修習殊勝優越；若某行為結合菩提心，此較其他行為殊勝優越；若所證的果中之某一果結合菩提心，此較其他果殊勝優越。

༡༢༦

སྟོབས་ཀྱི་ཕུལ་ཕྱིན་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

གཞན་ཕན་ཕུལ་ཕྱིན་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

སྐྱོན་སྤོང་ཕུལ་ཕྱིན་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

འཇིགས་བྲལ་ཕུལ་ཕྱིན་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

126

力量優越菩提心

利他優越菩提心

斷過優越菩提心

離懼優越菩提心

主旨：菩提心是斷過患、成辦利他之方法中最優異的。

略釋：於所造的無間罪等各種大惡業，懺悔力量最強烈、優越的是菩提心。多種利他方法中，最優越的是菩提心。斷除各種過患的對治中，最優越的是菩提心。遠離對非人、惡獸

等恐懼的方法中，最優越的是菩提心。

༡༢༧

རྒྱུད་ལ་བྱང་ཆུབ་སེམས་གནས་པ།།

དགེ་གཞན་ལ་སྦྱོར་དམན་ཡང་རུང་།།

ཡིད་བཞིན་ནོར་བུ་རྙེད་པ་ན།།

ནོར་གཞན་འཚོལ་བ་ལྷོད་ཀྱང་རུང་།།

127

相續安住菩提心

餘善行少亦寧可

倘若獲得如意寶

鬆尋它寶亦寧可

主旨：若具菩提心，不精進行餘善亦寧可。

略釋：相續中若具菩提心，不精進行餘善〈除菩提心之外的善〉也寧可，如同手中得到滿願的如意寶，不精進尋其他寶也寧可。

༡༢༨

མཁས་ཁྲོད་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་མཛེས།།

བླུན་ཁྲོད་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་མཛེས།།

བར་ཁྲོད་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་མཛེས།།

ཀུན་དགའ་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་སྐྱེད།།

128

智中覺心令莊嚴

愚中覺心令莊嚴

庸中覺心令莊嚴

菩提心令皆生喜

主旨：菩提心令一切士夫莊嚴且生起歡喜。

略釋：在智、愚、庸群中，菩提心能令具自於續中的士夫，如同星宿中的月亮，動物中的獸王獅子，最為莊嚴神威，且令智愚庸的所有士夫，皆生起歡喜。

༡༢༩

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་ཞལ་དཀྱིལ་མཛེས།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་སྤྱན་དཀྱུས་མཛེས།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་སྨྲ་བ་མཛེས།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་སྤྱོད་ལམ་མཛེས།།

129

菩提心令滿面美

菩提心令眼目美

菩提心令言語美

菩提心令行止美

主旨：菩提心令面目等美。

略釋：任誰具有菩提心，其常帶笑臉，慈眉善目，言語溫和，行為莊嚴。

༡༣༠

ཐབས་ཆེན་དགེ་བ་གང་ཡང་རུང་།།

བྱང་སེམས་མེད་པར་སྒྲུབ་པ་དཀའ།།

འདོད་པ་འཇོ་བའི་བ་མེད་པར།།

བསམ་དོན་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པ་དཀའ།།

130

無論任何偉大善

缺乏覺心難成辦

無有如意之寶牛

難以圓滿希求願

主旨：無菩提心難以成辦偉大善資糧。

略釋：若無菩提心的攝持，雖然具有各種大小的淨善，也難成就遍智佛果位，似同無有如意寶牛，難以滿足希求願般。

༡༣༡

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་ཕན་པ་མཆོག །

ཇི་སྲིད་འཁོར་བ་གནས་དེ་སྲིད།།

ནམ་མཁའི་མཐའ་དང་མཉམ་པ་ཡི།།

འགྲོ་བ་ཀུན་ལ་ཁྱད་མེད་འཇུག །

131

乃至世間輪迴住

菩提心之殊妙益

平等無有差別入

量等虛空邊諸眾

主旨：乃至有輪迴，菩提心則無分別地利益眾生。

略釋：只要還有世間輪迴的苦存在，行作他人利樂的寶菩提心，就會毫無差別的饒益如母般的遍空有情。

༡༣༢

བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་སློབ་དཔོན་ཏེ།།

བྱ་བ་མིན་ལས་ཡོངས་སུ་ཟློག །

ལྷག་པའི་བསམ་པ་ཀུན་ནས་སྐྱེད།།

གཞན་ཕན་སྙིང་པོ་འཛིན་དུ་འཇུག །

132

勝覺心乃阿闍梨

不應作事遍回遮

增上意樂普發起

令持利他心要也

主旨：菩提心是大恩善知識。

略釋：菩提心好比恩重如山的善知識，何故？因其令我等三門遠離不應該作的事，普發起連聲聞獨覺阿羅漢也沒有的大悲及增上意樂，及讓我等行持利益眾生的四攝法及六波羅蜜多等諸心要，且令其增長。

༡༣༣

སྐྱབས་འགྲོ་བྱང་ཆུབ་སེམས་བསྐྱེད་ཅིང་།།

བསོད་ནམས་ཡེ་ཤེས་ཚོགས་བསགས་ནས།།

ཀུན་ཀྱང་བླ་ན་མེད་པ་ཡི།།

བྱང་ཆུབ་འཐོབ་ན་ཅི་མ་རུང་།།

133

歸依發起菩提心

累積福德智慧糧

若皆能證無上覺

豈不該有多美好

主旨：應以迴向來結合菩提心所積善法，使其成為菩提之因。

略釋：大乘者最初皈依，發菩提心，而後，供曼陀羅、禮拜等所累積的福德資糧與修空性等所累積的智慧資糧，應以迴向來結合，皆成為一切如母有情能證無上菩提之因。

༡༣༤

བྱང་སེམས་བསྲུང་བྱའི་མཆོག་ཡིན་ཕྱིར།།

བྱང་སེམས་དྲན་པས་བསྲུང་བར་བྱ།།

བྱང་སེམས་ཤེས་བཞིན་གྱིས་བསྲུང་བྱ།།

བྱང་སེམས་བག་ཡོད་ཀྱིས་བསྲུང་བྱ།།

134

覺心所護之最故

憶念守護菩提心

正知守護菩提心

不放逸護菩提心

主旨：發起的菩提心，應以憶念、正知等來守護。

略釋：發起的菩提心是所有應守護中最殊勝故，所以，應恆常以憶念、正知、不放逸等來精進守護之。

༡༣༥

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་འདབ་བརྒྱ་པ།།

ཀུན་ནས་བཞད་ན་མ་བོས་ཀྱང་།།

མ་དྷུ་དོན་དུ་གཉེར་བའི་སློས།།

འགྲོ་བའི་བུང་བ་དང་གིས་འདུ།།

135

菩提心之百葉辦

普皆綻放雖未召

然有希求瑪度心

自然聚集世間蜂

主旨：菩提心自然聚集所有士夫。

略釋：好比蓮花綻放，雖然未召喚蜜蜂，因蜜蜂有希求蜜心，自然被蓮花吸引而來，同樣的，發起的此菩提心蓮花也自然聚集一切欲求成佛的士夫。

註１：瑪度，梵文 mádhu，蜂蜜。

༡༣༦

རིན་ཆེན་བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་གིས།།

ལུས་ཀྱི་བྱ་བ་ཆོས་མཐུན་བྱེད།།

ངག་གི་བྱ་བ་ཆོས་མཐུན་བྱེད།།

ཡིད་ཀྱི་བྱ་བ་ཆོས་མཐུན་བྱེད།།

136

殊勝珍寶菩提心

令身行為符順法

令語行為符順法

令意行為符順法

主旨：菩提心令身語意符順法。

略釋：若發起菩提心，其力令身口意三門的所有行為皆符順善法。

༡༣༧

རྒྱལ་བའི་སྲས་ཀྱི་བྱང་སེམས་མཐུས།།

བྱང་ན་འཁོད་པའི་དུད་འགྲོ་ཡང་།།

ཁྲོ་བའི་བསམ་པ་རབ་ཞི་སྟེ།།

ཕན་ཚུན་གནོད་སྤངས་མཛའ་བས་འཆིང་།།

137

佛子菩提心之力

周邊生存之旁生

亦令怒心止平息

彼此無害和睦繫

主旨：菩提心能調伏他人的瞋心等。

略釋：佛子的菩提心力，令周邊愚痴無知的旁生也性情溫和、互不侵害、和睦相處。

༡༣༨

ཐེག་མཆོག་བྱང་སེམས་ལ་དགའ་བ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་དང་ལྡན་ལ་དགའ།།

བསུང་ཞིམ་ལ་དགའ་ཙན་དན་གྱི།།

ལྗོན་པ་མཆོག་ལ་རབ་ཏུ་དགའ།།

138

歡喜妙乘菩提心

尤欣菩提心具者

喜悅芬芳香氣味

更喜妙勝旃檀樹

主旨：喜歡菩提心，應更喜歡具菩提心者。

略釋：若喜歡大乘心要菩提心，則更要歡喜恭敬具菩提心的菩薩，如同喜歡芬芳的香氣味，則更應喜歡具芳香味的妙勝旃檀樹。

༡༣༩

ཐེག་པ་མཆོག་གི་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

མི་གནས་མྱང་འདས་འཐོབ་པ་ལ།།

ཐོག་མ་བར་དང་ཐ་མར་ཡང་།།

མེད་མི་རུང་གི་ཡན་ལག་ཡིན།།

139

殊勝乘之菩提心

為獲證得大涅槃

初始中間及最後

亦是不可缺少支

主旨：菩提心於證佛果位初中後皆極為重要。

略釋：大乘心要的菩提心是為證得無住涅槃的最初發心及中間累積資糧的主因，且證得佛果位以後，也是利益眾生不可缺少的支分。

༡༤༠

སྨྱུ་གུ་སྐྱེ་བའི་བྱ་བ་ལ།།

ས་བོན་བྲལ་ན་ག་ང་གིས་ཕན།།

རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་འཐོབ་པ་ལ།།

བྱང་སེམས་བྲལ་ན་གང་གིས་ཕན།།

140

生起苗芽之作用

若離種子何有利

為證圓滿佛果位

倘無菩提心何益

主旨：若無菩提心，具空正見等也不能成佛。

略釋：欲發起各種苗芽，若無近取因種子，即使具足水肥等外緣，又有何利？似此，欲證至高無上的佛果位，無其之主因菩提心，雖具出離心及空正見等功德，又有何益？

༡༤༡

ཇི་ལྟར་བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་ལ༑༑

སྐྱེས་བུ་དམ་པ་རབ་དགྱེས་པ༑༑

དེ་ལྟར་དམ་པ་མ་ཡིན་པའི༑༑

སྐྱེ་བོ་དགའ་བ་རྙེད་པར་དཀའ༑༑

141

如同真賢善士夫

極欣殊勝菩提心

非是真賢善士夫

似彼歡喜難獲得

主旨：像聖者對菩提心生起的歡喜心，凡夫則難生。

略釋：像真善丈夫聖者對殊勝菩提心生起的歡喜心

，非真賢善士的凡夫，是極難獲得的。

༡༤༢

བག་ལ་ཉལ་བཅས་རྣམ་པར་བྱང་།།

ཤེས་བྱའི་དཀྱིལ་འཁོར་ཅིག་ཅར་ཚུབ།།

དེ་ལ་སེམས་ཤིང་འཇུག་པ་ལས།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་སྒྲ་འདི་སྙན།།

142

連同隨眠皆永淨

一切所知頓時覺

對此思維且趣入

所出菩提心聲悅

主旨：以菩提心的詞義來讚嘆菩提心。

略釋：為證淨覺〈梵文 bodhi 菩提〉：淨——煩惱、所知障等，應斷諸垢皆永淨。覺——所有一切應知的法，頓時全覺。對此恆常思維且趣入，而出的所謂菩提心之聲，是聖者耳中最為悅。

༡༤༣

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་ཉོན་མོངས་དང་།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་སྡུག་བསྔལ་འཇིགས།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་ན་དང་འཆི།།

བྱང་ཆུབ་ལམ་དུ་སྒྱུར་བར་བྱེད།།

143

菩提心令諸煩惱

菩提心令痛苦懼

菩提心令病及死

皆能轉為菩提道

主旨：菩提心令諸煩惱化為菩提道用。

略釋：菩提心把煩惱、苦懼、病、死等逆緣，皆轉化為證菩提的道用。

༡༤༤

སྙིང་སྟོབས་ཆེ་ཆུང་ཁྱད་པར་ལས༎

རྒྱལ་པོ་མཉན་པ་རྫི་བོ་ལྟའི༎

བྱང་ཆུབ་སེམས་ནི་རྣམ་པ་གསུམ༎

རིམ་བཞིན་དམན་འབྲིང་མཆོག་ཏུ་ཤེས༎

144

毅力大小而差別

如王艄翁放牧童

菩提心者為三類

依次知其下中上

主旨：發心之力不同故，菩提心分為三類。

略釋：初發菩提心時，因心力大小不同的緣故，菩提心分為國王般發心、艄翁般發心、牧童般發心三類，依次第可知後後為上。

註１：如國王般發心：主張自身成佛後令他成佛。

如艄翁〈船夫〉般發心：主張自他一切眾生

一起同時成佛。如放牧童〈牧人〉般發心：主張將所有眾生安置於佛地後自身才成佛。

༡༤༥

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་སྦྱིན་ཚུལ་དང་།།

བཟོད་བརྩོན་བསམ་གཏན་ཤེས་རབ་ཀུན།།

སངས་རྒྱས་འཐོབ་པའི་རྒྱུ་རུ་བྱེད།།

ཕ་རོལ་ཕྱིན་པའི་མིང་ཡང་འཐོབ།།

145

菩提心令施持戒

忍辱精進定般若

一切能成證覺因

亦得波羅蜜多名

主旨：菩提心令布施等得波羅蜜多名。

略釋：被菩提心所攝持的布施、持戒、忍辱、精進、禪定、般若，不但一切皆成為證菩提之因，也令其得波羅蜜多名。

註１：波羅蜜多乃梵文 pāramitā 譯音，藏文為 pha rol tu phyin pa，到彼岸之意。

༡༤༦

ཐེག་ཆེན་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་སར།།

འཇིག་རྟེན་པ་དང་ཐོས་སྒྲོག་དང་།།

ཚོགས་སྤྱོད་བསེ་རུ་ལྟ་བུ་ཡི།།

ལྷག་པའི་བསམ་པ་ག་ལ་རྟོལ།།

146

大乘菩提心之地

世間凡夫與聲聞

部行麟角喻獨覺

增上意樂豈能及

主旨：聲聞獨覺的慈心、悲心等不能與菩提心相比。

略釋：對於大乘心要菩提心，未入道的世間凡夫、進入道的聲聞、部行獨覺及麟角喻獨覺之增上意樂，豈能相比？

註１：部行獨覺，藏文 tshogs spyod kyi rang rgyal，先證聲聞之加行道而後成獨覺者，最後有際之前須依餘師之鈍根獨覺。麟角喻獨覺，藏文 bse ru lta bu'i rang sangs rgyas，即未先修聲聞之道，無佛出世，自己悟道，有如麟角獨自居處者。

༡༤༧

རླབས་ཆེན་རྒྱལ་སྲས་དགྲ་ཟླུན་དང་།།

བར་མའི་འགྲོ་ལ་བྱང་སེམས་ཀྱིས།།

མཉམ་པར་ལྟ་བ་གཞན་དག་གིས།།

མཉམ་པར་ལྟ་ལས་ཟད་དུ་བྱུང་།།

147

偉大佛子以覺心

怨敵親眷居中者

一視同仁無有別

優越彼者平等視

主旨：因菩提心力，佛子對敵、親、非敵非親者，
皆一視同仁。

略釋：因菩提心力，佛子菩薩對所謂的敵人、親人、非敵非親等所有眾生，皆無有差別，一視同仁，超越凡夫、聲聞、獨覺的平等視。

༡༤༨

གྲུ་ཡིས་ཆུ་བོའི་ཕ་རོལ་སྒྲོལ།།
བཞོན་པས་འདོད་པའི་གནས་སུ་ཧོལ།།
དེ་བཞིན་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་ཀྱང་།།
རྫོགས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ས་ལ་སྐྱེལ།།

148

船舟能度到河岸
坐騎送達目的地
如是菩提心亦能
送達圓滿佛境地

主旨：菩提心令有緣者達至佛果位。

略釋：船舟把渡客順利送達河岸，馬能讓行客順達目的地，似此，菩提心也能讓有緣的所化，順達佛果位。

༡༤༩

ས་དང་འདྲ་བ་ནས་བཟུང་སྟེ༎

སྤྲིན་འདྲའི་བར་གྱི་སེམས་བསྐྱེད་ལ༎

རྒྱལ་སྲས་རྣམས་ཀྱི་སེམས་བསྐྱེད་ཅེས༎

མ་ཕམ་པ་ཡིས་རྒྱན་དུ་བཤད༎

149

由從宛如大地般

直至似雲般發心

謂諸佛子之發心

彌勒莊嚴論中云

主旨：二十二發心為佛子的發心。

略釋：彌勒菩薩在《現觀莊嚴論》中有云，從大地般發心到似雲般發心，謂諸佛子的發心。

註１：彌勒菩薩所著之《現觀莊嚴論》中所云的二十二種發心：大地、黃金、新月、烈火、寶藏、寶生、大海、金剛、須彌山、良藥、親友、如意珠、日光、歌聲、王者、庫藏、大路、坐騎、噴泉、琴瑟、河流、雲喻等發心。

༡༥༠

ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

ཀུན་རྫོབ་དང་ནི་དོན་དམ་གཉིས།།

ཀུན་རྫོབ་བྱང་ཆུབ་སྨོན་དང་འཇུག །

དོན་དམ་རྟོག་མེད་སྤྲོས་དང་བྲལ།།

150

菩薩乘之菩提心

世俗以及勝義二

世俗菩提願與行

勝義無別離戲論

主旨：菩提心分世俗菩提心與勝義菩提心兩種。

略釋：大乘菩提心分為世俗菩提心與勝義菩提心兩種，世俗菩提心又分為願菩提心與行菩提心，勝義菩提心是大乘聖者續中的無分別遠離二現戲論之定慧。

༡༥༡

ཐེག་མཆོག་བྱང་ཆུབ་སེམས་སྐྱེས་ན།།

མཆོག་དམན་དབུལ་ཕྱུག་མཁས་དང་བླུན།།

བྲམ་ཟེ་གདོལ་པ་སོགས་ཀྱང་རུང་།།

ལྷ་དང་བཅས་པའི་མཆོད་གནས་འགྱུར།།

151

如發妙乘菩提心

勝劣貧富智及愚

梵志以及旃陀羅

皆堪天等應供處

主旨：任誰發起大乘菩提心，則為天等應供處。

略釋：任誰發起大乘菩提心，無論勝劣貧富智愚，

梵志或旃陀羅等，皆堪成為天等應供處。

註１：梵志，即婆羅門。

༡༥༢

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་ཟིན་པ་ཡི།།

ལྟ་སྒོམ་སྤྱོད་པ་ལ་བརྟེན་ནས།།

རྒྱུ་ཚོགས་ཚང་ལས་འབྲས་བུ་བཞིན།།

བླ་ན་མེད་པའི་བྱང་ཆུབ་རེག །

152

為菩提心所攝持

見解修習與行為

依其證得無上覺

似由俱因生果也

主旨：憑依著被菩提心攝持的見修行，得證佛果位。

略釋：憑依著被菩提心所攝持的空正見、遠離昏沉的修習與無害的行為而實修，必定證得無上菩提。如種子、水、肥、溫等因緣具足定生

苗芽般。

༡༥༣

བདེ་བའི་ནང་ན་སྲིད་ཟད་བདེ།།

སྡུག་བསྔལ་ནང་ན་མནར་མེད་སྡུག །

རིགས་པའི་ནང་ན་ཆོས་ཉིད་རིགས།།

དགེ་སེམས་ནང་ན་བྱང་སེམས་མཆོག །

153

樂中輪迴竭盡樂

苦中無間地獄苦

如理之中法性理

善心之中覺心勝

主旨：以三喻讚善心中菩提心最勝。

略釋：所有樂中，竭盡輪迴苦的粗細因乃最樂。所有苦中，熱地獄裏的無間地獄為最苦。如理之中，能立空性、無實之理為最優越。善心之中，大乘菩提心為最殊勝。

༡༥༤

ཐེག་ཆེན་བྱང་ཆུབ་སེམས་བྲལ་ན།།

ཞི་ལྷག་ཟུང་དུ་འབྲེལ་བ་ཡང་།།

ཉན་རང་ས་ལ་སྐྱེལ་མོད་ཀྱི།།

རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་འཐོབ་མི་སྲིད།།

154

若離大乘菩提心

即使止觀雙運行

雖致聲聞獨覺地

圓滿佛位不能得

主旨：如離菩提心，則不能成佛。

略釋：若離大乘心要菩提心，即使具有緣空性的止觀雙運，也只能證到聲聞獨覺位，無法證得無上正等正覺。

༡༥༥

ཐོས་པར་བྱ་བ་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

བསམ་པར་བྱ་བ་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

བསྒོམ་པར་བྱ་བ་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

རྣམ་པ་ཀུན་ཏུ་གཅེས་པར་གཟུང་།།

155

應當聽聞菩提心

應當思維菩提心

應當修行菩提心

隨時隨地應珍持

主旨：應恆常珍持菩提心。

略釋：若離菩提心不能成佛故，恆常地，要聽聞菩提心，思維菩提心，修習菩提心，並且應視其比生命還重要地珍持。

༡༥༦

ལུས་ཀྱི་དགེ་བ་ཉམས་ཀྱང་སླ།།

ངག་གི་དགེ་བ་ཉམས་ཀྱང་སླ།།

ཡིད་ཀྱི་དགེ་གཞན་ཉམས་ཀྱང་སླ།།

བྱང་སེམས་གཞར་ཡང་ཉམས་མི་བྱ།།

156

身之淨善寧可退

語之淨善寧可退

意之淨善寧可退

永不衰退菩提心

主旨：何時何地也不能令菩提心衰退。

略釋：即使退失不殺生、不偷盜、不邪淫的身淨善也寧可；即使退失不妄語、不綺語、不兩舌、不惡語的語淨善也寧可；即使退失不貪欲、不瞋心、不邪見的意淨善也寧可；但是，永遠也不能衰退能證佛果位的菩提心。

༡༥༧

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་རྣམ་མཁྱེན་གྱི།།

གོ་འཕང་མཆོག་ལ་བདེ་བླག་རེག །

གནམ་གྲུ་ཤིན་ཏུ་མྱུར་བ་ཡིས།།

ས་ཕྱོད་ཆེ་ཡང་ག་ལ་རྙོལ།།

157

菩提心能易證達

殊勝遍智佛果位

飛船進度甚疾速

然而焉能抵達乎

主旨：達至佛果位，沒有比菩提心更迅速的。

略釋：菩提心能令眾生順利快速的達至殊勝的遍智佛果位，科學家所發明的飛船，速度雖然很快，但是不能抵達無上菩提的淨土。

༡༥༨

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་མཁའ་མཉམ་པའི།།
ཕན་དང་བདེ་བའི་ཀུ་མུད་འགྲོལ།།
ནམ་འཚེ་སོགས་ལས་ཡོངས་སུ་སྐྱོབ།།
རྫོགས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ས་ལ་འགོད།།

158

菩提心能綻開放
齊天利樂固目答
完全救護損害等
安置圓滿佛果位

主旨：菩提心成辦現前與究竟樂及救護損害。

略釋：菩提心不但令量等虛空眾的現前與長遠利樂睡蓮綻放，而且也能從非人、惡盜等的損害中完全救護，更能安置於圓滿佛果位。

༡༥༩

ཉེས་སྤྱོད་སྡོམ་པར་བྱེད་ན་ཡང་།།

དགེ་བའི་ཆོས་རྣམས་སྡུད་ན་ཡང་།།

རྩ་རླུང་ཐིག་ལེ་སྒོམ་ན་ཡང་།།

བྱང་སེམས་བྲལ་ན་འཚང་མི་རྒྱ།།

159

雖然禁止做惡行

亦攝一切諸善法

亦修氣脈與明點

若離覺心不成佛

主旨：雖遮遣惡行等，若無菩提心，也不能成佛。

略釋：雖然精進禁止做各種惡行，行布施、禮拜、供曼陀羅，以及持咒、修氣脈明點，若離菩提心，也不能成佛。

༡༦༠

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་བདེ་ཡང་དགའ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་སྡུག་ཀྱང་དགའ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་ཡོད་ཀྱང་དགའ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་མེད་ཀྱང་དགའ།།

160

樂亦菩提心令喜

苦亦菩提心令喜

有亦菩提心令喜

無亦菩提心令喜

主旨：遇到苦、樂、有、無，菩提心令皆歡喜。

略釋：因菩提心力故，菩薩遇到臨時的任何樂苦以及財物有無，皆不會傲慢與痛苦，內心恆常歡喜。

༡༦༡

ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

ཕྱི་རོལ་ཉན་ཐོས་རང་རྒྱལ་གྱི།།

དགེ་སེམས་ཀུན་ལས་ལྷག་པ་སྟེ།།

དེ་ཕྱིར་བཅོམ་ལྡན་བླ་མས་བསྔགས།།

161

菩薩乘之菩提心

超勝外道聲獨覺

其之一切諸善心

是故世尊上師讚

主旨：菩提心超勝聲聞獨覺等的善心故，佛陀極讚之。

略釋：大乘的菩提心超勝外道聲聞獨覺的所有善心故，導師釋迦牟尼佛在經中將菩提心喻為一切佛法的種子、增長眾生白法的良田、世間一切所依的大地、滿願的如意寶、砍斷煩惱

樹的斧頭、遮遣非理作意的鎧甲等來讚嘆。

༡༦༢

གང་ལ་ཐེག་མཆོག་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

གནས་པ་དེ་དག་སྐད་ཅིག་ཀྱང་།།

རང་དོན་དུག་ལ་ཇི་ལྟར་འཇུག །

གཞན་དོན་བདུད་རྩི་ག་ལ་འདོར།།

162

凡住妙乘菩提心

彼等即使剎那頃

豈會入於自利毒

利他甘露豈會捨

主旨：具菩提心者，唯行他利。

略釋：任誰心續中菩提心生起安住，彼等即使短暫一剎那也不會趣入所有功德衰敗之源——如毒般的自利，又豈會棄捨所有圓滿的基礎——利他甘露？

༡༦༣

བསྐལ་པ་འཇིག་པར་བྱེད་པའི་མེས།།

རི་གླིང་རྒྱ་གཏེར་དང་བཅས་སྲེག །

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་སྡིག་ཆེན་རྣམས།།

སྐད་ཅིག་གཅིག་ལ་ངེས་པར་སྲེག །

163

摧毀羯臘波之火

能滅山洲水倉等

覺心剎那定能焚

一切巨大罪惡也

主旨：菩提心剎那也除大罪。

略釋：如同摧毀羯臘波的火能將非常寬廣的大地山河洲海等燒焚般，菩提心定能把無間大罪在極短的剎那焚毀。

༡༦༤

ལུས་ངག་ཡིད་ཀྱི་བྱ་བ་ཀུན།།

དངོས་སམ་ཡང་ན་བརྒྱུད་ཀྱང་རུང་།།

རང་དོན་ཉི་ཚེ་ཡལ་དོར་ནས།།

བྱང་སེམས་གཞན་ཕན་དང་དུ་ལེན།།

164

一切身口意行為

無論直接或間接

少許自利亦捨棄

甘受利他菩提心

主旨：要精進受持行作利他的菩提心。

略釋：行作身口意的所有行為，無論直接或間接也不能摻雜絲毫的自利，精進甘受利他最殊勝的方便——菩提心。

༡༦༥

དམ་པའི་ཚུལ་ལ་དགྱེས་པ་དག །

ཆེར་འོས་སེམས་བསྐྱེད་འདི་གཟུང་རིགས།།

རིན་པོ་ཆེ་ཡི་གླིང་ཕྱིན་པར།།

འདོད་པས་གཟིངས་ལ་བརྟེན་པ་བཞིན།།

165

欣悅正士行為者

應更受持此發心

猶如欲達珍寶洲

依靠船舟一般樣

主旨：如渡海依船舟般，欣行佛子行，應持菩提心。

略釋：由衷歡喜正士夫菩薩難行的佛子行為者，理應更精進地發起菩提心，好比欲達珍寶洲者須要珍愛所依的船舟般。

༡༦༦

ཐེག་ཆེན་སེམས་བསྐྱེད་སྤངས་པ་དག །

གཞན་དོན་སེམས་དང་དེའི་ཐབས་རྙེད།།

དགོངས་དོན་དེ་ཉིད་མཆོག་མཐོང་བའི།།

བདེ་བ་རྣམ་སྤངས་ཞི་བར་འགྲོ།།

166

捨離大乘發心者

利他想及得彼法

密意證得勝性樂

諸皆棄蠲墮寂滅

主旨：捨棄世俗菩提心，則捨棄勝義菩提心，最後墮入寂滅中。

略釋：棄捨發大乘心的聲聞獨覺，則捨棄利他的想法與捨棄容易成辦利他的方便——般若經的主要密意：現證現空無別甚深空性的勝義菩提心。以及依其之喜樂也棄捨，最後墮入

寂滅中。

註１：得彼法，即獲得順利成辦利益眾生的方便。

註２：勝性，藏文 de nyid mchog〈rnam kun mchog ldan stong nyid〉，現空無別的甚深空性。

༡༦༧

ཉོན་མོངས་བདོ་བ་རྣམ་པར་སེལ།།

ཉེས་གཞན་གང་ཡང་མི་སྐྱེད་པ།།

རིགས་པའི་མཐར་ཐུག་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

དེ་ལ་རྟོག་ལྡན་སུ་མི་དགའ།།

167

熾盛煩惱淨滅除

其餘罪過皆不生

究竟正理菩提心

具慧於此孰不喜

主旨：菩提心除斷煩惱，不生過患。

略釋：滅除非常容易生起的貪瞋痴等熾盛的煩惱、

其他罪過皆不令生起、比讓心融入於善的證成道理還究竟的正理菩提心，具有辯才的智慧者，怎不歡喜？

༡༦༨

རྒྱལ་བའི་སྲས་ཀྱི་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

ཚུལ་གནས་ཐོས་བསམ་སྒོམ་པ་དང་།།

མཁའ་ཁྱབ་འགྲོ་དོན་བྱེད་པ་ལ།།

ངང་གིས་བསྐུལ་ཏེ་བཤེས་གཉེན་འདྲ།།

168

勝者子之菩提心

如理安住聞思修

饒益周遍虛空眾

自然促勵如善識

主旨：菩提心似如善知識。

略釋：佛子菩提心如善知識，令如理安住於菩薩的行為，及對利他的方便作聞思修，且自然促

勵精進於饒益遍空眾生。

༡༦༩

བྱང་སེམས་ལུས་ཅན་མཐའ་དག་ལ།།
བུ་གཅིག་པ་ཡི་མ་བཞིན་ལྟ།།
ལན་དང་རྣམ་སྨིན་མི་རེ་བར།།
གཞན་ཕན་རོ་གཅིག་བདུད་རྩིས་བྲེལ།།

169

菩提心於一切眾
猶如獨子之母視
不望回報與異熟
以純甘露勤利他

主旨：菩提心似慈母，饒益有情。

略釋：菩提心如獨子之慈母，以慈眼觀待一切眾生，不求任何現前與長遠的回報，拋棄自利，以純甘露般的利他心，完全精進地饒益有情。

註１：異熟，藏文 rnam smin，果報。

註２：以純甘露勤利他，所謂勤，本為藏文 brel，急，在此指精勤之意。

༡༧༠

བཤེས་གཉེན་རྗེས་སུ་འགྲོ་བ་ཡི།།

བྱ་བ་བྱེད་པ་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

བླང་དང་དོར་བར་བྱ་བའི་གནད།།

ཚུལ་བཞིན་འཁྲུལ་པ་མེད་པར་འདོམས།།

170

所作行為相等同

善知識般菩提心

所取所捨之要意

如理無謬教導也

主旨：菩提心無誤教導取捨。

略釋：像善知識一樣的菩提心，不但令所有身口意的行為符順法，而且如理無錯謬的教導：道

諦及滅諦是所應取、苦諦與集諦是所應捨、四諦等取捨之要意。

༡༧༡

རྣམ་པར་འཚེ་བ་ཐབས་མ་ཡིན།།

འཇིག་ཚོགས་ལ་ལྟ་ངན་འགྲོ་དང་།།

ཐེག་པ་དམན་པ་དག་ལས་ཀྱང་།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་ཡོངས་སུ་སྐྱོབ།།

171

損害及與非方便

薩迦耶見惡趣道

以及諸眾小乘等

菩提心亦遍拯救

主旨：菩提心拯救損害、非方便等。

略釋：損害別人、增上生與決定勝的非方便〈外道所主張可以得到人天與解脫的方便：殺生祭神、虐待自身等一些錯誤的執著思想與行

為〉、我執薩迦耶見、地獄餓鬼旁生三惡趣的受生門、拋棄利他的諸小乘者，菩提心皆能從中拯救出。

註１：薩迦耶見，梵文 satkāya dṛṣṭi，藏文’jig tshogs la lta ba，又稱壞聚見。《大乘阿毗達磨集論》：「何等薩迦耶見？謂於五取蘊，等隨觀執我及我所，諸忍欲覺觀見為體，一切見趣所依為業。」

༡༧༢

སྟོན་པས་དང་པོར་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

བསྐྱེད་ནས་ཚོགས་རྫོགས་འགྲོ་མགོན་གྱུར།།

དེ་ཕྱིར་འོ་སྐོལ་རྣམས་ཀྱིས་ཀྱང་།།

དང་པོར་དམ་པ་འདི་གཟུང་འོས།།

172

導師初發菩提心

次滿資糧成眾怙

是故我等皆亦是

最初應持此優越

主旨：導師初發菩提心次滿資糧而後成佛故，我等皆應如是。

略釋：導師釋迦牟尼佛，初發勝妙菩提心，其次圓滿福德資糧與智慧資糧，而後成為所有眾生的怙主，故我等跟隨者最初應該精進地修持此利他優越的菩提心。

༡༧༣

རང་གི་བསམ་གཏན་བདེ་དོར་ནས།།

གཞན་གྱི་སྡུག་བསྔལ་བསལ་བྱའི་ཕྱིར།།

མནར་མེད་པར་ཡང་དགའ་ཚལ་ལྟར།།

འཇུག་པ་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་ཡིན།།

173

棄捨自之禪定樂

為除他之痛苦故

阿鼻亦如樂園入

乃是菩提心力也

主旨：菩薩為救拔他苦，無間地獄也歡喜趣入，乃菩提心力。

略釋：佛子菩薩捨棄禪定的喜樂，為了救拔受苦眾生，也把無間地獄當作像樂園一樣歡喜的趣入，此乃利他的菩提心力。

註１：阿鼻，即阿鼻地獄，梵文 avīci，藏文 mnar med。入此獄者有二，一為願力，如菩薩為度此獄眾生而入。一為業力，如犯五逆罪及謗法者，而墮此極苦最惡的大地獄。

༡༧༨

འགའ་ཞིག་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་དོན།།

ཚུལ་དང་མཐུན་པར་འཆད་ཤེས་མོད།།

སྐྱེ་བའི་རྒྱུ་ཚོགས་མ་ཚང་བས།།

རང་གི་རྒྱུད་ལ་བྱང་སེམས་དབེན།།

174

菩提心之真要義

某者如理雖知宣

生起因緣不足故

自續靡有菩提心

主旨：某些善於解說菩提心要義者，其心續中並無生起菩提心。

略釋：某些士夫雖然合乎經論地善解菩提心的要義，但是生起菩提心的因緣不具足故，諸等自續中無有菩提心。

༡༧༤

ནད་ཀྱིས་མནར་ན་བྱང་སེམས་བསྒོམ།།

ཡིད་མི་བདེ་ན་བྱང་སེམས་བསྒོམ།།

དུཿཁ་བྱུང་ན་བྱང་སེམས་བསྒོམ།།

འཇིགས་པ་བྱུང་ན་བྱང་སེམས་བསྒོམ།།

175

為病所迫修覺心

愁憂苦惱修覺心

遭遇苦難修覺心

遭遇恐懼修覺心

主旨：被苦難所迫時應修菩提心。

略釋：為各種疫病所迫時，應修菩提心。被他人所擾而愁憂時，應修菩提心。遭遇各種災難時，應修菩提心。遇到非人、強盜等而恐懼時，應修菩提心。

༡༧༦

གང་ཞིག་གཞན་འགྲོར་མི་དགའ་བ།།

དེ་ལ་བྱང་ཆུབ་སེམས་མི་གནས།།

གང་ཞིག་གཞན་ལ་ཕོང་ཕྲོ་བ།།

དེ་ལ་བྱམས་པ་མི་གནས་བཞིན།།

176

諸凡不喜他富財

覺心不住於彼者

諸凡於他起瞋怒

慈心不住彼者般

主旨：直接相違者不能同時生起故，應遠離與菩提心相違者。

略釋：凡是不喜他人具有財富而嫉妒者，則不生菩提心。如同凡是對他人經常無緣無故瞋恚者則不生慈心般。因此，不能生起與菩提心相違者。

༡༧༧

ཐེག་ཆེན་མདོ་སྡེ་བསླབ་སྤྱོད་དང་།།

མདོ་རྒྱུན་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་འགྲེལ།།

མངོན་རྒྱུན་བྱང་ས་ལ་སོགས་གཞུང་།།

བསླག་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཚུལ་ཞེས།།

177

大乘契經集學論
入行現觀經莊嚴
菩提心釋菩薩地
閱諸籍知覺心理

主旨：聞思大乘經論，則知菩提心義理。

略釋：對所詮菩提心的大乘般若十萬頌經等與慈氏著《現觀莊嚴論》、《經莊嚴論》，寂天著《集學論》、《入行論》，龍樹著《菩提心釋》，無著所著之《菩薩地》等論典，詳加聞思，則知菩提心的體性、利益、分類、生起之理、因緣等所有義理。

༡༧༧

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་རྣམ་གཞག་ལ།།
ངེས་པ་རབ་བརྟན་མ་རྙེད་ན།།

ཉམས་ལེན་སོགས་ལ་བརྩོན་བྱས་ཀྱང་།།

འདོད་དོན་རྫོགས་པ་གནས་མ་ཡིན།།

178

於菩提心之安立

不獲極堅定解意

雖勤精進實修等

然非圓滿希求處

主旨：如不獲得對菩提心的決定勝解，雖精進餘善，也非滿足所願的方法。

略釋：對於菩提心的體性、分類、作用、界限、生起之理、因緣等，透過聞思來斷除增益，獲得決定勝解。倘非如此，雖然精進實修於一些大乘善法及受持咒語、修本尊等，也皆非圓滿希求之要處。

༡༧༩

བྱང་ཆུབ་སེམས་དང་མི་ལྡན་ན།།

ཆོས་གཞན་ལྡན་ཡང་འཚང་མི་རྒྱ།།

སྲོག་གི་དབང་པོ་བཏང་གྱུར་ན།།

དབང་པོ་གཞན་གྱིས་དོན་མི་བྱེད།།

179

倘使不具菩提心

雖具他法不成佛

如若棄捨生命根

餘根不能起作用

主旨：如不具菩提心，雖具空正見等，也不能成佛。

略釋：好比某者棄捨生命根，眼耳鼻舌身等餘根皆不能起作用一樣，若不具菩提心，雖有出離心、空正見等其他善法，也不能證得圓滿佛果位。

༡༨༠

བླ་ན་མེད་པའི་བྱང་ཆུབ་མཆོག །

འདི་ལ་བརྟེན་ནས་འཐོབ་པའི་ཕྱིར།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་དགེ་བའི་དཔེ།།

སྲིད་དང་ཞི་བ་གཉིས་ན་དབེན།།

180

至高無上妙菩提

憑依於此證得故

菩提心之淨善喻

輪迴涅槃二中無

主旨：世間與涅槃中找不到菩提心之喻。

略釋：至高無上的妙菩提佛果位，也是依著菩提心而證得故，所以此菩提心生起的淨善之喻，在輪迴與涅槃中是沒有的。

註１：憑依於此，指憑依於菩提心。

༡༨༡

རྒྱུད་ལྡན་འདུས་ནད་སེལ་བའི་ཐབས།།

གསོ་བ་རིག་པའི་གཞུང་གིས་བསྟན།།

ཉོན་མོངས་སེལ་བའི་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་གཞུང་གིས་བསྟན།།

181

治癒單與合病法

醫方明之典籍宣

滅除煩惱之覺心

大乘典籍宣講也

主旨：滅除煩惱等的菩提心，詳載於大乘典籍中。

略釋：能治癒風、膽、涎單發的病及三者和合而發的病，其方法在醫方明典籍中講示，似此，滅除貪等煩惱的菩提心，在大乘經論中有詳細闡示。

༡༨༢

སེམས་ཅན་སངས་རྒྱས་ལ་བརྟེན་ནས།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་སྐྱེ་བའི་རྒྱུས།།

དེ་ལ་དོན་གཉིས་ལྡན་པའི་སེམས།།

ཞེས་བྱ་དམ་པའི་གཞུང་ན་གསལ།།

182

有情依賴佛世尊

生起殊勝覺心故

謂其具足二利心

真善丈夫著中顯

主旨：眾生的發心為二利發心。

略釋：為煩惱所束縛的眾生，依佛陀而自續生起菩提心故，稱此菩提心為具足自他二利心，在慈氏、龍樹等真善丈夫的著作中明之。

註１：二利心，就是發心為利他，欲正等菩提。

༡༨༣

མཆོད་པ་ཀུན་གྱི་ནང་ན་མཆོག །

བླ་ན་མེད་པའི་མཆོད་པ་ཡིན།།

དེ་ཡང་བྱང་ཆུབ་སེམས་སོགས་ཏེ།།

ཡོན་ཏན་འབྱུང་གནས་འདི་བསྟེན་འོས།།

183

一切供中最殊勝

乃是無上之供養

彼亦即是覺心等

理應依此功德源

主旨：菩提心是所有功德的來源，故應依。

略釋：一切供養中最殊勝者為無上供，也就是以發菩提心為主的如理正行供養，此等皆為所有功德的來源，故理應依之。

༡༨༤

ཞིན་ཏུ་རྙེད་དཀའི་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

རང་གི་རྒྱུད་ལ་སྐྱེ་འདོད་པས།།

དེ་རྒྱུ་བྱམས་དང་སྙིང་རྗེ་སོགས།།

འབད་པས་སྔོན་དུ་བསྒོམ་པར་བྱ།།

184

甚極難得菩提心

欲於自續生起故

彼因慈及悲心等

首先勵力修習之

主旨：欲發菩提心，則首要精進於慈、悲等因。

略釋：欲想發起非常難得的菩提心者，則首先應當精進修習其因——知母、念恩、報恩、慈心、悲心、增上意樂等。

༡༨༥

བྱང་སེམས་ལྡན་ན་ཡོན་ཏན་གང་།།

བྱང་སེམས་བྲལ་ན་སྐྱོན་གང་ཞེས།།

ཤྲ་བའི་བློ་ཡིས་རྣམ་དཔྱད་ནས།།

རིགས་པའི་རྗེས་སུ་འབྲང་བར་བྱ།།

185

具有覺心有何德

捨離覺心有何過

用以細心詳伺察

應當跟隨正理行

主旨：首先應觀察菩提心，而後行持。

略釋：具菩提心有何功德？離菩提心有何過患？具慧者細心詳觀察，而後應當跟隨以正理分辨而得到的結果來行持。

༡༨༦

མཁའ་ཁྱབ་མར་གྱུར་འགྲོ་བ་ཡི།།

ཕན་བདེ་རྟག་ཏུ་སྐྱེད་པའི་གཞི།།

རེ་རེའི་སྡུག་བསྔལ་ཀུན་སེལ་ལ།།

རིན་ཆེན་སེམས་མཆོག་ཁོ་ན་དབང་།།

186

遍空如母有情眾

其之利樂恆生處

一一苦痛遍拔除

唯寶勝心能主權

主旨：不只是生利樂處，而且也主權於拔除眾生痛苦，唯是菩提心。

略釋：不只是恆常生起遍空如母有情現前與究竟樂的源處，而且也主權於拔除一一眾生的痛苦者，唯是像寶一樣的殊勝菩提心。

註１：寶勝心，rin chen sems mchog，指菩提心。

༡༨༧

འབྱོར་ལྡན་ཀུན་གྱི་ཡོད་དོ་ཅོག །

ཡིད་བཞིན་ནོར་བུ་ཇི་ལྟ་བར།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཞེས་བྱ་བ་འདི།།

རྒྱལ་སྲས་ཀུན་གྱི་ཡོད་དོ་ཅོག །

187

所有富裕之一切

如意珍寶一般樣

此云所謂菩提心

所有佛子之一切

主旨：菩提心是所有佛子的一切。

略釋：如同所有富裕者的一切財是如意寶一樣，在此所稱的菩提心，是所有佛子的一切。

༡༨༨

གཞན་གྱིས་གནོད་པ་བསྐྱལ་བའི་ལན།།
སྙིང་ནས་ཕན་པས་འདྲལ་བྱེད་པ།།
བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཤིག །
ཡིན་པར་དམ་པ་བཞེད་དམ་སྙམ།།

188

受彼迫害之回報
由衷用以利酬還
乃菩提心一支分
想必聖者所主張

主旨：菩提心力故，以德報怨。

略釋：菩薩自己身命被兇惡的人迫害時，仍然由衷以利益回報仇敵，這樣高尚的行為，乃是來自於修菩提心的毫分，我想聖者是如此主張。

༡༨༩

བདག་ནི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཞེས།།

གྲོག་མ་ལ་ཡང་བརྙས་མི་བྱ།།

དོན་དམ་བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་གིས།།

འགྲོ་བ་ཀུན་ལ་ཁྱབ་པར་བསྟན།།

189

吾者所謂菩薩也

對於螞蟻亦不害

最勝真實菩提心

顯示周遍諸有情

主旨：發菩提心者，即使是微小的螞蟻也不可欺凌。

略釋：以發心儀軌生起願心誓言所稱菩薩者，對微小的螞蟻也不能欺凌損害，因為最殊勝的真實菩提心的所緣是平等周遍一切眾生，在大乘經論中明白顯示之。

註１：最上真實菩提心，藏文雖為 don dam byang

chub sems，然此處非指勝義菩提心，因勝義菩提心的所緣是空性，而此頌明真實菩提心的所緣，周遍一切有情。

註２：顯示，指大乘經論中明白顯示。

༡༩༠

འོ་མའི་སྙིང་པོ་མར་དེ་བཞིན།།

ཐེག་ཆེན་སྙིང་པོ་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

མེ་ཏོག་སྙིང་པོ་སྦྲང་རྩི་བཞིན།།

ཐེག་ཆེན་སྙིང་པོ་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

190

如奶精華為酥油

大乘心要菩提心

猶花精華乃蜂蜜

大乘心要菩提心

主旨：以酥油及蜂蜜來比喻菩提心是大乘心要。

略釋：如同牛奶攪拌出的精華為酥油及從花朵出來

的精華為蜂蜜般，大乘所有善法心要是菩提心。

༡༩༡

བྱང་སེམས་གཏན་ལ་འབེབས་འདོད་པས།།

མདོ་སྡེ་རྒྱན་དུ་བཤད་པ་བཞིན།།

དེ་ཡི་རྟེན་དང་སེམས་སོགས་ཀྱིས།།

རྟག་ཏུ་ငེས་པར་བྱ་བ་ཡིན།།

191

欲求理定菩提心

如經莊嚴中講說

彼之所依及心等

是應恆常了通達

主旨：通達菩提心的本性甚極重要。

略釋：欲求無誤理定菩提心的本性，如慈氏《經莊嚴論》中所講說般，應當常常了解及通達其之身所依、心所依、分類、功德、助伴等。

註１：詳見彌勒菩薩所著之《經莊嚴論》第五品。

༡༩༢

བྱང་ཆུབ་སེམས་ནི་ཉམས་གྱུར་ན།།

སླར་ཡང་བླང་བར་བྱ་བ་ཡིན།།

རིན་ཆེན་དང་པོའི་སྣོད་ཆག་ན།།

སླར་ཡང་བཅོས་སུ་རུང་བ་བཞིན།།

192

倘若衰退菩提心

是許再次持取受

猶如第一寶器破

得以再度修復般

主旨：願菩提心暫時衰退也能復還。

略釋：願菩提心雖然在某些時候衰損退失，還能夠再次取受，如同第一寶〈黃金〉製成的器具破損，也可以再度修復般。

༡༩༣

ལུས་ལ་ཡོན་ཏན་ཀུན་ཚང་ཡང་།།

འདྲེན་བྱེད་མེད་ན་སྐལ་ངན་འགྱུར།།

ཡོན་ཏན་གཞན་དག་ཀུན་ལྡན་ཡང་།།

བྱང་སེམས་མེད་ན་སྐལ་ངན་འགྱུར།།

193

身雖齊備諸功德

缺少導引成福薄

雖餘功德遍含俱

無菩提心成劣緣

主旨：雖具多功德，無菩提心則不圓滿。

略釋：一個人雖然身強力壯、手腳靈活、容貌清秀，但缺乏眼睛，也成福薄。似此，雖然具足菩提心以外的多種功德，無菩提心則成劣緣，墮入小乘。

註１：導引，藏文’dren byed，眼睛的異名。

༡༩༤

གང་ལ་ཐུག་ཀྱང་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

ནམ་ཡང་གཏང་བར་མི་བྱ་སྟེ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་བློས་བཏང་ན།།

སངས་རྒྱས་འཐོབ་པར་རྫ་མི་ཐོགས།།

194

無論遭遇任何緣

永不棄捨菩提心

若棄勝妙菩提心

不能證得佛果位

主旨：捨命也不能捨菩提心。

略釋：即使遭受任何生命危險的逆緣，也永遠不能棄捨菩提心，因為如果棄捨殊勝的菩提心，則不能證得圓滿佛果位。

༡༩༥

བྱང་ཆུབ་སེམས་སྐྱེ་འདོད་ན་དད་པ་དགོས།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་སྐྱེ་འདོད་ན་ལེན་འདོད་དགོས།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་སྐྱེ་འདོད་ན་སྙིང་རྗེ་དགོས།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་སྐྱེ་འདོད་ན་འདི་དག་བསྒོམ།།

195

欲發覺心須信心

欲發覺心須欲取

欲發覺心須悲心

欲發覺心修諸此

主旨：由衷欲求發菩提心者，以修信、悲等為主。

略釋：欲發菩提心，對其必須要勝解信；必須要希求受持菩薩律儀；必須要希求所有眾生離苦的悲心，所以，首先要精進於修習諸此等。

༡༩༦

ཐེག་ཆེན་བྱང་ཆུབ་སེམས་བརྟེན་ནས།།

ལུས་ཀྱི་དགེ་བ་དག་པར་བྱ།།

ངག་གི་དགེ་བ་དག་པར་བྱ།།

ཡིད་ཀྱི་དགེ་བ་དག་པར་བྱ།།

196

憑依大乘菩提心

應當清淨身之善

應當清淨語之善

應當清淨意之善

主旨：因菩提心力，所有身口意的淨善，皆為成佛之因。

略釋：依著大乘菩提心，將身口意所有的善，淨除非理作意的污染，成為證得遍智佛果位之因。

༡༩༧

ཐེག་མཆོག་བྱང་ཆུབ་སེམས་བརྟེན་ནས།།

ལུས་ཀྱི་དགེ་བ་བསྒྲུབ་པར་བྱ།།

ངག་གི་དགེ་བ་བསྒྲུབ་པར་བྱ།།

ཡིད་ཀྱི་དགེ་བ་བསྒྲུབ་པར་བྱ།།

197

憑依勝乘菩提心

修習身之妙淨善

修習語之妙淨善

修習意之妙淨善

主旨：透過菩提心攝持來行身口意善。

略釋：透過菩提心的攝持，來精進修習禮拜等身淨善，念佛等語淨善，禪定等意淨善。

༡༩༨

བྱང་ཆུབ་མཆོག་ཏུ་སེམས་བསྐྱེད་ཀྱང་།།

རྒྱུད་ལ་མ་སྐྱེས་དགོས་པས་སྟོང་།།

ས་བོན་བཏབ་ནས་རྨོས་ན་ཡང་།།

མྱུ་གུ་མ་སྐྱེས་དགོས་པས་སྟོང་།།

198

雖發證大覺之心

自續不生目的空

撒播種子且耕耘

苗芽不生目的空

主旨：雖發了心，但自續中未生起真實菩提心，目的則落空。

略釋：為了遍空有情，雖然最初發起證求無上菩提之心，但是，自續中未生起真實菩提心，初發心的目的則成泡影，如同春天播種耕耘，其果苗芽不生長，播種的目的則落空般。

༡༩༩

ཡིད་ཅན་ཀུན་གྱི་དགའ་སྐྱེད་པ།།

རྒྱལ་བ་ཡིས་ཀྱང་ག་ལ་སྤྱོད།།

བཅོས་མིན་བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆིས་ན།།

དེ་ལ་ཕལ་ཆེར་དགའ་བ་ཉིད།།

199

一切含識生歡喜

即使佛陀亦豈能

如具真實菩提心

對此多數定歡喜

主旨：若自續發起真實菩提心，多數眾生對己定歡喜。

略釋：令所有眾生心中生起歡喜，連佛陀也豈能辦到？但是，某士夫若具足真實利他的寶菩提心，多數眾生對他定生歡喜心。

༢༠༠

ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་ས་དང་ལམ།།

ཐམས་ཅད་བྱང་ཆུབ་སེམས་སུ་འདུས།།

ཕུང་པོ་རྣམ་ལྔ་འདི་དག་ལ།།

འདུས་བྱས་ཆོས་ཀུན་འདུས་པ་བཞིན།།

200

菩薩乘之地與道

悉皆匯於菩提心

猶如一切有為法

匯於此等五蘊中

主旨：大乘地道的所有異門，皆匯於菩提心。

略釋：大乘所有地、道、果，某為菩提心的因、某為菩提心的本性、某為菩提心的果，故皆匯於菩提心。如同一切的有為法都集於色、受、想、行、識等五蘊中般。

註１：五蘊，藏文 phung po lnga，即色、受、想、

行、識五蘊。蘊是積集的意思，色就是一般所說的物質；受就是感受，領納為義，包括苦、樂、捨三受；想就是想像，於善惡憎愛等境界中，取種種相，作種種想；行就是行為或造作，由意念而行動去造作種種的善惡業；識就是了別的意思，由識去辨別所緣所對的境界。

༢༠༡

འགྲོ་ཡང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དྲན་བྱ།།

འདུག་ཀྱང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དྲན་བྱ།།

ཉལ་ཡང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དྲན་བྱ།།

འགྲེང་ཡང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དྲན་བྱ།།

201

行亦憶念菩提心

坐亦憶念菩提心

臥亦憶念菩提心

立亦憶念菩提心

主旨：無論行坐臥立皆應念菩提心。

略釋：不但正行時主修菩提心，而且非正行期間的行坐臥立等，凡做任何事，都不離憶念菩提心。

༢༠༢

བྱང་ཆུབ་སེམས་དང་འགལ་བའི་ལས།།

དྲན་དང་ཤེས་བཞིན་བརྟེན་ནས་སྤང་།།

གལ་ཏེ་འགལ་ན་དེ་མ་ཐག །

བཤགས་པ་སོགས་ཀྱིས་ཕྱིར་བཅོས་བྱ།།

202

與菩提心相違業

依念正知以除斷

倘有絲毫相違過

立即懺等做回改

主旨：不能造與菩提心相違的業。

略釋：任何時地都要精進斷除與菩提心相違或與菩薩戒相違的業，倘若有造相違的過患，立即以懺悔等方法來淨罪回改。

༢༠༣

བཀྲེས་པ་ཟས་ལ་དགའ་བ་བཞིན།།

སྐོམ་པ་བཏུང་བར་དགའ་བ་བཞིན།།

སྒྲིབས་པ་མེ་ལ་དགའ་བ་བཞིན།།

དམ་པ་བྱང་ཆུབ་སེམས་ལ་དགའ།།

203

如同饑餓喜食物

猶似口渴喜飲品

宛若寒冷喜暖火

正士歡喜菩提心

主旨：以三喻來示正士歡喜菩提心。

略釋：如同饑餓時貪喜食物，口渴時貪喜飲品，寒

冷時耽著暖火一樣。由衷想證佛果位的正士，甚極歡喜菩提心。

༢༠༤

ཇི་སྲིད་རང་དོན་ཁོ་ན་ཡི།།

བསམ་དང་སྦྱོར་བའི་ལྷད་འདུག་པ།།

དེ་སྲིད་བཅོས་མིན་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

དེ་ཡི་རྒྱུད་ལ་སྐྱེ་བར་དཀའ།།

204

乃至唯圖自私利

意樂加行所攙染

真實不虛菩提心

彼之續中則難生

主旨：唯圖私利者，則難發起菩提心。

略釋：某者只要被唯圖自私利的惡意樂及惡加行所攙染，真實不虛的菩提心在他的心續中則難生起。

༢༠༥

སྔ་དྲོ་ལྡང་ཚེ་བྱང་སེམས་དང་།།

མཐུན་པར་བྱ་ཞེས་སྙིང་ནས་བསམ།།

དགོང་མོ་ཉལ་ཚེ་བྱང་སེམས་དང་།།

མཐུན་པའམ་འགལ་བ་གང་བྱས་བརྟག །

205

晨起之時由衷想

行事符合菩提心

夜眠之際觀已作

符合或違菩提心

主旨：教導早晚如何觀修菩提心。

略釋：清晨起床時要由衷的想：今做何事都要符合菩提心。晚上就寢時要仔細觀察：今天身口意所做的一切行為是否與菩提心符合。

༢༠༦

རང་དོན་དུག་གི་སྡོང་པོ་འདི།།

རྩད་ནས་འབྱིན་པར་མི་བྱེད་ན།།

གཞན་དོན་ལ་དགའ་བྱང་སེམས་ཀྱི།།

དཔག་བསམ་ལྗོན་དབང་ག་ལ་རྒྱས།།

206

此棵自私毒木樹

若不連根而拔除

歡喜利他菩提心

如意樹王豈茂盛

主旨：不除自私利者，則不生菩提心。

略釋：某者若不連根拔除此棵自私自利的毒木樹，他的心續中，歡喜利他的菩提心之如意樹王，怎能生長茂盛？

༢༠༧

བྱང་ཆུབ་སེམས་ལས་གནས་སྐབས་བདེ།།

མཐར་ཐུག་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་འགྲུབ།།

དེ་ཕྱིར་འབད་པས་བྱང་སེམས་ཀྱི།།

ཆེ་བ་མཐའ་དག་བརྗོད་པར་བྱ།།

207

菩提心生現前樂

究竟證得圓滿覺

是故精進勤詮說

菩提心之一切德

主旨：再次鄭重地詮說菩提心的優越。

略釋：菩提心能順利成辦現前樂——增上生，及究竟佛果位，故作者再次精進的詮說菩提心的所有優越。

༢༠༨

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་རྒྱུད་བརླན་པའི།།

རྒྱལ་སྲས་གཞན་གྱི་དོན་མཛད་པར།།

སོ་སྐྱེ་ཉན་ཐོས་རང་རྒྱལ་གྱི།།

གཞན་དོན་བྱེད་པས་འགྲན་མི་བཟོད།།

208

為菩提心潤相續

佛子行作他義利

凡夫聲聞辟支佛

所行利他不能競

主旨：聲聞獨覺阿羅漢的行作利他，是不能與佛子偉大利他的事業相比。

略釋：被菩提心潤相續的佛子菩薩，完全拋棄自利，不求回報與異熟地唯行利他，如此的艱難行，被愛我執所縛的世間所有凡夫與出世間的聲聞獨覺阿羅漢等所作利他行為，永遠

也無法與其較量。

༢༠༩

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་ཟིན་ཚངས་གཅིག །

བྱིན་པའི་བསོད་ནམས་གང་ཡིན་པར།།

མུ་སྟེགས་བྱེད་པས་སྟོང་གསུམ་གྱི།།

རིན་ཆེན་བསྣམས་ཀྱང་ཟླ་མི་ནུས།།

209

為菩提心所攝持

布施摶食諸福德

三千世界珍珠寶

外道雖獻莫能比

主旨：外道所有福德聚集一起，也無法與菩提心絲毫分的福德相比。

略釋：被菩提心所攝持的菩薩，布施一摶食的福德，即使外道把三千大千世界的所有珍寶，全部布施的福德，也難敵其毫分功德。

༢༡༠

རྙེད་དཀའ་དལ་རྟེན་རིན་ཆེན་ཐོབ།།

མཇལ་དཀའ་སངས་རྒྱས་བསྟན་དང་མཇལ།།

བྱང་སེམས་ལག་ཏུ་མ་བསྟར་ན།།

འདི་ལས་ཐོངས་པ་གཞན་ཅི་ཡོད།།

210

已獲難得寶暇身

已遇難逢佛教法

若不實修菩提心

何有惋惜甚於此

主旨：修菩提心的因緣具足而不修，甚極可惜。

略釋：已獲難得的暇滿人身，已遇難逢的佛陀教法，此時若不努力修行菩提心，無有愚痴甚於此，也沒有比此更令人惋惜的。

༢༡༡

ཐོག་མེད་ནས་བཟུང་ད་ལྟའི་བར།།

དོན་མེད་སྡུག་བསྔལ་ཆེན་པོས་མནར།།

བྱང་སེམས་ལྷུར་ལེན་མི་བྱེད་ན།།

སླར་ཡང་མཐའ་མེད་སྡུག་བསྔལ་མྱོང་།།

211

自從無始迄至今

無義大苦所迫害

若不勤修菩提心

又再蒙受無邊苦

主旨：因緣具時不修菩提心，則再受痛苦。

略釋：無始以來盡做毫無意義的事，無數次被苦苦、壞苦、行苦所逼迫，而今，修菩提心的良緣具足，若不勤修，毫無疑問，將再次墮入苦海，受無邊痛苦。

༢༡༢

ཉིན་མོར་བྱེད་པས་མུན་པ་སེལ།།

ཟླ་བའི་འོད་ཀྱིས་གདུང་བ་སེལ།།

རིན་པོ་ཆེ་ཡིས་ཕོངས་པ་སེལ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་ཉོན་མོངས་སེལ།།

212

作晝消除黑暗冥

月光消除熱暑炙

珍寶消除貧困窮

菩提心除煩惱惑

主旨：以三喻來形容菩提心消除煩惱。

略釋：太陽消除世間所有的黑暗，月光消除所有燥熱苦，如意珍寶消除窮困，似此，利他的菩提心寶，能消除貪瞋痴等煩惱。

༢༡༣

གང་གཞན་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ལ།།

དང་བའི་མིག་གིས་ལྟ་ན་ཡང་།།

བསོད་ནམས་མཐའ་ཡས་གསོག་པ་སྟེ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་སྟོབས་ལས་ཡིན།།

213

倘若某者於菩薩

用以淨信眼觀視

亦能累積無邊福

是源菩提心力故

主旨：因菩提心力，以淨信眼觀視菩薩剎那頃，也能積無邊福。

略釋：經中有云，某士夫對菩薩以淨信眼瞄一下，也能累積無邊福德，這也是來自於佛子心中菩提心的力量。

༢༡༤

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་དམིགས་པ་ནི།།

མཁའ་དང་མཉམ་པའི་མ་རྣམས་ཡིན།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་དམིགས་པ་ནི།།

ཡང་དག་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་ཡིན།།

214

菩提心之所緣者

乃為齊天諸眾母

菩提心之所緣者

乃為三藐三菩提

主旨：講解菩提心的二欲所緣。

略釋：菩提心利他欲的所緣是量等虛空的如母有情，菩提心正覺欲的所緣是正等覺〈佛果位〉。

註１：三藐三菩提，梵文 samyak saṃbodhi，藏文 yang dag par rdzogs pa’i byang chub，正等

覺。真實如理，無有顛倒為正；證大涅槃，不住二邊為等；二障永淨，慧蓮廣開為覺。

༢༡༥

མཐའ་གཉིས་སྤངས་པའི་གོ་འཕང་མཆོག །

བདེ་བླག་འཐོབ་བྱེད་ཐབས་གང་ཞེས།།

སྲས་བཅས་རྒྱལ་བས་དགོངས་པ་ན།།

རིན་ཆེན་བྱང་ཆུབ་སེམས་འདི་གཟིགས།།

215

遠離二邊妙果位

云何順利能證法

佛與佛子作思維

見此珍寶菩提心

主旨：能順利證得無住涅槃的方法，唯有菩提心。

略釋：順利證得遠離有寂二邊的妙果位——無住涅槃，何為最好的方法？佛與佛子再三觀察思維，唯見似如意寶般的此菩提心。

註１：二邊，藏文 mtha’ gnyis，有寂邊，亦即輪迴邊與涅槃邊。

༢༡༦

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་རང་དོན་སྒྲུབ༎

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་གཞན་དོན་སྒྲུབ༎

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་འཇིགས་པ་སྤོང་༎

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་གཉེན་པོ་བྱེད༎

216

菩提心成辦自利

菩提心成辦他利

菩提心斷除怖畏

菩提心能作對治

主旨：菩提心成辦自他二利。

略釋：菩提心能成辦自己現前與究竟的喜樂。菩提心能成辦量等虛空般如母有情的利益。菩提心能斷除輪迴中的所有恐懼。菩提心能對治

以無明為主的貪瞋痴等。

༢༡༧

རི་དབང་བཞིན་དུ་རབ་བརྟན་པ།།

ཇི་སྲིད་བྱང་ཆུབ་སེམས་མ་སྐྱུར།།

ཟབ་དང་རྒྱ་ཆེའི་རིམ་པ་ལ།།

འཇུག་པའི་བདུད་རྩི་སུ་ཡིས་མྱོང་།།

217

乃至不成如山王

甚極堅固菩提心

於深及廣之次第

趣入甘露孰能嘗

主旨：乃至無有菩提心，則不能進入大乘深廣的善道。

略釋：只要凡夫心不轉變成為如山王般甚極堅固的菩提心，就不能趣入於大乘深奧及廣大的道次第，也就無法嘗到趣入大乘的甘露。

༢༡༨

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་འཚེ་བ་དང་།།

ངན་སོང་འཇིག་ལྟ་ཐེག་དམན་དང་།།

ཐབས་མ་ཡིན་པ་དག་ལས་སྐྱོབ།།

དེ་ཕྱིར་སྐྱབས་ཀྱི་དམ་པར་གསལ།།

218

菩提心能救損害

惡趣以及壞聚見

小乘與非方便等

故顯最上皈依處

主旨：菩提心是救護所有輪迴與惡道的最上皈依處。

略釋：菩提心能拯救對自他的身命損害及受苦受難的惡趣、我執等壞聚見、唯求自利的小乘與苦行非方便的外道等，所以菩提心是所有輪迴與惡道的最上皈依處。

༢༡༩

ཤེས་བྱའི་ནང་ན་མཆོག་གྱུར་པ།།

ཡོན་ཏན་འོད་འཕྲོ་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

གང་ཞིག་སློབ་པར་མི་བྱེད་པ།།

དེ་རྣམས་བློ་ནི་བེམ་པོ་འདྲ།།

219

所知之中最殊妙

功德光輝菩提心

諸凡未作實修學

彼等心如無生物

主旨：不希求菩提心者，其心如無生物。

略釋：一切所知之中最為殊勝而且具優越功德光輝的菩提心，凡具絲毫理智者，對此不精進實修學，彼等慧力就如同無生物一樣。

༢༢༠

རབ་བསིལ་ཀུན་གྱི་དགའ་བ་སྐྱེད།།

མཐོན་པོའི་སར་གནས་དམན་པར་གཞོལ།།

བྱང་སེམས་རྒྱལ་བའི་སྲས་ལ་སྐྱེ།།

ཟླ་བ་ལྷ་ཡི་ལམ་ན་གནས།།

220

甚極清涼遍喜生

位居高處入低下

菩提心於佛子續

月亮安住天路裡

主旨：以月亮的作用來比喻菩提心。

略釋：月亮讓諸眾得到清涼，菩提心讓諸眾得到歡喜。月亮雖居高處但可以使低處眾生除燥熱，菩提心雖居上士續中但可利益下劣眾生。月亮與菩提心雖作用相似，而區別是：菩提心安住在諸佛子的心續裏，月亮安住在

天空裏。

註１：此頌以翻案修飾法呈現。翻案修飾法：前文或從字面，或從含義，說明比方和被比事物二者相同，而後文又別引理由，說明兩事不同以修飾其文詞。菩提心與月亮一樣，皆令眾喜，皆雖處高位而能使低處眾生除苦，所不同的，乃月亮在天空中，而菩提心在佛子的心續中。

༢༢༡

རང་ཕན་སྡུག་བསྔལ་འབྱུང་བའི་གནས།།

གཞན་ཕན་བདེ་བ་འབྱུང་བའི་གནས།།

དེ་ལྟས་འཕགས་མཆོག་འགྲོ་བ་ཡི།།

ཕན་བདེའི་གཉེར་ཁ་འཕྱིད་ལ་སྐྲོ།།

221

自利痛苦來源處

利他安樂來源處

是以大聖歡喜悅

揭開眾生利樂藏

主旨：利他是利樂的泉源，故菩薩聖者歡喜地趣入利他。

略釋：唯求自利是所有痛苦的來源，利益他人是現前與長遠所有利樂的泉源，所以，諸大乘聖者，非常歡喜的揭開眾生所有利樂來源的寶藏。

༢༢༢

བདེ་གཤེགས་སྲས་ཀྱིས་གཅན་གཟན་ལ།།

འཇིགས་པར་མི་བྱ་གང་གསུངས་པ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་ཡིན་གཞན་དུ།།

གནོད་པའི་བསམ་སྦྱོར་གྱིས་མ་ཡིན།།

222

善逝之子於猛獸

不生恐懼凡所說

乃是覺心非其餘

損害意樂及加行

主旨：因菩提心力，佛子能調伏猛獸的損害心。

略釋：在經典中凡是所說佛子對非常兇惡的猛獸不生起恐懼，是佛子心續中菩提心的力量，而不是帶著損害猛獸的意樂與加行而不畏懼之。

註１：凡所說，即經典中凡是所說關於此。

༢༢༣

བདེ་གཤེགས་སྐུ་གཟུགས་ཆོས་དང་སྲས།།

བླ་མ་གཉེན་བཤེས་ལ་གནོད་པར།།

གཞན་པའི་བྱང་སེམས་ཉེར་བཟུང་ནས།།

བཟོད་པའི་གོ་ཆ་བགོ་བར་བྱ།།

223

對於善逝像法子

上師親友不饒益

即持溫良菩提心

披戴忍辱之鎧甲

主旨：以清淨的菩提心來對待於損害所依處及善識親友等者。

略釋：遇到對於木石等製成的佛像、佛教典籍、僧眾、善知識、親友等的損害者時，以清淨的菩提心及忍辱來對待之。

註１：善逝像，指佛像。法，在此指經書。子，在此指僧。

༣༣༩

བྱང་ཆུབ་མཆོག་ཏུ་སེམས་བསྐྱེད་ནས།

རྒྱལ་སྲས་སྤྱོད་པ་བྱ་དཀའ་ཡང་།

ཆེད་དུ་བྱ་བ་སྒྱུ་ནོམ་ཕྱིར།

ཁ་ཆེ་སྐྱེས་བཞིན་བླང་བར་རིགས།

發起勝妙菩提心

佛子行為雖難行

然亦特為圓滿故

猶若喀產理應取

主旨：生起菩提心之後，要精進行佛子行。

略釋：發起殊勝的菩提心之後，佛子的行為雖然難行，但是為了圓滿成辦佛果位的緣故，猶如喜愛喀什米爾紅花般，理應精進行佛子行。

註１：喀產，藏文 kha che skyes，紅花的異名。原產於喀什米爾，故稱喀什米爾紅花，俗稱為藏紅花。

འཛིགས་སྦྱོང་བྱང་ཆུབ་སེམས་བཟུང་ནས།།

ཡོངས་སྤྱོད་ལུས་སྲོག་ལྟོས་མེད་པར།།

སྡེ་སྣོད་གསུམ་གྱི་སེངྒེའི་སྒྲ།།

ཀུན་གྱི་རྣ་བའི་ལམ་དུ་བསྒྲག །

225

受持斷畏菩提心

不顧受用身性命

三法藏之獅子吼

震響一切耳聞道

主旨：生起菩提心之後，應不顧一切來弘揚教法。

略釋：生起了對任何都無畏懼的菩提心之後，不顧自己的受用及生命，把佛陀的經律論教法的獅子吼，在一切如母有情的耳中震響。

註１：三法藏，藏文 sde snod gsum，即經、律、論三藏。

༢༢༦

བླ་མེད་བྱང་ཆུབ་སེམས་བསྐྱེད་ནས།།

བསྟན་པ་མཐའ་དག་བསྲུང་བར་བྱ།།

གཞན་དུ་བུ་ག་ཡོད་ས་ནས།།

དྲི་བཙོན་འཇུག་ལྟའི་ངང་ཚུལ་འཛིན།།

226

發起無上菩提心

一切梵行應守護

否則如自有孔處

灌進香乘一般樣

主旨：發起菩提心之後，要精進守護菩薩律儀。

略釋：發起無上菩提心之後，不能有絲毫相違菩薩律儀，一切的律儀都應精進守護，否則，就像從小孔裏灌進風將燈吹滅一樣，如不小心謹慎，細微的過患也會衰退菩提心。

༢༢༧

བྱ་བ་གང་ཞིག་བྱེད་ན་ཡང་།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་དང་སྦྲེལ་ནས་བྱ།།

བདེ་ནས་བདེ་བའི་མཐར་སོང་སྟེ།།

རྟག་ཏུ་ཉམས་མེད་བདེ་ཆེན་རེག །

227

無論行作任何事

與菩提心結而行

由樂趨往安樂邊

證永無衰之大樂

主旨：著手任何事，被菩提心攝持，終證大樂。

略釋：無論著手任何身口意的事，若能結合菩提心而行，能得現前善趣的安樂，一直到善趣的安樂邊，就證得永遠無有退失的大樂佛果位。

༢༢༨

རང་དོན་བསམ་པ་དོར་བའི་གཞིར།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་ལྡོན་རྩ་བརྟན།།

གཞན་ཕན་འབྲས་བུ་གཡུར་ཟ་ན།།

འགྲོ་བའི་རེ་བ་སྐོང་བར་ངེས།།

228

自利意樂棄捨處

菩提心樹根穩固

利他果實十分熟

定能滿足眾生願

主旨：依著利他的菩提心，定能滿足眾生願。

略釋：捨棄唯求自利的心續中，生起利他菩提心樹，其根穩固，就能在四攝法及六波羅蜜多的茂盛枝頭，長出利他的佛四身之香甜果實，則定能滿足所有眾生的希求願望。

༢༢༩

བྱང་ཆུབ་སེམས་ལ་གཞི་བཅས་ཏེ།།

ལྷག་པའི་ཚུལ་ཁྲིམས་ཏིང་ངེ་འཛིན།།

ཤེས་པའི་རབ་ཀྱི་བསླབ་པ་གསུམ།།

ཉམས་སུ་བླང་བར་བྱ་བ་ཡིན།།

229

以菩提心為根基

增上律儀三摩地

以及智慧三學處

是應作為實修習

主旨：透過菩提心的攝持，來實修三學。

略釋：把菩提心當作根基，應實修增上戒學、增上定學與增上慧學。

༢༣༠

གཞན་གྱི་སྡུག་བསྔལ་ནམ་སེལ་ནུས།།

གཞན་གྱི་ཡོན་ཏན་ནམ་སྒྲུབ་ནུས།།

སྙམ་པའི་བློ་ཡང་བྱུང་སེམས་ཀྱི།།

ཆ་རུ་དམ་པ་བཞེད་དམ་སྙམ།།

230

何時能除他痛苦

何時能成他功德

想望心亦覺心分

忖思聖者所主張

主旨：何時才能滿足他人的希求？如此的念頭，也是菩提心力。

略釋：佛子菩薩每時每刻都在想：何時我才能消除他人的所有痛苦？何時我才能成辦他人的究竟功德佛果位？有如此的起心動念，我想聖者主張是菩提心的力量。

註１：想望心，指想前二句的心。

༢༣༡

བདེ་ཆེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དྲན་བྱ།།

སྡུག་ཆེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དྲན་བྱ།།

སྐྱ་ཆེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དྲན་བྱ།།

འཆི་ཆེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དྲན་བྱ།།

231

樂時應念菩提心

苦時應念菩提心

老時應念菩提心

死時應念菩提心

主旨：無論遇到何緣，應修菩提心。

略釋：自己遇到樂緣時，應念菩提心，則不會生起我慢。遇到苦緣時，應念菩提心，則不會捲入痛苦中。漸漸老時，應念菩提心，則不會見衰老而傷心，而且會想為是輪迴的本性。臨死時，應念菩提心，則不會被死嚇著，安詳離去。

༢༣༢

ལེན་པར་འདོད་པའི་དད་པ་དང་།།

སྙིང་རྗེས་སེམས་ཅན་ཀུན་ལ་ཁྱབ།།

ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་རིགས་སད་ན།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་སྐྱེ་མི་དཀའ།།

232

希願受持現求信

以及悲心遍諸眾

大乘種性若覺醒

不難發妙菩提心

主旨：大乘種性若覺醒，則不難發起菩提心。

略釋：若具欲求受持菩薩戒的希求信以及離苦的悲心周遍一切有情等，大乘種性的各個因覺醒，在自己的心續中，則不難發起殊勝的菩提心。

༢༣༣

འཛུངས་པ་གསེར་དང་དངུལ་གྱིས་དགའ།།

འདོད་ལྡན་གཞོན་ནུ་མ་ཡིས་དགའ།།

འཁོར་འགྲོ་སྦྲང་མའི་རྩི་ཡིས་དགའ།།

དམ་པ་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་དགའ།།

233

金銀能使吝者喜

少女能使慾者喜

蜜汁能使繞行喜

菩提心使正士喜

主旨：以三喻來形容菩提心令正士歡喜。

略釋：金銀財寶能使吝嗇者歡喜，美貌少女能使貪色者歡喜，蜜汁能使蜜蜂歡喜，似此，寶菩提心使正士歡喜。

註１：繞行，藏文’khor ’gro，蜜蜂的異名。

༢༣༤

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་མཁའ་མཉམ་འགྲོའི།།

བྱ་བའི་ཁུར་ཆེན་འདེགས་ཆས་པ།།

དེ་དག་སྐད་ཅིག་གཅིག་ཙམ་ཡང་།།

གཞན་དོན་ལ་སྒྲོར་ལྷོད་མི་བྱེད།།

234

菩提心能承擔起

齊天眾生大任事

彼等雖僅一剎那

亦不鬆懈利他行

主旨：佛子永不鬆懈利他。

略釋：因菩提心承擔起量等虛空眾的偉大事業，所以，諸眾菩薩雖僅短暫一剎那，也不會鬆懈行作利他。

༢༣༥

མདོག་བཟང་མདོག་ངན་འབྲལ་ཡང་རུང་།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་དང་འབྲལ་མི་རུང་།།

གཉེན་བཤེས་ལུས་སྲོག་འབྲལ་ཡང་རུང་།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་དང་འབྲལ་མི་རུང་།།

235

顏美容劣離亦可

與菩提心不可離

身命親友離亦可

與菩提心不可離

主旨：無論何時皆不能遠離菩提心。

略釋：什麼樣的容貌都可失去，但是，不能失去利他的菩提心。即使是親戚朋友，甚至是自己的身命，都可失去，但是，不能失去利他的菩提心。因為，失去容貌、親友、自身命，頂多只是短暫受苦，若失去菩提心，則得不

到究竟的大樂——佛果位，而且，常受無法想像的輪迴大苦。

༢༣༦

བྱང་ཆུབ་མཆོག་གི་སེམས་བཟུང་སྟེ།།

དྲན་དང་ཤེས་བཞིན་བག་ཡོད་ཀྱིས།།

བསླབ་པ་ལ་གནས་བསླབ་པ་བསྒྲུབ།།

བསླབ་པ་བསྲུང་བར་བྱ་བ་ཉིད།།

236

受持最勝菩提心

以念正知不放逸

安住學處修學處

守護學處皆應行

主旨：發心之後，應以正知等守護菩薩律儀。

略釋：發起殊勝的大菩提之心後，直至證得佛果位期間，應以念、正知、不放逸，安住於菩薩戒律學處，修習增長菩薩學處，且精進守護

菩薩學處，不令衰損。

༢༣༧

རྟག་དང་ཆད་པར་ལྟ་བ་ཡི།།

རྟོག་གེ་སྡེ་ལྔ་ལ་སོགས་ལ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ནི་མེད་པར་ངེས།།

གལ་ཏེ་ཡོད་ན་འདྲི་བར་གྱིས།།

237

於常以及斷滅見

論議五教派別等

確定無有菩提心

設若是有可詢問

主旨：墮落於常斷二邊的外道，無有菩提心。

略釋：墮落於常邊及斷邊的數論派、順世派、勝論派、吠陀派、裸形派論議五派等外道的教義中，根本就無有菩提心的教授，如果你懷疑有，可以去問他們，便可知道。

註１：論議五派，藏文 rtog ge sde lnga，古印度哲學派系中五教派，數論派： 創始人迦毗羅，倡通曉二十五諦〈我、主、大、我慢、五唯、十一根、五大種〉，即得解脫之說。順世派：創始人世間眼仙人，主張沒有來世，偶存的心是偶存的身體產生出來的，因身心是一體的，如果身體壞滅，心也將隨之壞滅。沒有業果，一切事物無因，是自然而然生起的，旭日東昇、江河下流、圓圓的豆兒、長長聳立的銳刺、孔雀翎眼等一切諸法，無人去造作，是自然生長出來的。勝論派：創始人食米齋仙人，主張一切所知歸納為六句義〈實、德、業、同、異、合〉，並且認為洗禮、灌頂、斷食、供養、燒施等為解脫道。吠陀派：創始人足目仙人，與勝論派學說略有不同，但整體宗義沒有什麼差異。裸形派：創始人勝固仙人，不慚裸體，

因名無慚派；以灰塗身，因名塗灰派；流浪遠方，因名周遊派。主張把一切所知歸納成九種範疇〈命、漏、律、定哀、縛、業、罪、福、解脫〉，藉著裸身、禁語和依止五種火等的苦行，淨除一切宿業，將升到世間頂上一個名為「世間聚」的地方，身居此處即為解脫。

༢༣༨

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་གནད་ཤེས་ཕྱིར།།

ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་བཤེས་གཉེན་བསྟེན།།

ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ་སྡེ་བལྟ།།

བདེ་གཤེགས་སྲས་དང་འགྲོགས་པར་བྱ།།

238

為知菩提心要義

故依大乘善知識

閱讀大乘之經藏

親近結交善逝子

主旨：為了知菩提心要義，應依靠大乘善知識等。

略釋：為知菩提心的各種要義法門，所以要依名副其實的大乘善知識，來解讀主要講述大乘基、道、果的經典，而且親近與結交諸眾佛子。

༢༣༩

དགྲ་ཡི་གནོད་པ་ཆུང་ངུའང་ཤེས།།

གཉེན་གྱི་ཕན་པ་ཆུང་ངུའང་ཤེས།།

འོན་ཀྱང་དམ་པ་ཁྱད་མེད་པར།།

ཕན་འདོགས་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་བྱེད།།

239

敵之損害微亦知

親之利益毫亦了

然而聖者無分別

以菩提心作饒益

主旨：菩提心不分親敵，普遍饒益。

略釋：世間凡夫對敵人的些微損害也會報復，對親人的絲毫利益也會回報，此乃人之常情，但是，聖者因菩提心力，不分怨敵的損害與親眷的利益，以慈悲平等對待一切有情。

༢༤༠

ཉིན་མོར་བྱེད་པ་མདོན་མཐོ་ཡང་།།

དམན་གནས་འདབ་བརྒྱ་རབ་ཏུ་བཞད།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་མདོན་མཐོ་ཡང་།།

དམན་གནས་དགེ་སྣོ་རབ་ཏུ་བཞད།།

240

作晝雖然甚極高

低處百瓣盛開放

妙菩提心雖極高

下處善心亦盛開

主旨：菩提心雖住於大乘菩薩，但能使凡夫善心廣增。

略釋：雖然太陽高掛天空，但能讓低處的蓮花盛開放，似此，雖然妙菩提心安住於大乘菩薩的心續中，但能讓低處受苦凡夫的善心廣增。

༢༤༡

སྐད་ཅིག་ཙམ་ཡང་རྒྱལ་སྲས་ཀྱི།།

དགེ་བའི་བར་དུ་གཅོད་པ་ལ།།

ངན་འགྲོའི་དུཿཁ་མཐའ་མེད་པར།།

འབྱུང་བ་བྱང་ཆུབ་སེམས་ལས་ཞེས།།

241

雖僅須臾剎那頃

障礙佛子妙淨善

主旨：從菩提心力便可知：對佛子的善業作絲毫的障礙，則會受無邊苦。

略釋：雖然只是須臾剎那，對於佛子的積善作絲毫的障礙，此者則會遭受難忍的無邊痛苦，因為，菩提心每一剎那皆積無量無邊功德，障其一剎那，即是障礙無邊功德，造無邊罪，故受無邊苦。所以說，由菩提心得以知。

༡༩༡

བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་བློས་བཏང་ན།།
ལྟུང་བའི་ནང་ན་ལྕི་བ་སྟེ།།
སྲོག་གི་དབང་པོ་ཉམས་གྱུར་ན།།
དབང་པོ་གཞན་གྱིས་དོན་མི་བྱེད།།

242

倘若棄捨菩提心

墮罪之中最極重

如若命根成損壞

餘根不能起作用

主旨：捨棄菩提心，是墮罪中最極重罪。

略釋：菩提心是成佛方便中最為重要的，初業菩薩若因某些外緣而捨棄菩提心，則相違菩薩學處的墮罪中最為極重，如同根中命根損壞，眼耳等餘根皆不能起任何作用。

༢༩༣

སྲིད་པ་ཇི་སྲིད་གནས་ཀྱི་རིང་།།

འགྲོ་བདེ་མ་ལུས་འབྱུང་བའི་གནས།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ།།

འབད་པ་ཀུན་གྱིས་བླང་བར་བྱ།།

243

乃至輪迴住期間

眾生無餘安樂源

即是所謂菩提心

全然精進當受持

主旨：未成佛前應精進受持利樂之源——菩提心。

略釋：所有眾生的利樂源，唯是所謂的菩提心，因此，只要自己還在苦海中輪迴，就應完全精進的受持菩提心。

༢༤༤

སྲིད་ན་མེད་ཐབས་མེད་པ་ཡི།།

ཚེས་ནི་གང་ཞེས་རྟོག་པ་ན།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་ཕོ་ན་ལས།།

གཞན་ཞིག་དམ་པ་སྲུ་ལ་རྙེད།།

244

世間不可或缺法

云為何者若觀察

唯有勝妙菩提心

餘外聖士孰獲得

主旨：菩提心是成佛不可缺少的法。

略釋：證得佛果位不可缺少的法，在世間裏，為何者？若仔細觀察，唯有勝妙菩提心，除此之外，具慧聖者誰曾尋獲過？

༢༩༥

བྱང་ཆུབ་སེམས་ལས་བདེ་གཤེགས་སྲས།།

ཕྱོགས་རིས་མེད་པར་འགྲོ་ཀུན་ལ།།

བུ་གཅིག་མ་བཞིན་ཉུས་གཏིང་ནས།།

དྲང་ཞིང་བྱམས་པའི་མིག་གིས་ལྟ།།

菩提心令善逝子

無偏普及一切眾

如同獨子之親母

由衷公正慈眼視

主旨：菩提心力令佛子平等慈眼觀待眾生。

略釋：利他的菩提心力，令諸佛子不分親敵平等對所有一切眾生，如同獨子的母親愛憫自己的孩子一樣，從心坎深處公正的以慈眼觀待。

༢༩༨

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་ཉེར་བཅིངས་པའི།།

གཞན་ཕན་རླབས་ཆེན་བྱ་བ་ལ།།

གཞན་ཕན་བྱེད་པ་ལྷུར་སྣང་བའི།།

བྱ་བ་སྙོང་གིས་སྒྲིན་མི་ཕོད།།

246

為菩提心所緊繫

饒益他人偉大事

行作相似利他事

成千上萬不敢比

主旨：被菩提心所攝持的利他事業是無與倫比的。

略釋：被愛我執所繫縛的凡夫，行作成千上萬相似利他的所有事業集在一起，也無法與被菩提心所攝持的利他偉大事業之毫分相比。

༣༩༧

བླ་མེད་བྱང་ཆུབ་སེམས་སྒོ་ནས།།

འགྲོ་ཕན་དཔག་ཏུ་མེད་པར་འདོག །

ངུཿཁ་རྒྱ་དང་བཅས་པ་སེལ།།

གང་དེ་རྒྱལ་བའི་སྨྱུ་གུར་སྣང་།།

247

藉由無上菩提心

成就眾生無邊利

連同苦因盡滅除

彼者則顯佛苗芽

主旨：以菩提心利益他人及拔除他人痛苦者，則為菩薩。

略釋：藉由無上菩提心，來成辦所有眾生現前與長遠的無邊利樂，以及精進於連根拔除他人的一切痛苦者，此人則顯現為佛苗芽———菩薩。

註１：佛苗，藏文 rgyal ba’i myu gu，為菩薩的異名。

༣༩༨

བྱང་སེམས་ལྟུང་བ་བྱུང་གྱུར་ན།།

སླར་ཡང་སླང་དུ་རུང་མོད་ཀྱི།།

ས་འཕོབ་པ་ལ་ཡུན་རིང་ཐོགས།།

དེ་ཕྱིར་ལྟུང་བས་མ་གོས་གཅེས།།

248

如犯菩薩墮落罪

雖然容許再取受

但於證地長久耽

是以珍重莫墮染

主旨：絕對不能被菩薩根本墮罪所染污。

略釋：如造菩薩十八根本墮罪之一，雖然容許再次受取菩薩戒，但是要證到極喜初地，則會耽擱長久，故應珍重精進於不被墮罪染污。

༢༤༨

བྱང་ཆུབ་སེམས་ལ་གཞིར་བཟུང་ནས།།

ཟབ་དང་རྒྱ་ཆེ་ཟུང་འཇུག་གི།།

སྤྱོད་པས་རྣམ་མཁྱེན་འཕོབ་པ་སྟེ།།

རྒྱུ་འབྲས་སླུ་བ་མེད་པར་ངེས།།

249

持菩提心為根本

甚深廣大雙運行

將證一切種智位

因果決定不欺誑

主旨：因緣具足則成佛的因果道理是確定無誤的。

略釋：將菩提心持為道的根本，而後，精進於甚深空正見與廣大的慈悲等二方便雙運的優越佛子行，將證得一切遍智的佛果位，如此具因生果的緣起道理，是絕對無欺誑的。

༢༥༠

དངུལ་ཆུ་གསེར་དུ་སྣང་བ་ཡིས།།

ལྕགས་ཁམས་གསེར་དུ་སྒྱུར་བར་བྱེད།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་ཉོན་མོངས་ཀྱང་།།

བྱང་ཆུབ་ཡན་ལག་སྒྱུར་བར་བྱེད།།

所謂顯金之水銀

能令鐵類轉成金

菩提心令諸煩惱

亦能轉為菩提分

主旨：如顯金將鐵轉為金般，菩提心將煩惱轉為道用。

略釋：如同水銀及點金劑可以將鐵類轉化為黃金一樣，菩提心可以將貪等煩惱也轉化為成佛的道用。

༢༥༠

རྐྱེན་ངན་དྲག་པོ་བྱུང་ན་ཡང༎

རི་ཡི་དབང་པོ་ཧི་ལྷ་བར༎

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་བྱིན་བརླབས་པའི༎

རྒྱལ་བའི་སྲས་ལ་དེས་མི་ཚུགས༎

251

雖然遭受猛惡緣

猶如須彌山王般

覺心加持之佛子

彼者不能侵害之

主旨：任何惡緣都不能侵害佛子。

略釋：佛子雖然遭受凡夫極難抵抗的各種猛烈惡緣，因菩提心的力量，也會像須彌山王一樣堅固不動搖，此等惡緣是不能侵害具菩提心的佛子。

註１：彼者，指猛惡緣。

༢༥༡

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་མི་སློབ་པའི།།

མཆོག་ཏུ་མི་འགྱུར་བདེ་སྦྱིན་ན།།

ལྷ་དང་མི་ཡི་བདེ་བ་གང་།།

འདྲེན་ལ་ངོ་མཚར་སུ་ཞིག་འཛོན།།

252

菩提心能賜贈予

無學殊勝恆常樂

所呈天及人之樂

孰能執持為稀奇

主旨：菩提心賜與究竟樂，最為稀奇。

略釋：寶菩提心能賜予無學雙運佛果位的不壞大樂，對現前的人天短暫樂，誰執為稀奇？

༢༥༣

མཁྱེན་པ་ཤེས་བྱའི་མཐའ་ལ་རེག །

བརྩེ་བ་ལུས་ཅན་ཀུན་ལ་འཇུག །

ནུས་པ་སྒྲོག་གི་རྗེས་སུ་འགྲོ།།

འདི་དག་བྱང་ཆུབ་སེམས་ལས་འབྱུང་།།

253

智慧觸及所知邊

悲心入於一切眾

威力等同疾閃電

此等源於菩提心

主旨：諸佛殊勝的智、悲、力，源於菩提心。

略釋：三世諸佛的智慧圓滿：遍知一切如所有性、盡所有性。悲心圓滿：對一切有情平等趣入。威力圓滿：似如疾快的閃電。此等圓滿功德，皆源於修菩提心。

༢༥༤

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་རིན་འབྱུང་ལས།།

མངོན་བརྙམས་ཡོན་ཏན་ཆ་ཤས་རྫོགས།།

ཐུབ་དབང་ཟླ་བ་འཛིག་རྟེན་གྱི།།

ཕན་བདེའི་ཀུ་སྨུད་འཛུམ་ལ་དབང་།།

254

由菩提心之寶源

現生功德支圓滿

能仁王月能權主

世間利樂君陀笑

主旨：由菩提心所生出的佛，主權眾生的利樂睡蓮綻放。

略釋：從菩提心的大海所生出的斷證功德圓滿的佛陀滿月，能主權世間眾生現前與究竟所有利樂的睡蓮笑容綻放。

༢༥༥

རབ་ཏུ་མི་གནས་མྱང་འདས་ཀྱི༎

ས་ལ་བགྲོད་པའི་ཐེག་པ་མཆོག །

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ༎

འདོད་པའི་སར་ཕྱིན་ཙང་ཤེས་མཚུངས༎

255

極無所住涅槃地

去往其之殊勝乘

即是所云菩提心

赴詣欲處如駿馬

主旨：菩提心能順達究竟涅槃處。

略釋：前往無住於有寂二邊大涅槃地的殊勝乘，即是所謂的寶菩提心，此心好比是易達目的地的駿馬。

༢༥༦

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་བྱིན་ཕེབས་ན།།

དྲན་པ་དང་འགྲོགས་ཤེས་བཞིན་གྱིས།།

ལུས་ངག་ཡིད་ཀྱི་བྱ་བ་ཀུན།།

ཆོས་དང་མཐུན་ནམ་མིན་ཞེས་རྟོག །

256

若菩提心臨加持

結與憶念之正知

尋思身語意眾事

與法相順或相違

主旨：如有菩提心的加持力，三門自然行善。

略釋：若被如甘露般的菩提心力加持，結合憶念的正知，就會觀察所有身口意的事，是否如法？且令三門自然行善。

༢༥༧

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་མཐའ་གཅིག་ཏུ།།
རང་དོན་བཙན་དུག་ལྟ་བུར་མཐོང་།།
བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་མཐའ་གཅིག་ཏུ།།
གཞན་དོན་བདུད་རྩི་ལྟ་བུར་མཐོང་།།

257

菩提心能全然地
自利視為如烏毒
菩提心能全然地
他利視為似甘露

主旨：菩提心明辨取捨。

略釋：菩提心全然地把唯作自利看為生劇苦的烏毒

般而捨棄，菩提心全然地把行利他看為生起無盡安樂的甘露般而精進趣入。

༢༥༨

བྱང་སེམས་མེད་ན་རྒྱལ་སྲས་མིན།།

ཚེ་འདིར་ཞེན་ན་སྐྱེས་བུ་མིན།།

བློ་ལྡོག་མེད་ན་ངེས་འབྱུང་མིན།།

མཐའ་དང་བཅས་ན་ལྟ་བ་མིན།།

258

若無覺心非佛子

若耽今世非丈夫

若無厭心非出離

如若具邊非正見

主旨：以三喻明無菩提心非佛子。

略釋：某士夫自稱是菩薩，但心續中無有菩提心，則非真正的佛子。好比貪愛今世的受用，則非大丈夫；好比對輪迴無厭離，則非真正的

出離心；好比墮落於常邊及斷邊之一，就非究竟中觀正見。

༢༥༨

རིན་ཆེན་བྱང་ཆུབ་སེམས་བོར་ན།།

གཞན་དོན་བྱེད་ཀྱང་ལྷར་སྣང་ཡིན།།

འབྲས་བུའི་ཁུར་གྱིས་སྟོང་པའི་ལྗོན།།

མཛེས་ཀྱང་བྲུ་བ་ཚ་མི་སེལ།།

259

若棄珍寶菩提心

雖行利他亦非真

負荷無果之樹木

雖美不能除饑餓

主旨：無菩提心雖然行作利他亦非完美。

略釋：捨棄像如意寶一樣的菩提心，雖然行作利他的事，也非真正的利他，好比不結果的大樹，雖然枝葉茂盛，無果則不能解除他人的

饑渴。

༢༦༠

རིན་ཆེན་རང་བཞིན་འདིག་རྟེན་ན།།

ཇི་སྙེད་མཆིས་པ་གཅིག་བསྡུས་བཞིན།།

རྙེད་དཀའ་ཕན་འདོགས་ཟླ་དང་བྲལ།།

རྒྱལ་བས་རབ་བསྔགས་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

260

猶如世間寶性質

盡其所有聚集般

難得無與倫比益

佛陀極讚菩提心

主旨：眾多利他的方便，皆無能與菩提心相比。

略釋：好比世間的如意寶等所有寶類聚集在一起般，非常難得且利他法門中無與倫比者，諸佛極讚嘆的唯是菩提心。

註１：寶性質，藏文 rin chen rang bzhin，珍寶性

質即珍寶。

༢༦༡

ཀུན་བཟང་སྤྱོད་པ་སྤྱད་འདོད་ན།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་རྩ་བ་གཟུང་།།

ལྗོན་བཟང་ཡལ་འདབ་རྒྱས་འདོད་ན།།

སྡོང་པོའི་རྩ་བར་ཆུ་འདྲེན་བྱེད།།

261

若欲行作普賢行

持菩提心為根本

若欲妙樹枝葉茂

引水灌溉樹木根

主旨：由衷欲行佛子行，則應持菩提心為根本。

略釋：倘使為了證得佛果位而欲行六波羅蜜多等佛子萬行，則要把大乘的心要菩提心，持為修行的主要根本，好比想要讓此棵好果樹的枝葉茂盛，果實累累，就應引水灌溉其樹根。

註１：此頌第二句藏文直譯為持菩提心之根本，然菩提心之根本為大悲，依後面的比喻推知將菩提心當作根本較為合理。

༢༦༢

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་རང་གི་དོན༎

དུག་བཞིན་མཐོང་ནས་ལྡོག་པར་བྱེད༎

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་གཞན་གྱི་དོན༎

བདུད་རྩི་ལྟ་བུར་མཐོང་ནས་འཇུག །

262

菩提心將自利益

視如毒般而遮遣

菩提心將他利益

視如甘露趣入也

主旨：菩提心遮遣自利，趣入他利。

略釋：菩提心把唯求自利視為損害性命的烏毒般而遮遣，菩提心把利益他人視為治病魔的甘露

般而歡喜趣入。

༢༦༣

རང་གི་སྲོག་རྐོལ་གནོད་བྱེད་ལའང་།།

སྐྱོར་བས་ཕན་རྗེ་མི་ཐོགས་ཀྱང་།།

ཕན་པའི་བསམ་པ་དོར་མི་བྱ།།

གཞན་དུ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དང་འགལ།།

263

雖於侵害自命敵

行為不能作饒益

利他意樂亦莫棄

否則相違菩提心

主旨：菩薩對敵人雖不能作饒益，但也不能放棄利他的想法。

略釋：菩薩對侵害自己身命的敵人，雖然不能直接、間接的作利益他的事，但也不能捨棄利他的這顆心，否則就違背菩薩的誓言。

༢༦༩

སྙིང་རྗེས་རབ་བཟུང་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

མཁའ་མཉམ་མ་ལ་ཕན་པ་དང་།།

བདེ་བ་སྐྱེད་པའི་སེམས་ཡིན་ཞེས།།

སྐྱེས་མཆོག་བསྔགས་པའི་མེ་ཏོག་འཐོར།།

264

以悲善持菩提心

謂於量等虛空母

發起利樂之心也

聖者散撒讚頌花

主旨：菩提心平等善待一切有情，故聖者極讚嘆。

略釋：被悲心所善持的此菩提心，就是所謂對於量等虛空的如母有情，發起讓其得到現前與究竟利樂的心，聖者散撒讚頌此心的花。

༢༦༥

ཐེག་ཆེན་བྱང་ཆུབ་སེམས་སྐྱེས་ན།།

རང་དོན་གཅེས་འཛིན་ན་བུན་ཡལ།།

གཞན་དོན་སྙིང་པོ་ལྷུ་ཏུ་ལེན།།

མ་འདྲིས་པ་ཡི་བཤེས་སུ་འགྱུར།།

265

若生大乘菩提心

自利愛執輕煙消

利他要義勤精進

生疏亦能成密友

主旨：若具菩提心，則唯利他，諸眾成友。

略釋：若生起大乘心要菩提心，所有衰敗的來源——自利愛執心，也會像輕煙般消失，成為所有妙聚的源門，恆常精進於一切事業的要義——利他，尤其是，能成為所有陌生且無依無靠的苦眾之密友、救星。

༢༦༦

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་རྩ་བརྟན་ལས།།

རབ་སྐྱེས་སྤྱོད་པའི་ཡལ་འདབ་རྒྱས།།

བྱང་ཆུབ་འཕྲིན་ལས་འབྲས་བུ་ཡིས།།

ཡིད་ཅན་རེ་བ་སྐོང་འདི་རྨད།།

266

源於根穩菩提心

善生行為枝葉茂

無上菩提事業果

滿眾希願此奇哉

主旨：菩提心所生的善果，滿足眾生的希求。

略釋：從自續中穩固的利他菩提心根，善生出四攝法、實修六波羅蜜多等菩薩行為的茂盛枝葉，其枝頭上結滿的無上菩提及二十七種事業等妙果，皆滿足受苦眾生的希求願，此甚稀奇！

༢༦༧

གཉིས་མེད་ཡེ་ཤེས་སྒྲུབ་བྱེད་མཆོག །

འགྲོ་བ་ཡོངས་ལ་བདེ་བྱེད་མཆོག །

དགེ་སེམས་ནང་ན་ཀུན་གྱི་མཆོག །

བྱང་ཆུབ་སེམས་ནི་འཇིག་རྟེན་རྒྱན།།

267

成辦無二智之最

行作遍眾樂之最

一切善心中之最

菩提心也世莊嚴

主旨：任誰具有因、行為、本質之最的菩提心，則為世間中最莊嚴。

略釋：成辦遠離常斷二邊的究竟智慧的諸因中，最殊勝的是菩提心。行作令所有眾生得到安樂的行為裏，最殊勝的是菩提心。所有善心中，最殊勝的是菩提心。此心任誰具有，則

為世間最莊嚴。

༢༦༨

བྱང་ཆུབ་སེམས་དང་འདྲ་བ་ཡི།།

ཐོས་པར་བྱ་བའི་ཆོས་གཞན་མེད།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་དང་འདྲ་བ་ཡི།།

བསམ་བསྒོམ་བྱ་བའི་ཆོས་གཞན་མེད།།

268

與菩提心相等同

所聞之法無他者

與菩提心相等同

思修之法無他者

主旨：聞思修裏沒有可以與聞思修菩提心相比者。

略釋：聞思修裏菩提心最勝故，由衷欲求成佛者，聞也聞菩提心，思也思菩提心，修也修菩提心。

༢༦༩

དེ་བཞིན་ཉིད་ཀྱི་ལྷ་ལམ་དུ།།

གློ་བུར་དྲི་མའི་སྤྲིན་གྱིས་སྒྲིབ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་འཐོར་རླུང་གིས།།

སྒྲོན་མེས་མུན་པ་བཞིན་དུ་སེལ།།

269

真如本性天路中

客塵烏雲所障蔽

菩提心之猛狂風

如燈破暗消除之

主旨：如燈破暗般，菩提心破除心的污垢。

略釋：心的本性如天空般本來清明，但是被烏雲般的客塵所障蔽，菩提心的狂風似明燈破除黑暗一樣，消除客塵的烏雲。

༢༧༠

སྲིད་པའི་ཉེས་པ་ཇི་བཞིན་ངེས།།

བྱང་ཆུབ་ཡོན་ཏན་ཚུལ་བཞིན་རྟོགས།།

ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་རིགས་ལྡན་པར།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་མྱུ་གུ་རྒྱས།།

270

輪迴過患如實解

菩提功德如理悟

具有大乘種性者

菩提心之苗芽增

主旨：了知過患與功德的具大乘種性者，菩提心的苗芽則能廣增。

略釋：明瞭所有六道輪迴的過患及成佛的所有功德，且具大乘種性者，菩提心的苗芽，就能生長增廣。

༢༧༡

འདི་ནས་བྱང་ཆུབ་སྙིང་པོའི་བར༎

མཉེས་གཤེན་བཤེས་མཆོག་བྱང་ཆུབ་སེམས༎

དེ་ལ་དམ་པའི་སྐྱེས་བུ་དག །

ཇི་ལྟ་བུར་ན་སྟེན་མི་མཛད༎

271

自今迄至菩提藏

慈藹妙師菩提心

諸眾正士對於此

如何不作依止乎

主旨：未成佛前，正士應依上士道的菩提心。

略釋：從今直到成佛前，對於像慈藹的勝妙善知識般的菩提心，了知取捨的諸正士，怎不會依止之？

༢༧༢

ཉམ་ང་ཆེ་ཐང་བྱུང་ན་ཡང་།།

སྐྱེ་བོས་མིག་ནི་སྲུང་བར་བྱེད།།

དེ་བཞིན་ཉམ་ང་ཅི་བྱུང་ཡང་།།

དམ་པས་བྱང་ཆུབ་སེམས་འདི་སྲུང་།།

272

雖然遭受大懮苦

凡夫亦護其眼目

如是遭遇何悲慘

正士護此菩提心

主旨：如凡夫護眼般，正士護菩提心勝過性命。

略釋：凡夫雖然遇到大恐懼、大憂苦時，也會努力保護自己的眼睛。似此，即使遭受生命危險及任何悲慘，正士也會守護此菩提心。

༢༧༣

དམ་ཆོས་འཆད་པའི་ཚུལ་ལ་མཁས།།

འཐད་པའི་རིགས་པས་དོན་མིན་འགོག །

རྩོམ་པས་དགའ་བའི་རོ་སྐྱེད་ཀྱང་།།

བྱང་སེམས་མེད་ན་སུ་ཞིག་སྨོན།།

273

擅於講說正法理

證成道理破非義

著作雖生歡喜味

無菩提心誰羨慕

主旨：雖有講、辯、著的優點，無菩提心，正士誰羨慕。

略釋：雖然具有善解經論含義的優點，以及具精通破除非義的證成道理與辯才的長處，且著作也具含意深遠、辭藻優美等令人歡喜的優點，但是，心續中沒有發起菩提心，對此等

優越，正士夫誰會起羨慕？

༢༧༤

རྒྱལ་བ་སྲས་བཅས་ཀྱིས་བསྔགས་པ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་འདི་གང་ལ་མངའ།།

དེ་ལ་དགྲ་ཡང་གུས་སྒྱུར་ན།།

སྐྱེ་བོ་གཞན་ལྟ་ཅི་ཞིག་གཏམ།།

274

諸佛佛子讚頌揚

此菩提心凡具有

敵亦於彼轉恭敬

其餘士夫何須說

主旨：任誰具菩提心，連敵人也會恭敬於他。

略釋：任誰具有諸佛佛子甚極讚嘆所有利樂源的菩提心，連敵人也會對他生起恭敬，別的士夫就更不用說了。

༢༧༥

དད་པའི་རྩ་བ་རབ་ཏུ་བརྟན།།

ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་རིགས་དང་ལྡན།།

སྙིང་ནས་ལེན་པར་འདོད་པ་ལ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་སྐྱེ་མི་དཀའ།།

275

信仰根基甚穩固

含具大乘之種性

由衷希願受持者

不難發妙菩提心

主旨：具信心、大悲及欲受持菩薩律儀者，則不難發起菩提心。

略釋：對菩提心生起信仰的根基非常穩固，及具大乘種性大悲心，且由衷的欲求受持菩薩律儀者，則不難發起妙菩提心。

༢༧༦

བསྲེག་བཅད་བརྡར་བའི་གསེར་བཞིན་དུ།།

སྲས་བཅས་རྒྱལ་བ་རྣམས་ཀྱིས་བརྟགས།།

རིན་ཆེན་དང་པོའི་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

དོན་གཉིས་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་གཞི།།

276

猶如煉截磨之金

諸佛佛子作觀察

第一珍寶菩提心

自他二利圓滿基

主旨：諸佛佛子經長久的觀察，見到唯菩提心是二利圓滿的最善方便。

略釋：透過火煉、刀砍、石磨等多種觀察來確認此金是否純淨無雜染，似此，諸佛佛子累劫仔細觀察，見到唯有如第一寶黃金般的菩提心，是所有自他二利圓滿的最善方便。

༢༧༧

གཞན་ལ་རྣམ་པར་འཚེ་བ་ཡི།།

བསམ་པ་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་དགྲ།།

ཀུན་ལ་སྙིང་ནས་མི་འཚེ་བའི།།

བསམ་པ་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་གཉེན།།

277

損害彼者之意樂

乃為菩提心怨敵

由衷於眾不害意

乃為菩提心親友

主旨：應捨菩提心之敵，取菩提心之友。

略釋：對他者經常生起損害的意樂，是發起菩提心的障礙、仇敵，故應捨棄。對一切有情，從心底深處生起不損害及利他的意樂，乃是發菩提心的助伴，故應精進取受。

༢༧༨

བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་སྐྱེད་འདོད་ན།།

ཀུན་ལ་ཕན་པའི་བསམ་པ་བསྒོམས།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་སྐྱེད་འདོད་ན།།

རྟག་ཏུ་རྣམ་མཁྱེན་ཡིད་ལ་བྱ།།

278

若欲發妙菩提心

修習普利之意樂

若欲發妙菩提心

遍智恆常作意中

主旨：欲發菩提心，則應精進於菩提心的助伴二欲。〈為利眾生，願成佛。〉

略釋：欲求發起成佛的要道菩提心，就要修習利益所有眾生的意樂，及恆常把圓滿眾生願的遍智佛果位，安住心中。

༢༧༩

དགྲ་གཉེན་བར་མའི་སེམས་ཅན་ལ།།

མཉམ་པ་ཉིད་དུ་ཕན་འདོད་པས།།

བྱང་སེམས་དཔག་ལྗོན་བརྟན་བཟུང་ནས།།

སྲོག་ལ་ཐུག་ཀྱང་གཏང་མི་བྱ།།

279

於親中敵之有情

希欲平等利益者

堅固覺心如意樹

遭受命難亦不棄

主旨：遇到任何逆緣，遭受命難，亦不能捨棄菩提心。

略釋：侵害自己生命的敵人，及幫助自己的親友，與毫無利害關係的非敵非親的眾生，欲求對其平等利益者，就要堅固菩提心的如意寶樹，即使遭受生命的危險，也不能捨棄菩提

心。

༢༨༠

རྟག་ཏུ་ཁྲོ་བས་རང་རྒྱུད་སྲེག།

ང་རྒྱལ་གྱིས་ཁེངས་ཕྲག་དོག་ལྡན།།

དེ་ལ་བྱང་སེམས་རིན་པོ་ཆེ།།

ཉེ་བའི་གོ་སྐབས་ནམ་ཞིག་འཐོབ།།

280

瞋恨恆常焚自續

充滿我慢存嫉妒

親近珍寶菩提心

彼者良機何時得

主旨：具貪瞋慢者，則難發菩提心。

略釋：遇到一些外緣就像猛火燒焚乾柴一樣，恆常被瞋恚焚滅自續中的淨善，且經常內心充滿我慢，嫉妒他人功德的士夫，獲得像如意寶一樣的菩提心之機會何時有？

༢༨༡

མཁའ་མཉམ་འགྲོ་བ་རང་གི་མ།།

ཡིན་སྙམ་སྒོམ་པའི་སྐྱེས་བུ་ལ།།

ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

སྐྱེ་ལ་མངོན་དུ་ཕྱོགས་པར་སྣང་།།

281

觀修量等虛空眾

皆為我母之士夫

菩薩乘之菩提心

呈露現前趨向生

主旨：修習所有眾生皆為我母的士夫，則不難發菩提心。

略釋：對量等虛空般的一切有情，想為無始以來皆是有恩德的母親，如此修行者，就可看出他的內心已經走向生起大乘菩提心。

༢༨༢

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་བདུད་རྩི་ཡིས།།

ནད་སེལ་སྙིང་གི་སྟོབས་རྒྱས་ཤིང་།།

ལན་དང་རྣམ་སྨིན་མི་རེ་བར།།

ཀུན་ལ་མཉམ་པར་གཅིག་ཏུ་ཕན།།

282

以菩提心之甘露

消除疾病增心力

不望回報及異熟

諸眾平等全饒益

主旨：菩提心能增利他心力及行作利他。

略釋：像甘露一樣的菩提心，能消除煩惱等疾病，增加挑起利益眾生擔子的心力，也不求回報與異熟，平等對一切眾生全然地饒益。

༢༨༣

ཐེག་ཆེན་རྩ་བ་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

རང་ལ་ཡོད་དམ་མེད་ཅེས་བརྟག །

གལ་ཏེ་མེད་ན་ཆོ་ག་བཞིན།།

བླངས་ནས་ཉམས་པ་མེད་པར་བྱ།།

283

大乘根本菩提心

自續有無作觀察

儻若靡有按儀軌

受而不令有衰損

主旨：觀察自續有無菩提心，若無，按照儀軌發起，且不令衰退。

略釋：成為大乘所有道的根本——菩提心，觀察在自己的心續中是否有，如果沒有的話，要依止大乘善知識，按照發心儀軌來受持菩提心，而且不令菩薩律儀衰退。

༢༨༤

གཞན་དོན་ལྷུར་དུ་ལེན་བྱེད་པ།།

རིན་ཆེན་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་གྲོགས།།

རང་དོན་ལྷུར་དུ་ལེན་བྱེད་པ།།

རིན་ཆེན་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་དགྲ།།

284

殷勤受持他利益

珍寶菩提心之友

殷勤受持自利益

珍寶菩提心之敵

主旨：利他為菩提心之友，故應取。自利為菩提心之敵，故應捨。

略釋：殷勤修持所有妙聚的來源——利他，則是自續中生起寶菩提心的助友，故應取受。殷勤受持所有衰敗的來源——唯自利，則是自續中生起寶菩提心的逆緣，故應棄捨。

༢༨༥

དད་པ་རབ་བརྟན་རྙེད་པར་དཀའ།།

དལ་འབྱོར་ལུས་རྟེན་རྙེད་པར་དཀའ།།

དམ་པའི་སྐྱེས་བུ་རྙེད་པར་དཀའ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་རྙེད་པར་དཀའ།།

285

極堅信心難獲得

暇滿人身難獲得

真善丈夫難獲得

妙菩提心難獲得

主旨：信心、人身、正士難得，菩提心更難得。

略釋：世間中對三寶等正處，生起堅固不變的信心難得，十八暇滿人身難得，名副其實的善知識難逢，諸佛佛子讚嘆的妙菩提心，更加難得。

༢༨༦

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་སྨན་བསྟེན་ན།།

ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་ནད་ཀུན་ཞི།།

དེ་ཕྱིར་སྲིད་ན་འདི་འདྲ་བའི།།

སྨན་གཞན་མེད་པར་གོར་མ་ཆག །

286

服用菩提心之藥

治癒煩惱諸疾病

是故世間如此藥

毫無疑問靡有它

主旨：治癒煩惱的疾病，沒有比菩提心更佳者。

略釋：任誰服用如甘露般的菩提心藥，就能消除所有二障的疾病而順達佛果位，所以，在世間裏，像菩提心一樣的妙藥，毫無疑問，肯定無有。

༢༨༧

བཟོད་དཀའི་ནད་ཀྱིས་མནར་མོད་ཀྱང་།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་ནན་གྱིས་བསྒོམ།།

རབ་ཏུ་ཚ་བས་གདུངས་པ་དག །

གངས་ཆུ་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་བཞིན།།

287

雖為難忍病迫害

仍亦切修妙覺心

猶被酷熱所迫者

心中作意雪水般

主旨：遇到疾病等惡緣，尤其更應修菩提心。

略釋：雖然極難忍受的疾病等迫害時，尤其更要修習妙菩提心，好比悶熱的夏天，遭受烈日燥熱苦者，心中想起冰涼的雪水般。

༢༨༨

མཁའ་མཉམ་འགྲོ་བ་བདེ་འདོད་ན།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ལ་གཅེས་པར་གཟུང་།།

མཁའ་མཉམ་འགྲོ་ལ་ཕན་འདོད་ན།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ལ་གཅེས་པར་གཟུང་།།

288

若欲齊天眾生樂

珍重執持菩提心

若欲利益齊天眾

珍重執持菩提心

主旨：想要眾生得到安樂及利益眾生，應珍持菩提心。

略釋：欲求量等虛空般的如母有情得到現前與究竟樂，應精進持菩提心。欲求成辦量等虛空般的如母有情得到現前與究竟利益，應精進持菩提心。

༢༨༩

བྱང་ཆུབ་སེམས་མ་བསྟེན་ན་སངས༎

མ་རྒྱས་མི་རྒྱ་རྒྱས་མི་འགྱུར༎

དེ་ཕྱིར་སངས་རྒྱས་འཐོབ་འདོད་པས༎

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་ས་བོན་ཐོབ༎

289

如若不依菩提心

未覺不覺不成覺

是故希願證覺者

散播菩提心之種

主旨：不依菩提心則不能成佛故，應播下菩提心種子。

略釋：不依利他的菩提心，過去沒有成佛過，將來也不可能成佛，現在也不能成佛，所以，由衷希求證得佛果位者，從現在起就要在自己的心續中散播菩提心的種子。

༢༩༠

བདག་ཏུ་ལྟ་བའི་མུན་པ་ཆེ།།

སེལ་བའི་ཉིན་བྱེད་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

སྣང་ནས་སྣང་བར་འགྲོ་བ་དག །

འདི་ལ་བརྟེན་པ་གཅིག་ཏུ་དགེ།།

290

消除我見大冥闇

乃是作晝菩提心

從明趨向光明者

依此一概是為善

主旨：消除我見黑暗的太陽是菩提心故，應精進於此。

略釋：消除輪迴根本——我執的大黑暗，是如太陽般的菩提心，希求依著此日光趨向究竟佛果位的光明者，何時何地精進於利他的菩提心，則皆為善。

註１：第一個「明」字，指菩提心之光明，其次之「明」字，指究竟佛果位之光明。

༢༩༡

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་སྡུག་རྡུ་འཇོམས།།
བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་རྣམ་འཚེ་འཇོམས།།
བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་མི་བདེ་སེལ།།
བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་འཇིགས་པ་སྤོང་།།

291

菩提心拔除痛苦
菩提心滅除損害
菩提心去除不安
菩提心斷除恐懼

主旨：菩提心拔除痛苦等過患。

略釋：菩提心拔除所有二障的疾病苦，滅除非人、強盜等的損害，去除貪、瞋、嫉妒等的不安，斷除獅、象、火、蛇、水、牢獄、賊、非人

八難等的恐懼。

༢༩༢

སྐྱེ་བོ་མ་ལུས་མགུ་བྱེད་པ།

ཐུབ་མཆོག་གིས་ཀྱང་དཀའ་བ་ཡིན།

རང་ལ་བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆིས་ན།

ཕལ་ཆེར་དགའ་བར་འགྱུར་བ་ཡིན།

292

能令一切眾生悅

最上能仁亦難矣

若己具有菩提心

則能多數有情喜

主旨：若具有菩提心，就能讓多數有情歡喜。

略釋：世間的眾生根器不一故，去除所有過患，具一切功德的佛陀，也難讓所有有情生起歡喜，但是具有菩提心的話，則能讓多數有情歡喜。

༢༩༣

དོན་ལ་ཐེག་པ་ཆེན་པོ་པ།།

བྱེད་པར་བསམ་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

མ་སྐྱེས་བསྐྱེད་པར་བྱ་བ་དང་།།

སྐྱེས་པ་གཞན་ཡང་ཉམས་མི་བྱ།།

293

願為實際大乘者

若未生起菩提心

應當使令其發起

已生永遠不衰損

主旨：想成為名副其實的大乘者，就應發菩提心，且不令衰退。

略釋：欲求成為名副其實的真正大乘者，就要把利他的菩提心，在自己的心續中，未發令發，已發起的，一定要永遠不令衰退且增長。

༢༩༤

སྤྱིར་ན་དགེ་སེམས་སྐྱེ་བ་དཀའ།།

ཐར་པ་ཆ་མཐུན་དེ་བས་དཀའ།།

དེ་ལས་བྱང་སེམས་རིན་པོ་ཆེ།།

སྐྱེ་བ་དཀའ་ཡང་ནན་གྱིས་བསྐྱེད།།

294

總之善心生起難

順解脫分愈發難

生寶覺心更加難

然亦鄭重令發起

主旨：寶菩提心極難發起，但仍應要精進之，

略釋：總之，在世間裏生起一點善心是非常難得的，生起聲聞獨覺的順解脫分較其難，而發菩提心又更加難，但是，要透過觀想菩提心的殊勝，來精進發之。

註１：順解脫分，藏文 thar pa cha mthun，斷煩惱

障，證得滅諦的隨順分位，名順解脫分，即資糧道。

༢༩༥

ཡིད་འོང་བྱམས་དང་སྙིང་རྗེ་སོགས།།

རྒྱུན་དུ་ཡུན་རིང་སྒོམ་པ་ལས།།

ཐེག་ཆེན་བྱང་ཆུབ་སེམས་སྐྱེ་སྟེ།།

རྒྱུ་ཚོགས་ཚང་ལས་མྱུ་གུ་བཞིན།།

295

悅意慈及悲心等

經常不斷長薰習

生出大乘菩提心

猶若因緣俱生苗

主旨：如因緣具足生果般，串習慈悲等，定能生菩提心。

略釋：恆常不斷修習緣一切有情的悅意慈心及願所有眾生離苦的悲心與負擔起利他的增上意

樂等，定生大乘心要菩提心。好比種子、土、肥、溼、溫等因緣具足定生苗芽一樣。

༢༩༦

བྱང་ཆུབ་སེམས་དང་ལྡན་གྱུར་ན།།

ན་ཡང་ལེགས་ལ་ཤི་ཡང་ལེགས།།

ཐོས་ཀྱང་ལེགས་ལ་སྒོམ་ཡང་ལེགས།།

ཇི་ལྟར་བྱས་ཀྱང་ལེགས་པ་འདྲ།།

296

如若具有菩提心

患病亦好死亦好

聽聞亦好修亦好

無論行何等同好

主旨：若具菩提心，一切皆好。

略釋：內心若具菩提心，被沈疴痼疾等所迫也好，就算是死也好，多聞經論也好，思修也好，無論行作什麼都好。

༢༩༧

བྱང་ཆུབ་སེམས་འདི་གོམས་གྱུར་ན།།

དེ་ཡིས་སྡིག་པ་མ་སྤངས་ཅི།།

དེ་ཡིས་དགེ་བ་མ་བྱས་ཅི།།

བློ་བས་ནན་གྱིས་བསྒོམ་པར་བྱ།།

297

此菩提心若嫻熟

彼令罪惡豈不斷

彼令淨善焉不行

應當歡喜慇切修

主旨：菩提心斷所有過患，菩提心集所有善資糧，故具慧者應精進修持之。

略釋：若嫻熟寶菩提心，就能斷除所有過患，累積所有善資糧，是故，具慧者應歡喜精進地串習菩提心。

༢༩༨

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་རྩི་བྲལ་ན།།

ཐེག་ཆེན་ཐར་ཆའི་དགེ་མི་འགྱུར།།

དེ་ལྟར་གྱུར་ན་སངས་རྒྱས་ཀྱི།།

གོ་འཕང་དམ་པ་ག་ལ་རྙེད།།

298

如離菩提心甘露

大乘之順解脫分

其之淨善則不成

果爾焉得聖佛位

主旨：若離菩提心，所造的善，連大乘順解脫分的善都不成，又豈能成佛？

略釋：若離成辦現前與究竟樂的菩提心甘露，所作的淨善，連大乘順解脫分之善都不成，怎麼可能成為成佛之因，如此，又豈能證得殊勝的佛果位？

註１：大乘順解脫分，藏文 theg chen thar pa cha mthun，智度七十義之一，於自相續善能成辦一切種智的菩薩所有法現觀，即大乘資糧道。

༢༩༩

རྟག་ཏུ་ཉོན་མོངས་ཀྱིས་དཀྲུགས་པའི།།

རྒྱུད་ལ་བྱང་སེམས་སྐྱེ་བ་དཀའ།།

འདམ་རྫབ་དབེན་པའི་ས་ཕྱོགས་སུ།།

འདམ་ལས་སྐྱེས་པའི་འདབ་བརྒྱ་བཞིན།།

299

恆為煩惱擾心續

難以發起菩提心

猶如無有泥濘處

由泥生出百瓣般

主旨：如同遠離溫溼的乾涸地不生蓮花般，被三毒干擾的心續中，難發菩提心。

略釋：經常被貪瞋痴干擾的心續中，很難發起寶菩提心。好比沒有泥濘，遠離溫溼的乾涸處，不可能有從泥長出的蓮花一樣。

༣༠༠

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་གཞི་ཚུགས་ན།།
ཉེས་སྤྱོད་མི་བཟད་ངང་གིས་འགག །
ལེགས་སྤྱད་མཐའ་དག་ལག་ཏུ་འོང་།།
ཐེད་འཁྲིམས་དང་བྲལ་བརྟན་པ་འཐོབ།།

300

菩提心基若建立
凶猛惡行自然阻
一切善行湧入手
遠離峻法獲堅固

主旨：菩提心的基礎在心續中建立，所有過患自然阻，一切善資糧自然得手。

略釋：寶菩提心的基礎在心續中建立，所有三門的

兇猛惡行自然阻斷，一切善功德自然聚集，無論行何善，都不怕與嚴厲的法規相違，內心充滿安樂。

༣༠༡

མི་གང་བྱང་ཆུབ་སེམས་མ་བླངས།།
དེ་ཡི་སྐྱེ་བ་དོན་ལྡན་མིན།།
ས་བོན་ས་ལ་མ་བཏབ་པར།།
བཙས་མ་རྔ་བར་འདོད་པ་བཞིན།།

301

任誰不取菩提心
彼之人生無意義
猶如種子不下地
欲求收割莊稼般

主旨：不發菩提心者，其之人生則無意義。

略釋：某者不精進發起菩提心，其之人生，對於欲求證得的殊勝佛果位，則無意義——無助

益。就好比是春天不播下種子，光欲求秋天收割莊稼一樣。

༣༠༢

པདྨས་སྐྱུགས་པའི་ཟིལ་དངར་གྱི༎

རོ་ལ་འཁོར་འགྲོ་འཕྱུར་ཞིང་ལྡིང་༎

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་འདབ་བརྒྱ་པར༎

གྲོལ་བ་དོན་གཉེར་སྦྲོ་བས་འཇུག །

302

蓮花吐露甜蜜汁

繞行盤旋於其味

菩提心之百瓣中

希求解脫歡喜入

主旨：如蜜蜂享受蓮花的甜汁般，欲求成佛者歡喜趣入菩提心的蓮花。

略釋：蜜蜂在蓮花吐露出來的甜汁味上，來回盤旋，享受其美味。似此，欲求從所有二障中

解脫者，歡喜的趣入大乘心要菩提心的蓮花中。

༣༠༣

ཕུལ་དུ་བྱུང་བའི་རྒྱན་གང་ཞིག །

སྙན་ངག་མཁན་པོའི་བདོག་ཀུན་ཏེ།།

དེ་བཞིན་དམ་པའི་སྐྱེས་བུ་ཡི།།

བདོག་ཀུན་བྱང་སེམས་རིན་པོ་ཆེ།།

303

任一優異修飾法

卓越詩人所有財

似彼正士一切財

乃為珍寶菩提心

主旨：如所有修辭是詩人的最愛般，菩提心是諸正士的最愛。

略釋：如同任何修辭學中的修飾法是詩人的一切財寶般，所有正士夫的一切財是像如意寶一樣

的菩提心。

༣༠༩

སྨན་གྱི་ནང་ན་རྣམ་པར་རྒྱལ།།

རིན་ཆེན་ནང་ན་ཡིད་བཞིན་ནོར།།

མེ་ཏོག་ནང་ན་པདྨ་དཀར།།

དགེ་སེམས་ནང་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

304

藥物之中尊勝丸

珍寶之中如意寶

花兒之中白蓮花

善心之中菩提心

主旨：以三喻讚嘆菩提心是善心中最殊勝者。

略釋：所有藥物中最殊勝的是萬應丹珍珠丸，所有珍寶中最殊勝的是如意寶，所有花中最殊勝的是白蓮花，同樣的，所有善心中最殊勝優異的是菩提心。

༣༠༥

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་སློབ་དཔོན་བྱེད།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་ས་ལམ་བགྲོད།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་དོན་གཉིས་སྒྲུབ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་རྣམ་མཁྱེན་རིག །

305

菩提心能為師長

菩提心能行地道

菩提心能作二利

菩提心能證遍智

主旨：菩提心為師、行道、修二利、證佛果。

略釋：菩提心作教導取捨的上師；菩提心依次行五道十地；菩提心行作自他二利；菩提心順證遍智佛果位。

༣༠༦

གང་ཞིག་འབད་པ་དུ་མ་ཡིས།།

ཐེག་ཆེན་བྱང་ཆུབ་སེམས་བཟུང་བ།།

དེ་ཡིས་བསོད་ནམས་མ་བྱས་ཅི།།

དེ་ཡིས་ཡེ་ཤེས་མ་བསྐྱེད་གང་།།

306

某者用以多方勤

受持大乘菩提心

彼者福德豈不積

彼者智慧焉不生

主旨：勤修菩提心，能圓滿福智二資糧。

略釋：某欲求成佛的具慧者，以多方面精進來受持菩提心，此人的福德資糧與智慧資糧怎麼不會累積、增長？

༣༠༧

རང་དང་གཞན་གྱི་འབྱོར་བའི་གནས།།

རྒྱལ་སྲས་རྣམས་ཀྱི་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

རྒྱལ་པོས་ཐོད་དུ་བཅིངས་པ་ཡི།།

ནོར་བུ་ལ་ཡང་འཕྱ་བར་བྱེད།།

307

自他圓滿來源處

諸佛子之菩提心

對於王繫頂上珠

然亦能作譏嘲也

主旨：如意寶也被菩提心譏諷。

略釋：所有自他現前樂與究竟圓滿的來源處，是諸佛子心續中的菩提心，把龍王繫於頂上的如意寶珠也譏諷。

༣༠༨

བྱང་སེམས་རིན་ཆེན་སྤུད་པ་ཡི།།

བསོད་ནམས་ཆེན་པོ་གང་ན་བཞུགས།།

གནས་དེ་གཞན་ལས་ཁྱད་དུ་འཕགས།།

གང་ན་སྟོན་མཆོག་གཞེས་པ་འདྲ།།

308

以菩提心珍寶飾

廣大福德所住處

此地超勝其他處

如善導師尚住世

主旨：菩薩無論住何處，此處就如導師還健在。

略釋：被菩提心所莊嚴的大福德菩薩，無論住何處，此處超勝其他處，好像導師釋迦牟尼佛還健在。

༣༠༩

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་ཀུན་སློང་གིས།།

བྱ་བ་གང་བརྩམས་ཐམས་ཅད་དགེ།།

སྨན་གྱི་ས་བོན་ལས་བྱུང་བའི།།

ཡལ་འདབ་མེ་ཏོག་འབྲས་བུ་དགེ།།

309

以菩提心之等起

著手何事皆為善

由藥之種所出生

枝葉花果皆為善

主旨：像妙藥樹的果皆為善一樣，被菩提心攝持的所有行為皆為善。

略釋：以菩提心的動機著手任何大小事業，其果皆為善。好比是從妙藥種子長出的所有枝葉花果都是除病的良藥。

༣༡༠

རིན་ཆེན་བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་གི།།

ཕན་ཡོན་དཔག་ཏུ་མེད་པ་སྟེ།།

ཚད་མའི་ལུང་དང་འཐད་སྒྲུབ་ཀྱི།།

རིགས་པ་དག་གིས་རབ་ཏུ་གསལ།།

310

殊勝珍寶菩提心

其之利益無量邊

量教以及證成理

諸等教理極明顯

主旨：諸正教理成立菩提心的功德無量無邊。

略釋：殊勝寶菩提心的功德無量無邊，非是吹噓與隨聲附和，而是依大乘經論的量教言與證成道理等來成立的。

༣༡༡

ཚུལ་ཁྲིམས་ལས་ནི་ཉམས་ཀྱང་བླ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ལས་ཉམས་ན་སྨད།།

དང་པོའི་འབྲས་བུ་མཐོ་རིས་ཏེ།།

གཉིས་པའི་འབྲས་བུ་སངས་རྒྱས་ཡིན།།

311

衰損尸羅亦寧可

菩提心衰則卑劣

初首之果增上生

其次之果是佛也

主旨：寧可衰損別解脫戒，也絕不能衰退菩薩律儀。

略釋：衰退別解脫戒，則沒有多大過患，但是，如果衰退菩薩律儀，則極為錯誤且下劣，因為，守護別解脫戒的果只是增上生，守護菩薩律儀的果乃是究竟無上佛果位。

註１：尸羅，梵文 śīla，藏文 tshul khrims，戒律。

༣༡༢

རྟག་ཏུ་བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་ལ།།

གཅེས་པར་འཛིན་པས་རྒྱུད་བརླན་པ།།

དེ་དག་བདེ་ནས་བདེ་བ་རུ།།

བཞུད་པར་འགྱུར་བ་སུ་ཡིས་འགོག །

312

恆於殊勝菩提心

珍愛執持潤心續

彼等由樂趨往樂

有誰能作阻斷隔

主旨：具菩提心的正士，由現前樂趨向究竟樂。

略釋：無論遇到任何逆緣都不厭煩，且恆常精進珍持菩提心，被此心滋潤自續的諸真善丈夫，能依著發菩提心得到的身心安樂，趨往究竟的成佛大樂，任何人事物皆不能障礙之。

註１：第一個「樂」字，表身心之樂，第二個「樂」

字，指成佛究竟樂。

༣༡༣

ཞེམ་པོའི་རང་བཞིན་སངས་རྒྱས་ཀྱི།།

བྱང་ཆུབ་སྦྱིན་པར་ནུས་མ་ཡིན།།

དེ་ལྟ་བས་ན་ཡིད་བཞིན་ནོར།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་དཔེར་མི་འོས།།

313

本體性質無生物

匪能給予佛菩提

因此之故如意寶

不堪菩提心之喻

主旨：如意寶不配為菩提心之喻。

略釋：沒有意識，本質是無生物的色法，不能給予二障清淨、二智圓滿的菩提，因此之故，即使如意寶殊勝，但也不可以成為菩提心的比喻。

註１：無生物的本質即無生物。

༣༡༤

གླང་པོ་ཆེ་ཡིས་གླང་པོ་དང་།།

ནོར་གྱིས་ནོར་གཞན་འགུགས་མོད་ཀྱི།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་སྲིད་པ་དང་།།

ཞི་བའི་དཔལ་ཡོན་མཐའ་དག་འགུགས།།

314

雖然象王能召象

如意珍寶引餘寶

菩提心卻能引召

世出世間一切祥

主旨：菩提心能召引一切有、寂的妙聚。

略釋：雖然象王能召引群象，如意寶能召引其餘的珠寶，但是菩提心能召引世間與出世間的所有祥瑞功德。

༣༡༥

བྱང་ཆུབ་སེམས་དང་བྲལ་ན་ཡང་།།

རང་ཉིད་ཐེག་ཆེན་པར་རློམ་པ།།

བདོག་པ་ཀུན་གྱིས་བཏང་ན་ཡང་།།

རང་ཉིད་འབྱོར་ལྡན་སེམས་དང་མཚུངས།།

315

與菩提心已悖離

仍亦自詡大乘者

猶同耗盡所有財

仍然想己是富有

主旨：無菩提心也自詡為大乘者，好比是無財富也自認為很富有。

略釋：在自己的心續中離去了寶菩提心，還自詡為大乘者，就如同耗盡所有的財物，仍然自以為很富有一樣。

༣༡༦

མ་ཡིས་བུ་ལ་ལྟ་བ་བཞིན།།

མཆོག་དམན་བར་གྱི་སེམས་ཅན་ལ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་རབ་བསྐུལ་བའི།།

སྤྱན་གྱིས་བརྩེའ་བར་སུ་མི་དགའ།།

316

猶似母親視子般

對於勝劣庸有情

為菩提心善激發

其眼看護孰不喜

主旨：菩薩恆常以菩提心觀待一切有情。

略釋：好比是慈母以親切的眼睛視自己的愛子一樣，諸菩薩被菩提心所激發的慈眼，恆常看護勝劣庸一切有情，有那個眾生心裏不歡喜呢？

༣༡༧

ཕན་བདེའི་འབྱུང་གནས་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

སྲིད་ན་ཆེ་བའི་ལྷར་གྲགས་པ།།

པདྨའི་སྐྱེ་གནས་ཐ་གུའི་ལྟོ།།

མིག་སྟོང་པར་ཡང་བདོག་གམ་ཅི།།

317

利樂之源菩提心

世間共許稱大神

蓮花產處繩腹者

千目者亦豈能有

主旨：世間自稱為大的諸神，皆無菩提心。

略釋：所有現前與究竟利樂的來源寶菩提心，輪迴中自以為很強大的世間所稱為神的大梵天、遍入天、帝釋、大自在天等，豈能有之？

註１：蓮花產處，藏文 pad ma'i skye gnas，大梵天的異名。

註２：綑腹者，藏文 tha gu’i lto can，遍入天的異名。

註３：千目者，藏文 mig stong can，帝釋的異名。

༣༡༨

བདེ་གཤེགས་སྲས་ལ་དགྱེས་བྱེད་པའི།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་འདི་མཐོང་ནས།།

ཀུན་དགའ་སྐྱེད་པའི་ཁེངས་ལྡན་པའི།།

ཟླ་བ་མཁའ་ལ་འབྲུས་པ་སྙམ།།

318

見此勝妙菩提心

能令善逝子喜悅

一切生喜之傲月

思忖逃入天空中

主旨：月亮見到菩提心，則逃到天空裏。

略釋：自以為能令所有士夫生起歡喜的傲慢月，見到能令所有佛與佛子生起歡喜的菩提心之

後，我想它逃到天空裏去了。

註１：此頌使用浪漫修飾法。浪漫修飾法：為求詼諧奇異，就正常狀態的動物或無知物，憑空造作某種非常狀態，以修飾其文詞。

༣༡༩

ཟླ་བ་ག་བུར་ཙནྡན་དཀར།།
ཕྱོགས་འགའ་ཞིག་ཏུ་བསྡུས་པ་བཞིན།།
ཉོན་མོངས་གདུང་བ་སེལ་བྱེད་པས།།
བྱང་ཆུབ་སེམས་འདི་རབ་ཏུ་བསིལ།།

319

猶月冰片白檀香
匯聚集於某一方
消除煩惱燥熱故
此菩提心甚清涼

主旨：菩提心滅除煩惱燥熱苦故，此心純為清涼。

略釋：如同本質清涼的月亮、冰片、白檀香等全部

匯集在某方一樣，菩提心消除所有三毒煩惱燥熱苦故，此心比那些本質清涼者還清涼。

༣༢༠

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་བདུད་རྩི་གང༎
མགྲིན་པར་ཟག་པའི་སྐྱེ་བོ་ལ༎
ལྷ་ཡི་འཆི་བ་མེད་པ་ཡིས༎
ཡིད་ལ་དགའ་བ་ཇི་ལྟར་སྐྱེད༎

320

菩提心之甘露水
滴入咽喉之士夫
天人長生不死露
豈令內心生歡喜

主旨：對於嘗到菩提心甘露的士夫而言，天人甘露不能令其歡喜。

略釋：對於一滴菩提心的甘露滴入喉嚨的士夫而言，甘甜的天人長生不死甘露，怎能令其內

心生歡喜？故嘗天人不死甘露生起的歡喜，是無法與菩提心令生起的歡喜相比。

༣༢༡

བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སྐྱོན་མེད་དང་།།

སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་སྐྱེ་གཅིག་ཐོགས།།

སྲིད་པ་ཐ་མའི་རྒྱལ་བའི་སྲས།།

རྣམ་པ་བཞི་རུ་འགྱུར་བ་ཡིན།།

321

以菩提心分別類

無過入行與一來

一生補處之佛子

是則成為四種類

主旨：以菩提心來分佛子為四類。

略釋：以菩提心的作用、力量，佛子分為無過患菩薩、入行菩薩、一來菩薩、一生補處菩薩〈最後有菩薩〉。

༣༢༢

འདོད་པའི་ཡོན་ཏན་རྣམ་པ་ལྔའི།།

རོ་བྲོ་བ་ལ་ཞེན་པ་དག །

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་རོ་མཆོག་ལ།།

སྨོན་པ་ཙམ་ཡང་བསྐྱེད་པར་དཀའ།།

322

對於世間五妙欲

耽戀其之味道眾

於菩提心殊勝味

僅僅欣羨亦難起

主旨：貪戀世間五欲味者，難嘗到菩提心的妙味。

略釋：貪戀於世間色聲香味觸五欲味道的眾生，對於菩提心的勝妙味，也很難生起絲毫的羨慕。

註１：五妙欲〈五欲樂〉，藏文’dod pa’i yon tan lnga，即色聲香味觸。

༣༢༣

བྱམས་པའི་དཀྱིལ་འཁོར་རྒྱས་ཤིང་མཛེས།།

སྙིང་རྗེའི་རི་དྭགས་མཚན་མ་བཀྲ།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་ཟླ་བ་འདི།།

ཡོད་བཞིན་གནམ་གྱི་ཟླ་བས་ཅི།།

323

慈心圓輪滿而美

悲憫有兔影皎潔

具此菩提心之月

虛空月亮有何用

主旨：已經具有消除燥熱苦的菩提心月，就無須依賴空中月。

略釋：欲求所有眾生得安樂的慈心月亮滿而美，欲求所有眾生離苦的悲心月亮光明皎潔，已具由其所生除燥熱苦的利他菩提心月，天空的月亮有何用？

註１：有兔影，藏文 ri dwags mtshan ma，月亮的異名。

༣༢༤

འཆིང་བ་ཀུན་ལས་རྣམ་པར་འགྲོལ།།

འཕོ་མེད་བདེ་བ་མཆོག་འཐོབ་པའི།།

བསམ་པ་གང་ལ་བརྟན་ཡོད་པ།།

དེ་དག་བྱང་ཆུབ་སེམས་གཟུང་རིགས།།

324

欲從諸縛中解脫

證得無轉勝妙樂

此之意樂孰具固

諸等宜持菩提心

主旨：欲求解脫及證佛果位的心極堅固者，此人理宜精進珍持菩提心。

略釋：欲求從二障的束縛中解脫，以及證得恆常不變的究竟大樂，如此的意樂，誰具堅固，此

者適宜珍持大乘心要菩提心。

༣༢༥

མཁས་པར་འདོད་ན་བྱང་སེམས་སློབ༎

བཙུན་པར་འདོད་ན་བྱང་སེམས་སློབ༎

བཟང་པོར་འདོད་ན་བྱང་སེམས་སློབ༎

གཞན་ཕན་འདོད་ན་བྱང་སེམས་སློབ༎

325

欲想才茂學覺心

欲想德高學覺心

欲想良善學覺心

欲想利他學覺心

主旨：欲賢、正、良及利他，應修學菩提心。

略釋：欲求精通經論與各種學理等，則修學菩提心。欲求持戒嚴謹、德行高尚，則修學菩提心。欲求自己的善事業增廣，則修學菩提心。欲求名副其實的利他，則修學菩提心。

༣༢༦

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་ཆེ་བ་གང་།།

རྫོད་པར་སྐྱོབ་པས་མི་སྤྱོད་ན།།

འཇིག་རྟེན་ཉན་ཐོས་རང་རྒྱལ་དང་།།

འཕགས་མཆོག་གིས་ལྟ་ག་ལ་ནུས།།

326

菩提心之諸優越

倘使怙主不能詮

世間聲聞及獨覺

大乘聖者豈能乎

主旨：菩提心的優越，連佛都不能詮盡，他人更不用說。

略釋：菩提心的所有優越，連至高無上的佛陀都不能詮盡，世間凡夫、聲聞、獨覺、大乘菩薩等，就更不用說了。

註１：怙主，藏文 skyob pa，即佛。

༣༢༧

དམན་པར་ཕན་པ་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

བར་མར་ཕན་པ་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

མཆོག་ལ་ཕན་པ་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

ཀུན་ཕན་བྱང་སེམས་མ་ཡིན་ནམ།།

327

利益劣者菩提心

利益庸者菩提心

利益上者菩提心

普利豈非菩提心

主旨：利益所有眾生的方法中，菩提心最為殊勝。

略釋：利益劣、庸、上士夫的方便中，菩提心最為殊勝故，所以，利益一切有情的最善方法，豈不是菩提心？

༣༢༨

བྱང་སེམས་བཅུད་ལེན་རྙེད་པ་ལ།།

བཅུད་ལེན་གཞན་གྱི་དགོས་པ་ཅི།།

མཁའ་ཟླ་མཐོང་བས་ཆུ་ནང་གི།།

ཟླ་ལ་སྙིང་པོར་སུ་ཞིག་འཛིན།།

328

獲得覺心攝生術

其餘他術何須要

睹見虛空月亮故

水中之月孰執真

主旨：自續具有菩提心的攝生術，則不須其他攝生術。

略釋：已經具有菩提心的攝生術，就不須要尋找其餘攝生術的竅門。好比看到天空中的月亮，誰會把水中月亮的倒影執為真？

註１：其餘他術，指一般所謂之攝生術，藏文 bcud

len，採用花草藥石中之精華和明咒等，補益壽元、肉身及資生具，以求延年益壽、留住童顏、點鐵成金之術。

༣༢༩

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་བདེ་བའི་གཟིས༎

འཁོར་སྒྱུར་མཆོད་སྦྱིན་བརྒྱ་པ་དང་༎

ཚངས་སོགས་འཇིག་རྟེན་བདེ་ཇི་སྙེད༎

ཉི་མས་མེ་ཁྱེར་བཞིན་དུ་གནོན༎

329

菩提心樂之威光

轉輪王及百供施

梵天等盡世間樂

猶日勝伏螢火般

主旨：菩提心的快樂壓伏世間所有的快樂。

略釋：菩提心所生的喜樂之光，可以壓伏權主四大洲的轉輪王，以及帝釋天、梵天等世間所有

的快樂，好比太陽光壓伏螢火蟲的光一樣。

註１：百供施，藏文 mchod sbyin brgya pa，百度供施，帝釋天的異名。傳說帝釋曾作過百度供施，故得此名。

༣༣༠

བྱམས་པའི་ཆུ་བོ་ལ་བརྟེན་ཅིང་།།

རྗེས་བརྩེའི་འདབ་བརྒྱར་ཆགས་པའི་རྩི།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་དེ་སྐལ་ལྡན་གྱི།།

ར་ཡིག་གཉིས་པ་འགུགས་ལ་དབང་།།

330

依仗慈心之河流

悲心百瓣結之蜜

即是淨覺菩提心

權召有緣巴瑪蔥

主旨：菩提心權召所有大乘種性者。

略釋：依著願所有眾生得到快樂的慈心河流及願所

有眾生離苦的悲心蓮花，而結出的菩提心之蜜，能權召有緣大乘種性者的蜜蜂。

註１：巴瑪惹，梵文 bhramar，藏文 ra yig gnyis pa，兩個惹〈ra〉字，蜜蜂的異名。此異名源出自梵文 bhramar，拼寫時有兩個 ra 字，故名。

༣༣༡

བྱང་ཆུབ་སེམས་ལ་མ་བརྟེན་པར།།

སངས་རྒྱས་མ་བྱོན་མི་འབྱོན་ཞིང་།།

འབྱོན་པར་མི་འགྱུར་དེ་ཡི་ཕྱིར།།

རྟག་ཏུ་གུས་པས་འགྲོགས་པར་འོས།།

331

若不憑依菩提心

佛陀未臨不駕臨

將不駕臨因此故

恆常應以恭親近

主旨：不依菩提心，沒有一眾生成佛過，故中立具

慧者，應恭敬歡喜的來依此心。

略釋：不依此寶菩提心，佛過去沒有出世過，佛現在不會出世，佛將來也不會出世，所以，中立具慧者應該恆常恭敬歡喜的與菩提心親近，如影隨形。

༣༣༢

ཉ་མོ་ཆུ་ཡིས་བཏང་གྱུར་ན།།
འཚོ་བའི་གོ་སྐབས་ག་ལ་རྙེད།།
བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་བཏང་གྱུར་ན།།
རྫོགས་བྱང་འདོད་ཀྱང་ག་ལ་རྙེད།།

332

倘使魚兒被水離
生存時機何能得
若為菩提心所棄
雖欲圓覺豈能得

主旨：如同魚兒離開水無法活命般，若離開菩提

心，則不能證佛果位。

略釋：如果魚兒被水拋棄，就沒有活命的機會。似此，如被菩提心離棄，雖希求證得圓滿的佛果位，但是豈能得到？

༣༣༣

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་བརླན་པ་ཡི།།

ངག་གི་སྒྲོར་བ་རྣ་བར་འཇེབས།།

དཔྱིད་ཀྱི་ཕོ་ཉ་མྱོས་པའི་གླུ།།

སྒྲ་འཛིན་དག་ལ་དགའ་བ་སྐྱེར།།

333

為菩提心所潤澤

語言談吐妙悅耳

春之使者陶醉歌

能予持聲眾歡喜

主旨：以菩提心的動機所說的言詞入耳動聽。

略釋：被菩提心滋潤而所說的言語，無論是好壞都

入耳動聽，好比春天杜鵑所唱的音，能給予一切有耳士夫歡喜。

註１：春之使者，藏文 dpyid kyi pho nya，杜鵑的異名。

༣༣༤

བྱང་ཆུབ་སེམས་དང་འབྲེལ་བའི་དགེ།

རྣམ་མཁྱེན་བར་དུ་འཕེལ་བ་ཉིད།

དཀར་པོའི་ཕྱོགས་ཀྱི་ཟླ་བའི་ཆ།

གོང་ནས་གོང་དུ་འཕེལ་བ་བཞིན།

334

與菩提心結之善

直至遍智唯增長

猶似上弦之月亮

其之部分日益圓

主旨：結合菩提心的善，直至佛位遍增長。

略釋：任何與菩提心結合的善業，一直到成佛前，

都不會衰，唯有增長。如同初一至十五的上弦月，日益增圓。

༣༣༥

བྱང་ཆུབ་སེམས་བྲལ་མཁས་ཀྱང་ཅི།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་བྲལ་བཙུན་ཡང་ཅི།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་བྲལ་བཟང་ཡང་ཅི།།

དེ་ཕྱིར་བྱང་སེམས་ལྡན་པ་གཅེས།།

335

離覺心才又如何

離覺心德又如何

離覺心善又如何

是故惜具菩提心

主旨：若無菩提心，雖具賢正良三功德，又有何益？

略釋：若離菩提心，雖然精通經論與各種學理、持戒嚴謹、德行高尚、善事業廣大，但也無法普利他人，因此，具賢正良三功德者，應精

進珍惜具菩提心的方便。

༣༣༦

ཡོན་ཏན་དུ་མས་སྤྲ་ན་ཡང་།།

བྱང་སེམས་དམན་ན་སུ་ཡིས་རྩི།།

གཟུགས་བྱད་ལྷ་ན་སྡུག་པ་ཡང་།།

མིག་གིས་དམན་ན་སུ་ཡིས་རྩི།།

336

雖然各種才學飾

菩提心缺孰尊崇

體態雖然姣美好

缺少眼目誰重視

主旨：雖具各種才學者，無菩提心，誰羨慕？

略釋：雖然具有各種內外明的學問者，但是沒有菩提心，誰會恭敬尊重於彼？好比一妙齡女子，體態雖然很嬌美，但是缺少一隻眼睛，世間年輕男子，誰會看重她？

༣༣༧

ཀུན་རྫོབ་བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་གི།།

ཉམས་ལེན་བདག་གཞན་བརྗེ་སོགས་ཏེ།།

དོན་དམ་བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་གི།།

ཉམས་ལེན་སྟོང་ཉིད་སྒོམ་པ་ཡིན།།

337

殊勝世俗菩提心

實修自他交換等

殊妙勝義菩提心

實修乃為習空性

主旨：講說勝義菩提心與世俗菩提心的實修區別。

略釋：殊勝的世俗菩提心的實修是自他交換、七因果等。殊勝的勝義菩提心的實修是習甚深空性。世俗菩提心是真正的菩提心，勝義菩提心是大乘聖者心續中現證空性的定慧，乃假立的菩提心。

༣༣༨

འཆག་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་བཅག །

འདུག་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་བསྡད།།

འགྲེང་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་བསྒྲེང་།།

ཉལ་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་བསྙལ།།

338

行以菩提心行走

坐以菩提心入坐

立以菩提心站立

眠以菩提心睡眠

主旨：應以菩提心的動機，著手四威儀。

略釋：正座的時候不但以修菩提心為主，出座間無論是行、坐、立、眠四威儀時，也不離所緣菩提心，而且以菩提心正念，著手任何瑣事。

༣༣༨

ལྟ་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་བལྟ།།

ཟ་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་བཟའ།།

སྨྲ་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་སྨྲ།།

རྟོག་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་བརྟག །

339

視以菩提心觀視

食以菩提心飲食

語以菩提心言語

尋以菩提心尋思

主旨：以菩提心的動機來眼看、飲食、談說、尋思等。

略釋：無論看勝劣士夫，應以菩提心的動機來觀看。無論飲食、談說、以及尋諸法本質等，也都應以菩提心的動機來行作。

༣༤༠

ནང་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས་མེད་ན།།

སྤྱོད་ལམ་མཛེས་ཀྱང་ཅི་ལ་ཕན།།

ནང་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས་མེད་ན།།

ལུང་རིགས་སྨྲ་ཡང་ཅི་ལ་ཕན།།

340

若內靡有菩提心

威儀莊嚴亦何益

若內靡有菩提心

言說教理亦何益

主旨：自續無菩提心，行儀莊嚴、善說教理，亦無大益。

略釋：內心無菩提心，語言等威儀再美，也沒多大益處。內心無菩提心，善說教理，也沒多大益處。

༣༤༡

མཁའ་ནོར་གྱིས་གདུངས་ལག་ལྡན་ནི།།

པད་ལྡན་རྫིང་བུར་འཇུག་པ་ལྟར།།

བློ་ནོར་ལྡན་པ་བྱང་སེམས་ཀྱི།།

མཚོ་ལ་ངང་གིས་འཇུག་པ་ཉིད།།

341

為虛空珠所燥熱

具手趣入蓮池般

慧寶具者本自然

趣入菩提心之湖

主旨：如大象趣入蓮池般，具慧者歡喜的趣入菩提心湖。

略釋：如同被太陽所燥熱的大象，急急忙忙趣入蓮池一樣，具有智慧寶的大乘種性者，毫無遲疑地自然歡喜趣入菩提心之湖。

註１：虛空珠，藏文 mkha’ nor，太陽的異名。

註２：具手，藏文 lag ldan，大象的異名。

༣༤༢

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་བསོད་ནམས་ལ།།

ཚད་ཀྱིས་འཇལ་བར་སུ་འདོད་པ།།

ནམ་མཁའ་འདོམ་གྱིས་འཇལ་བ་དང་།།

རྒྱ་མཚོ་ཕུལ་གྱིས་གཤོར་དང་མཚུངས།།

342

菩提心之諸福德

誰欲以量衡量者

猶似虛空以庹測

大海用以手掬計

主旨：菩提心的福德無量無邊，不可測量。

略釋：想對菩提心及菩提心的福德測量者，好比是對寬廣的天空，以庹測量其長度，又好比以掬來計算大海的水量。

༣༤༣

གང་ལ་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

མངའ་བའི་སྐྱེས་བུ་དམ་པ་དག །

བདེ་ཡང་རྣམ་པར་འགྱུར་བ་མེད།།

སྡུག་ཀྱང་རྣམ་པར་འགྱུར་བ་མེད།།

343

凡具圓滿菩提心

聖賢真善丈夫眾

雖然安樂絕不變

雖然痛苦絕不變

主旨：具菩提心的正士，遇到任何外緣，都不會改變其性格。

略釋：凡是具有圓滿菩提心的所有真善丈夫，遇到一些安樂時，也絕不會生起我慢等，遇到一些痛苦時，也絕不會畏葸喪氣，如須彌山一樣，堅定不移其善良之性格。

༣༤༤

ཉན་བྱའི་མཆོག་གྱུར་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

བཤད་བྱའི་མཆོག་གྱུར་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

བརྟག་བྱའི་མཆོག་གྱུར་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

བསྒོམ་བྱའི་མཆོག་གྱུར་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

344

所聞最勝菩提心

所言最勝菩提心

所觀最勝菩提心

所修最勝菩提心

主旨：菩提心是所聞、所言、所觀、所修等的最殊勝境。

略釋：因為菩提心是現前與究竟樂的善源故，所以，有緣者所聞的教言中，最殊勝的是菩提心。所有善知識所說的教言中，最殊勝的是菩提心。才茂具智者所觀的境中，最殊勝的

是菩提心。瑜伽師所修的深奧法中，最殊勝的是菩提心。

༣༩༥

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་སྤང་བྱ་མི་སྤོང་ཅི།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་ཐོབ་བྱ་མི་འཐོབ་ཅི།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་གཞན་དོན་མི་བྱེད་ཅི།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་རང་དོན་མི་བྱེད་ཅི།།

345

覺心豈不斷所斷

覺心豈不證所證

覺心豈不作他利

覺心豈不作自利

主旨：菩提心能成辦一切。

略釋：沒有不被菩提心斷除的所斷；沒有不被菩提心證得的所證；沒有不被菩提心利益到的他利；沒有不被菩提心利益到的自利。所以，

菩提心成辦一切。

༣༤༦

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་རྫོགས་པ་ཡི།།

སངས་རྒྱས་ས་ལ་འཕེན་པར་བྱེད།།

དགེ་བའི་ལས་ཀྱིས་ལུས་ཅན་འགའ།།

མཐོ་རིས་དག་ཏུ་འཕེན་པ་བཞིན།།

346

菩提心令能引至

圓滿佛陀之境地

猶如善業能引發

諸有情至善趣等

主旨：具菩提心者，菩提心定令其證佛果位。

略釋：菩提心引發具菩提心者達到究竟佛果位，好比善業能引發，具白善業者得到人天等善趣。

༣༤༧

རྒྱལ་དང་རྒྱལ་བའི་སྲས་རྣམས་ཀྱིས།།

ལན་ཅིག་མིན་པར་བྱང་སེམས་བསྔགས།།

དེ་བས་བདག་ལེགས་འདོད་པ་དག །

ཐེ་ཚོམ་མེད་པར་བྱང་སེམས་གཟུང་།།

347

一切諸佛及佛子

一再讚歎菩提心

因此欲求自善者

毫無疑問持覺心

主旨：菩提心是所有利樂源故，欲求自善者，應精進修持菩提心。

略釋：諸佛佛子一再讚嘆菩提心是所有現前與究竟妙聚的來源，故欲求自己能得到現前與究竟的利樂者，毫無疑問的應珍持菩提心。

༣༤༨

བདག་དང་མཁའ་ཉམས་འགྲོ་བ་ཀུན།།

བདེ་འདོད་སྡུག་བསྔལ་མི་འདོད་པར།།

མཐོང་ནས་བདག་གཞན་མཉམ་པའི་བློས།།

རྟག་ཏུ་བྱང་ཆུབ་སེམས་བསྒོམ་བྱ།།

348

目睹自與齊天眾

皆願安樂不願苦

用以自他平等心

恆常修習菩提心

主旨：以自他相換來修菩提心。

略釋：見到自己與量等虛空般的一切如母有情，都一致欲求離苦得樂，用愛他勝己的自他相換心來恆常精進修菩提心。

註１：自他平等心，在此指自他相換心。

༣༤༩

རང་དོན་སྒྲུབ་པ་ཡལ་བར་དོར།།

གཞན་དོན་སྒྲུབ་པ་ལྷུར་བླངས་ནས།།

བདག་པས་གཞན་གཅེས་བྱང་ཆུབ་སེམས།།

འབད་པས་རང་གི་རྒྱུད་ལ་སྦྱོར།།

349

棄捨成辦自利益

積極成辦他利益

重他輕己菩提心

精進結於自續中

主旨：應以精進利他來發菩提心。

略釋：棄捨所有痛苦來源的自私利且積極成辦所有利樂源的他利益，把重他輕己為主的菩提心，精進結於自己的心續中。

༣༥༠

བྱང་ཆུབ་སེམས་ལ་ཕ་དང་མ།།

གཉེན་བཤེས་ཆུང་མ་བུ་འདྲ་བར།།

བསམས་ནས་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་དུ།།

ཕན་ཞིང་དགའ་བའི་འདུ་ཤེས་གཞག །

350

思菩提心如父母

善知識與妻兒女

認為隨時隨地處

給予饒益且歡喜

主旨：要把菩提心觀修為對自己慈愛的父母等。

略釋：應將菩提心想為是自己父母、善知識、妻子兒女等，且認為他們隨時隨地給予自己饒益且對自己歡喜、愛憫。

༣༥༡

རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་ལྡན་པའི།།

དམ་པ་སྐད་ཅིག་མ་ཙམ་ཡང་།།

དུག་དང་མཚུངས་པའི་རང་གི་དོན།།

ལྷུར་ལེན་པ་ག་ལ་མཛད།།

351

具有圓滿菩提心

正士雖僅剎那頃

與毒相等私之利

豈會殷勤行作乎

主旨：具菩提心的正士，僅僅剎那也不會精進於自利。

略釋：具有能證圓滿佛果位的菩提心之真善丈夫，雖僅僅是一剎那，也不會精進行作劇毒般的自私利。

༣༥༢

བདག་གཞན་བརྗེ་བ་ལ་སོགས་ཀྱིས།།

ཀུན་རྫོབ་བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་བསྒོམ།།

མཐའ་བྲལ་ཤེས་རབ་ལ་སོགས་ཀྱིས།།

དོན་དམ་བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་བསྒོམ།།

352

用以自他相換等

修妙世俗菩提心

用以離邊智慧等

修妙勝義菩提心

主旨：應以自他相換來修世俗菩提心，應以觀空性等來修勝義菩提心。

略釋：應以自他相換、七因果等來修世俗菩提心。應以觀離八邊〈不生亦不滅，不常亦不斷，不一亦不異，不來亦不出。〉的中觀空正見等來修勝義菩提心。

༣༥༣

ངག་རིག་ཀུན་གྱིས་བརྗོད་པ་ཡི།།

ཡོན་ཏན་དེ་སྙེད་མཆིས་གྱུར་པ།།

དེ་ཡིས་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཆར་ཡང་།།

འགྲན་པའི་གོ་སྐབས་རྙེད་པར་དཀའ།།

353

所有娑摩吠陀者

所詮一切諸優點

其於菩提心支分

較競機會亦難得

主旨：所有可以用語言來表達的優越，全部聚在一起，也敵不過菩提心的少分。

略釋：所有精通歌詠明論的善讚者，所讚世出世間的一切優越，全部聚在一起，也沒有與菩提心少分優越相比的機會。

註１：藏文 ngag rig，即 ngag gi rig byed，在此特

指娑摩吠陀，梵語 sāmaveda，乃歌詠明論。

༣༥༩

སྲིད་དང་ཞི་མཐར་མི་གནས་པ།།

བླ་ན་མེད་པའི་གོ་འཕང་མཆོག །

འཐོབ་བྱེད་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཡིན་པས།།

གྲོགས་དག་གཅེས་པར་མཛོད་ན་དགེ།།

354

不住輪迴涅槃邊

能證無上妙果位

乃是菩提心之故

諸友珍重為善哉

主旨：能證無住涅槃的最殊勝方便是菩提心故，所以，請法友們，勤勉於此心，是恆常善哉！

略釋：不住輪迴涅槃二邊，能順利證得至高無上佛果位的最優異方便是菩提心故，欲求得到此殊勝佛果位的法友們，為了達到目的，精進

珍持此心，是極為善哉！

༣༥༥

རང་གི་ཡིད་ལ་བསྒོམ་པའི་ཕྱིར།།

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་ཚུལ་འདི་བཤད།།

འདི་ལ་ནོངས་པའི་ཆ་མཆིས་ན།།

སྲས་བཅས་རྒྱལ་བའི་སྤྱན་སྔར་འཆགས།།

355

為於自心串習故

述此菩提心之理

如有絲毫之錯誤

佛菩薩前求懺悔

主旨：此菩提心讚的詞義，如有缺點，由衷於佛菩薩前求懺悔。

略釋：為了在自己的內心串習菩提心故，按照諸佛佛子讚嘆菩提心功德之理而略讚，詞、義上如有絲毫缺點，我在諸佛菩薩前，由衷懺悔。

༣༥༦

བྱང་ཆུབ་སེམས་མཆོག་ལས་བརྩམས་ཏེ།།

ཅུང་ཟད་བརྗོད་པའི་དགེ་སྲིད་ན།།

མཁའ་དང་མཉམ་པའི་མ་རྣམས་ཀྱི།།

རྒྱུད་ལ་བྱང་སེམས་སྐྱེ་བར་སྨོན།།

356

由勝菩提心著手

少許言詮若有善

希願齊天如母眾

心續生起菩提心

主旨：著手此菩提心讚，如有少許的淨善，希願一切有情，心續生起菩提心。

略釋：諸佛子修行中持為最重要的菩提心，由此著手，略述少分，若有些許淨善，希願我及一切有情，心續生起菩提心。

ཞེས་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་བསྟོད་པ་རིན་ཆེན་སྒྲོན་མར་འབོད་པ་འདི་ཡང་བླ་མ་བསྟན་འཛིན་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་ཝཱ་རཱ་ཎ་སཱི་ར་སྦྱར་བའོ།། ||

此所稱為《菩提心讚寶燈論》，乃也是窟弩喇嘛丹增嘉蹭，撰寫於瓦拉那西。

《聖樹經》

梵語：ārya drūma sūtra 阿里呀度瑪素怛羅

藏語：’phags pa ljon shing gi mdo

漢語：聖樹經〔1〕

敬禮一切佛菩薩！

猶如夏之良佳樹，其果花葉縱然茂，寒流凶噩風襲時，瞬間刹那成烏有，任皆不住幻自性，庸俗自性如彼知。〔2〕棒打仍亦無勤心，畜生之子何有別？無有思慮睡昏夢，世間之日沉落西，昔累福德近乎盡。如自於己不勸勉，彼者有誰勉勵之？諸善之業多行作，猶如種子下良田，春雖不覺秋果熟。諸惡之業多行作：總之住於情世間，不為父母造惡業，為身命亦不捨法，今得閒暇當行法。〔3〕諸善之業多行作：總之住於情世間，精進謹護十善業。至高無上菩提覺，生為善趣天與人，餓鬼旁生地獄三，如何抉擇自作主。自於自者不損害，毒與甘露何饒益，倘若觀察豈不明？愚人童子般之心，欲得

果而遭欺誑，到達三塗住處時，後悔莫及何有益？雖親眷多權力大，死後無法結伴行，當爾之時銳氣消。獨自倒榻臥不起，雖多親眷周圍繞，死主使者擒拿時，獨自一人受死亡，彼時眷多何有益？睿者佛法倘不修，此者慧黠無意義。倘若富人不布施，即是他人守庫者。如若智者不守誓，此乃空心枯木樹。莫要甚極貪積蓄，如若甚極貪積蓄，積蓄他人取拿走，似如蜜蜂採集蜜，皆被渠者享受去。孰亦不定生何處，用以自身作為例，勿要侵害他人身。無有辛勤於芝麻，豈能榨出芝麻油？譬如由從麥豆種，焉能生出青稞子？倘若善行則勝祥，倘若惡行則大禍。異生凡夫不良心，推心置腹向外道，為結業而入有相，有相豈能令解脫？譬如甲蟲欲驅走，悶閉纏結羊毛中，六足再能行走乎？事務莫依卜禳等，於諸妖魅勿召喚，毋對鬼魔求救護。生死之怙佛最勝，拯救痛苦正法妙，怖畏之依僧伽善，信任託付三寶尊。飲諸勝妙甘露藥，莫服顛倒邪見毒。

童孺年少心之中，思忖青春恆永駐，童孺年少皆無常，日月耗盡幾衰老，如牽死囚赴刑場，每邁一步近死亡。今朝明日死無定，當今立即速疾修。今死明歿吾不覺，千呼萬喚耳不聞，臨近脫離善知識，妖魔隨時乘隙入，鬼魔隨地障礙之。畢生積累財及物，妻兒土地眷屬等，亦如敝襖丟棄也，獨自一人速往死，豈有堪能託付友？縱然擁有百年食，死亡之朝空腹往。縱然擁有百年衣，死歿之日赤裸去。任何聰慧賢能者，十善雖難也莫捨，雖然易造十惡業，惡道痛苦難忍受，念其應修佛正法。初始生亦獨自生，末後死亦獨自死，故應尋求善知識。指示一切妙善故，善知識似如嚴父；遮遣所有過患故，善知識似若慈母；消除無明黑暗故，善知識宛若光明；煩惱泥中拔出故，善知識猶如力量，故應尋求善知識。倘若不入正法門，雖得人身無意義。無休止業弗要勤，縱然幾多勤努力，一入此業無止盡，結果絲毫無意義。不應作事應注意，莫言無盡空談

語，無論幾許空談說，仍然無止無窮盡，靡有目的且無意，離愛閒談應實修。不可得者莫傾慕，唯當意境便燒毀，僅是心中妄念矣！幾許心想皆難成，順其獲得而取之。纏綿情愛莫滋曼，幾多情愛即使生，無有恆常伴隨形，視如夢幻猶若風，應當了斷無關事。

註釋：

〔1〕關於本經的注釋，有gser tog blo bzang tshul khrims rgya mtsho的〈’phags pa ljon shing gi mdo mchan gyi ’grel pa bdud rtsi’i snying po〉。

〔2〕庸俗自性如彼知：所有世俗境界的自性，也同前述一樣虛幻不住，應如是了知。

〔3〕諸惡之業多行作：總之住於情世間，不為父母造惡業，為身命亦不捨法，今得閒暇當行法。乃指對於已經造作諸多惡業者之勸誡。

《行集燈》

梵語：Caryāsaṁgrahapradīpa 啞里呀桑嘎哈巴帝巴

藏語：Spyod pa bsdus pa'i sgron ma

漢語：行集燈〔1〕

禮拜觀自在！

吾等一切昧，彼之語光明，令其心蓮開，禮敬勝丈夫。依密波羅蜜，〔2〕得以證菩提，上師佛宣說，是故吾撰述。密咒此不言，達至彼岸宗，菩薩諸行為，茲當略講說。首發菩提心，次受菩薩戒，契經悉閱讀，論典皆聽聞。用以身口意，所云諸律儀，無損盡守護，當令戒清淨。飲食應知量，密護諸根門，夜之前後分，精進寤瑜伽。於極微細罪，亦起甚恐懼。夜間分為三，後分應眠起，洗濯臉面等，抑或不盥洗，端坐舒適墊，應念諸法空。若相不擾亂，出定諸現象，觀為如幻化。中間應修善，圓滿七支供，〔3〕發極廣大願，或修前所修。復次用

齋時，無有意義身，尋求正要義，身為船舟想，不為壯而喫，非貪味以食。食物分為四：首淨饈供佛；而後供護法，豐盛之食子；自食與飲已；剩餘施魔類。中間亦講說，聖傳及妙諺，起身作稍歇，或繞所依處。〔4〕念誦及披讀，或造如來像，汗流浹背前，一心繞所依，其後發大願。總之若慈尊，所宣十法行，〔5〕應當集心力，如幻念而行。緣具則供僧，抑或宴請童，布施諸孤獨，瑜伽福資成。白晝事圓畢，夜間第一分，法性思離戲，識亦思離戲。臨至正中夜，起及光明想，〔6〕如獅右脇臥，善心而入睡。定心若堅固，勿主身口善。定心若不晰，迎合世間故，勵行身口善。如違世道心，此非我善法，應以善意樂，詢問世風俗。尼泊爾境域，法友促使著，若無信解密，敦肅照此行。〔7〕

行集燈　大阿闍梨大智者　吉祥燃燈智　著作圓滿

印度堪布班智達吉祥燃燈智與譯師比丘戒勝　恭譯

註釋：

〔1〕依東北目錄所示：No. 3960. [Khi. 312b[3]-313a[7]]=No. 4466.

〔2〕依密波羅蜜：密指密咒，波羅蜜指顯教大乘波羅蜜多。波羅蜜多是梵語，至彼岸之意。

〔3〕七支，藏文yan lag bdun pa，即：禮敬、供養、懺悔、隨喜、請轉法輪、請佛住世、迴向等七支。

〔4〕所依，藏文rten，指佛像、佛經、佛塔等。

〔5〕十法行，藏文chos spyod bcu，如彌勒菩薩所著《辨中邊論》：「謂書寫供養，施他聽披讀，受持正開演，諷誦及思修。」即：於佛經繕寫、供養、施贈、聽聞、受持、披讀、開演、諷誦、思維和修習。

〔6〕起及光明想，《菩提道次第廣論》之〈道前基礎‧修習軌理〉中有詳細闡明。

〔7〕敦肅，梵文sthavira，戒臘較己高之比丘。

《菩薩寶鬘》

梵語：Bodhisattvamaṇyāvalī 菩提薩埵瑪納啊瓦哩

藏語：Byang chub sems dpa’i nor bu’i phreng ba

漢語：菩薩寶鬘〔1〕

禮拜大悲！

禮拜本尊！

一切猶豫皆斷除，精進珍愛於修行。昏眠懈怠應消除，時時孜孜勤精進。憶念正知不放逸，恆常守護諸根門。白晝黑夜各三時，〔2〕一再觀察心相續。顯露揭發自過患，莫要尋覓他過失。彼之功德應宣揚，己之功德隱不現。遠離侍奉及利養，傲慢聲譽常遣除。修習慈心及悲心，當應憑依菩提心。十不善業應斷除，〔3〕常常穩固信心也。欲望寡少知饜足，已受恩惠當酬報。隳毀忿怒與我慢，應具虛懷若谷心。應當遠離諸邪命〔4〕，以順教法而生存。蠲棄一切財物資，當以聖財莊嚴飾。信財以及戒律財，有愧財與知慚財，聞財以及施捨財，般若

智慧財七者，如是此等諸資財，無有窮盡七寶藏，〔5〕勿向非人言詮說。恆常遠離嘈雜境，安住阿蘭寂靜處。無謂綺語盡斷離，刻刻持守諸言語。遇見上師親教師，應發恭敬服侍心。具有法眼之士夫，以及初業有情者，〔6〕當發其為導師想。目見所有眾生時，想為父母子孫等。遠離邪惡之伴友，依止良師善知識。不至起瞋不樂處，應當赴詣安樂處。任何貪愛應斷除，安住無有耽著中。貪愛匪能得善趣，且亦能斷解脫命。睹見任何善之法，應於其處恆精進。最初著手任何事，首先應當唯修此，若爾一切則圓滿，否則兩者皆成空。恆常歡喜遠離惡，貢高之心生起時，即刻應當折我慢，憶念上師之教誡。膽怯之心生起時，振作精神提心力，每每不斷修空性。任遭貪瞋境之際，觀為如幻如戲法。聞諸逆耳之言時，應當觀若回聲般。當身遭受損害時，視為往昔前世業。安住邊緣幽靜處，猶如野獸死屍體，韜自匿己隱藏之，應當無貪安住也。

常令誓願堅不渝，心存懈怠嫌怨時，當下責數自罪過，應念禁戒之要義。倘若遇見他人時，應言溫和誠實語，莫顯忿怒皺眉相，時常處於微笑中。遇見他人之時候，常無慳吝喜布施，恆常斷除嫉妒心。為護彼者之心故，一切爭辯悉遣除，時時刻刻具安忍。無有阿諛不喜新，應當恆常穩重行。毋要欺凌他人者，應以恭敬而安住。傳授彼者教言時，應具大悲利他心。勿要毀謗佛正法，信服之法當求之。應當藉由十法行，〔7〕焚膏繼晷而精進。處眾之中察言語，獨處之時觀自心。三時所積諸善根，〔8〕迴向無上大菩提。福德施於諸有情，常常修行七支供，〔9〕應當發起廣大願，如斯而行福報滿，二大資糧亦圓滿，〔10〕且能斷盡二種障，〔11〕獲得人身具義故，證得無上大菩提。

印度堪布　吉祥燃燈智　著作　菩薩寶鬘　圓滿

註釋：

〔1〕東北目錄所示：No. 3951.[Khi. 294b7-296a1] =No. 4471.

〔2〕白晝黑夜各三時，即：日朝、日中、日沒、初夜、中夜、後夜。

〔3〕十不善，藏文mi dge ba bcu，即：殺、盜、淫、妄語、離間語、惡語、綺語、貪欲、瞋、邪見。

〔4〕邪命，藏文log 'tsho，有謂五邪命：詐現威儀、諂媚奉承、旁敲側擊、巧取訛索、贈微博厚。

〔5〕信財・・・無有窮盡七寶藏，指七聖財，藏文'phags pa'i nor bdun，即：信、戒、聞、捨、慚、愧、慧。

〔6〕初業有情，藏文las dang po ba，開始進入正道的凡夫。

〔7〕十法行，藏文chos spyod bcu，《辨中邊論卷第三》：「謂書寫供養，施他聽披讀，受持正開

演，諷誦及思修。」即：於佛經繕寫、供養、施贈、聽聞、受持、披讀、開演、諷誦、思維和修習。

〔8〕三時，藏文dus gsum，指過去、現在和未來。

〔9〕七支，藏文yan lag bdun pa，即：禮敬、供養、懺悔、隨喜、請轉法輪、請佛住世、迴向等七支。

〔10〕二大資糧，藏文tshogs chen gnyis，即福德資糧與智慧資糧。又此福德資糧與前述之福德〈福報〉不同，如《入中論善顯密意疏》云：「諸獨覺輩，由百劫中修集福智勝進，故勝出聲聞，然無福智二資糧・・・然資糧之正義，乃無倒修行無上菩提之方便，能攝受自果者。」

〔11〕二障，藏文sgrib pa gnyis，煩惱障與所知障。

阿底峽尊者略傳

阿底峽尊者公元九八二年誕生於札戶羅國的超越城，當今孟加拉國的達卡地區，是其國王的次子，名為月藏，父名善勝，母名吉祥光。從幼年開始學習世間學問及佛教的基本知識，十一歲前往那爛陀寺依止菩提賢論師及阿伐都蒂等上師求學。十八歲時至超戒寺〈又稱戒香寺〉依止那洛巴及羅睺羅毱多學密法。二十一歲前學完內外四共明處等，二十九歲時在超戒寺，依大眾部系中出世部的戒護〈西臘惹西達〉為親教師出家，法名燃燈智。三十一歲前就有了深厚的顯密基礎，之後赴往金洲〈今蘇門答臘〉，依止金洲大師實修十二年之久，四十四歲時返回印度的超戒寺，當時的阿底峽尊者，已經是精通顯密、守道清白、戒律清淨、梵行高遠、慈悲一切、教證雙全的一位大成就者，被尊者引渡的所化及降伏的外道不計其數。五十八歲時應藏王智慧光及菩提光叔姪的邀請前往西藏，當時的西藏

佛教正處於藏王朗達瑪滅教之後的百餘年時期，佛教極為混亂，沒有完整的教理及一貫修行的次第，以致修行者對教法充滿誤解與疑惑。修密者輕視顯教，重視戒律者毀謗密宗，相互詆毀。藏王智慧光及菩提光叔姪睹見：將要毀滅的西藏佛教，唯有阿底峽尊者才能復興。因此叔姪二人想盡一切辦法，不惜黃金與性命，多次派人去印度邀請尊者，皆未遂。藏王智慧光也為此捐軀於突厥族王嘎洛手中。其姪子菩提光按叔叔的遺願，遣派那錯譯師攜帶重金去迎請尊者，當尊者得知西藏境內的佛教即將滅亡及被藏人求法的堅強意志所感動，故而決定赴藏。在遙遠的路途中，尊者歷經千辛萬苦，兩年之後才到達西藏古格的托林寺，為了消除藏人僧俗眾對佛法的疑惑、不解、毀謗、邪見與時弊等，著作了菩提道炬論等二十多部論典，審校《八千頌般若波羅蜜多》、《二萬五千頌般若光明釋》、《八千頌般若廣釋》等經論，以及傳授醫學八部等。一零五四

年八月十八日，尊者以七十三歲高齡，圓寂於西藏聶塘，燃盡了慈悲的生命之燈。尊者在藏十幾年中，大大振興改善了西藏佛教徒的戒律、見解、修行等，使西藏佛教得以正本清源，當今藏傳佛教能在世界各地弘揚光大，全靠阿底峽尊者當年在藏辛勤耕耘的成果。

格西　格桑品措　二零一二年十一月六日

譯註心得

譯註有感，興詩數首，與眾結緣，希願共勉，積功累德，造成佛因，同證菩提----

1

日照普萬物，光輝無倫比；
悲雲飄不定，任其興作起；
展姿炫惑眾，暫如一時意；
陽本恆絢爛，豈能常隱蔽？
雲開天晴朗，出頭耀大地。

〈菩提心如日，不為烏雲般的短暫逆緣恆障蔽。〉

2

朗朗浩浩本性天，
皎皎覺心月當空；
明光指引示迷途，
寂靜夜闌遊子行。

〈菩提心如皎月，示導迷途夜行眾。〉

3

凜冽嚴寒冬，菩提心梅開；

傲立冰雪中，任爾狂風來；

根穩不動搖，逆境豈有礙？

越冷愈綻花，朵朵增光彩。

〈菩提心若雪中梅，逆緣益增其心力。〉

4

鋒銳勝刀刃，世間最利器；

不當撰為文，損人並害己；

善加運用之，德澤廣遍及；

示導眾群迷，離苦蒙救濟；

文成筆漸銷，不朽之言立；

耗盡終無悔，菩薩行何異？

〈菩提心如筆，墨盡無悔，良言利他。〉

5

雲飛揚四方，自在任逍遙；

羨煞日月星，淩空獨絕妙；

片片點綴天，朵朵寰宇耀；

智者靈光現，了知含心要。

〈菩提心似雲，令智者悟其蘊藏之真理。〉

6

潸潸雨潤後，

天朗地清寧；

法水滋心田，

善果繁茂生。

〈菩提心若甘露法雨，長養眾生心田。〉

7

茫茫蒼穹豈有偏？

貧富貴賤共戴天。

遼遼大地焉無公？

同載萬物不擇揀。

〈菩提心宛若天地，公正無有偏私，於萬物一視同仁。〉

8

心懷太虛量如海，

鴻鵠壯志難言說；

不識深山棟樑材，

豈礙與日俱增碩？

〈菩提心若深山棟樑材，人不知亦不慍，且不礙其日益茁壯。〉

9

德光遍照大寰宇，

千年昏闇頓時明；

桑田滄海須臾轉，

牟尼本性顯晶瑩。

〈菩提心如光，照破累劫心昏暗，透顯晶瑩本性。〉

10

鏡中倒影山為地，

朗朗青天湛藍海；

心境頓轉識成智，

窮途黑暗光明來。

〈菩提心若鏡中睹物，轉境不為境轉。〉

11

〈觀音菩薩讚〉

觀音菩薩摩訶薩，

浩浩悲願動天地；

劫劫化眾不辭艱，

任重道遠無終期。

12

〈地藏菩薩讚〉

地大孕育眾萬物，

懷**藏**巍巍諸悲願；

無上**菩**提果獨勝，

祈如菩**薩**為世範。

13

〈文殊菩薩讚〉

文殊大菩薩，智海深難測；

為利諸群迷，脫苦得安樂；

故問佛世尊，智德最獨特。

14

〈普賢菩薩讚〉

普賢菩薩摩訶薩，

十大願王獨超勝；

凡人若欲脫輪迴，

當思其德效其行。

15

〈病中觀修〉

四大不調體欠安，

身心煎熬痛難堪；

何不趁機作觀修？

有情病苦我承擔。

16

〈務本〉

推本究源知勝劣，方能取舍任運成；

倘若愚癡乖昧理，悖乎真道逆其行；

宛似持鏡照自身，不知己垢非清淨；

反咎其鏡污穢源，時時勤拭欲晶瑩；

鏡中益顯垢濁相，憂惱熾盛難覺醒；

怨天尤人徒增嘆，舍本安能令道生？

17

〈紅披單〉

身著輕披單，負荷大重擔；

任爾狂風吹，隨時不離肩；

放眼彤雲海，法耀炫地天。

跋

每當法王講解有關菩提心的教授時，都會引用幾句菩提心讚寶燈論的詞句且讚嘆此論的作者（窟努喇嘛丹增嘉蹭），因此對菩提心讚寶燈論產生了一點興趣，再加上智妙法師再三促勵，我們把論典合譯成了中文，並加了一點略釋且附上原文，便於讀者參考。此論典的偈頌雖然不多，但在法友的幫助下才得以完成，在此由衷感謝！由於末學孤陋寡聞，難免會有一些錯誤，望不吝指正。

茫茫苦海中，

眾受無邊難；

願乘菩提心，

速達佛彼岸。

指正者煩請寄此：kalsang2002@yahoo.com